

การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

163/6

หัสยา พันธุ์มณี

6420631032047

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2566

การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

หัสยา พันธุ์มณี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566
(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

AN APPLICATION OF SAPPURISA DHAMMA BASE ON THE SANGHA AFFAIR ADMINISTRATION IN SURAT THANI PROVINCE

HADSAYA PANMANEE

A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMMENT OF THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF MASTER OF POLITICAL SCIENCE

PROGRAM IN GOVERNMENT

FACULTY OF SOCIAL SCIENCES

MAHAMAKUT BUDDHIS UNIVERSITY

2023

(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

หัวข้อสารนิพนธ์	:	**การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี**
ชื่อนักศึกษา	:	**หัสยา พันธุ์มณี**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**การปกครอง**
ปีพุทธศักราช	:	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร.**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	**รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว**

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง

คณบดีคณะสังคมศาสตร์ .....
(พระครูปลัดสุวัฑฒนพรหมจริยคุณ)

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ :
ประธานกรรมการ .....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ เผือกคง)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) .....
(พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร.)

กรรมการ/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....
(รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว)

กรรมการ .....
(ดร. สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร)

กรรมการ .....
(ดร. สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา)

(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

Thematic Topic	: An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province
Student' Name	: Hadsaya Panmanee
Degree Sought	: Master of Political Science
Program	: Government
Anno Domini	: 2023
Advisor	: Phramaha Ekkawin Piyaweero, Dr.
Co - Advisor	: Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew

Accepted by the Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Political Science (Government)

Dean of Faculty of Social Sciences .....
(Phrakhrupaladsuwatthanaphromajariyakhun)

Thematic Committee :

Chairman .....
(Assoc. Prof. Dr. Chaiwat Phuakkhong)

Member (Advisor) .....
(Phramaha Ekkawin Piyaweero, Dr.)

Member/Co-Advisor .....
(Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew)

Member .....
(Dr. Supreecha Chamnanphuttiphon)

Member .....
(Dr. Sitthipong Sitthiphataraprabha)

(Copyright of Mahamakut Buddhist University)

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : **การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี**

ชื่อนักศึกษา : **หัสยา พันธุ์มณี**

ชื่อปริญญา : **รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**

สาขาวิชา : **การปกครอง**

ปีพุทธศักราช : **2566**

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก : **พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร.**

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : **รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว**

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างคือพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จำนวน 188 รูป ผู้ให้ข้อมูลหลักคือเจ้าอาวาส จำนวน 5 รูป การวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบโครงสร้าง และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า : .

1. พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักอัตตัญญุตา ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.55, S.D = 0.62) รองลงมา คือ หลักปุคคลปโรปรัญญุตา ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.52, S.D = 0.59) และหลักที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ หลักอัตถัญญุตา ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.09, S.D = 0.62)

2. เจ้าอาวาสมีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน โดยหลักรู้จักเหตุ เข้าใจเหตุผลของการปฏิบัติตนเพื่อดำเนินกิจการในวัดอย่างเหมาะสม หลักรู้จักผล ใช้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินกิจการของวัดเพื่อประโยชน์สูงสุด หลักรู้จักตน ใช้พิจารณาความรู้ความสามารถของตนหรือคนรอบตัวเพื่อบริหารกิจการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม หลักรู้จักประมาณ ใช้ควบคุมงบประมาณให้มีความพอดี หลักรู้จักกาล ใช้จัดลำดับความสำคัญการบริหารกิจการในวัด หลักรู้จักชุมชน โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หลักรู้จักบุคคล เพื่อให้บริหารงานผู้ใต้ปกครองได้ตรงตามความสามารถ

คำสำคัญ : การบริหารกิจการคณะสงฆ์, หลักสัปปุริสธรรม

ABSTRACT

Thematic Topic : **An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province**

Student' Name : **Hadsaya Panmanee**

Degree Sought : **Master of Political Science**

Program : **Government**

Anno Domini : **2023**

Advisor : **Phramaha Ekkawin Piyaweero, Dr.**

Co - Advisor : **Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew**

The objectives of this thematic were : 1) to study the use of the principle of Sappurisa Dhamma base on the Sangha affair administration in Surat Thani province. and 2) to study the application of the principle of Sappurisa Dhamma to the Sangha affair administration in Surat Thani province. This research is a mixed method research. Quantitative research use questionnaires as a tool to collect information from a sampling of 188 monks. The statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation. Qualitative research use content analysis of 5 abbots in the interview.

The results of research were found that :

1. The abbot in Surat Thani use of the principle Sappurisa Dhamma base on the Sangha affair administration is at a high level. The principle Attannuta(Knowing oneself) ($\overline{X}$ = 4.55, S.D = 0.62) is use the most. Follows by Puggalannuta (knowing the individual) ($\overline{X}$ = 4.52, S.D = 0.59). The principle Atthannuta(Knowing the purpose) ($\overline{X}$ = 4.09,S.D = 0.62) is used the lowest.

2. The abbot applied the principles of Sappurisa Dhamma to the Sangha affair administration. Knowing the cause used to understand the reasons for behaving in order to conduct the affairs of the temple appropriately. Knowing the purpose is used to determine the objectives of organizing activities for whose benefit. Know oneself is used to consider one's own knowledge and abilities or that of the temple to carry out the activities of the temple appropriately**.** Moderation Used to control the budget organizing activities according to their own budget. Knowing the proper time used to prioritize activities in the temple. Knowing the society used to build good relationships with the community to allow people to participate

in various activities. Knowing the individual is used order to subordinates according to their abilities.

Keywords : The Sangha Affair Administration, Sappurisa Dhamma

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้เนื่องจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางการศึกษาด้านรัฐศาสตร์ ระดับปริญญาโท

ขอกราบขอบพระคุณอธิการบดี และคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้อำนวยความสะดวกในการศึกษา ตลอดหลักสูตร ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ เผือกคง ที่กรุณาเป็นประธานควบคุมการสอบ ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ระดับมหาบัณฑิต หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหาในเล่มสารนิพนธ์ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. และ รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว ที่ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์หลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่ได้ให้คำปรึกษา ตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของสารนิพนธ์ ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ให้ความสะดวกด้วยดีเสมอมา ตลอดจนเพื่อนนักศึกษาระดับปริญญาโททุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณครอบครัวและญาติมิตรทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ที่คอยห่วงใย ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจตั้งแต่เริ่มเรียนจนถึงจบการศึกษา คุณงามความดีและประโยชน์อันเกิดจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องสักการบูชาคุณ พระรัตนตรัย พระคุณของมารดา บิดา ครูอาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง และขอแผ่คุณความดีนี้ให้แก่เพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทุกรูปทุกนาม พร้อมทั้งเจ้ากรรมนายเวรในทุกภพทุกชาติด้วย เทอญ

หัสยา พันธุ์มณี

กุมภาพันธ์ 2566

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... **จ**

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... **ฉ**

กิตติกรรมประกาศ ..... **ซ**

สารบัญ ..... **ณ**

สารบัญตาราง ..... **ฏ**

สารบัญภาพ ..... **ฏ**

บทที่

1 บทนำ **1**

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 คำถามของการวิจัย 4

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย 4

1.4 ขอบเขตของการวิจัย 4

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ 5

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 7

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง **8**

2.1 แนวคิด/คำสอนที่เกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม 8

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 12

2.3 ข้อมูลพระสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี 26

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 30

2.5 สรุปกรอบแนวคิดงานวิจัย 36

3 วิธีดำเนินการวิจัย **37**

3.1 วิธีและขั้นตอนในการวิจัย 37

3.2 ระเบียบวิธีการวิจัย 38

3.3 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 38

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 40

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล 42

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย 43

3.7 สรุป 45

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

4 ผลการวิจัย **46**

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 46

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี 49

4.3 ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีระดับเจ้าอาวาส.. 58

5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ **78**

5.1 สรุปผลการวิจัย 78

5.2 อภิปรายผล 89

5.3 ข้อเสนอแนะ 95

บรรณานุกรม **96**

ภาคผนวก **101**

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย 102

ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย 104

ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย 108

ภาคผนวก ง แบบสอบถาม 117

ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 123

ภาคผนวก ฉ ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์และการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ 127

ภาคผนวก ช หนังสือจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ 138

ภาคผนวก ซ รูปภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 140

ภาคผนวก ฌ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากโปรแกรมสำเร็จรูป 146

ประวัติผู้วิจัย **152**

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

2.1 จำนวนวัดและพระภิกษุ จำแนกตามเขตอำเภอ 26
2.2 จำนวนพระสังฆาธิการมหานิกาย จำแนกตามตำแหน่ง และเขตอำเภอ 28
2.3 จำนวนพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย จำแนกตามตำแหน่ง และเขตอำเภอ 29
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามพื้นที่ 39
3.2 รายชื่อกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ 40
3.3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของมาตรวัดตัวแปรในการศึกษา 41
3.4 แสดงเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการแปลผลของความเชื่อมั่น 42
4.1 ลักษณะทางประชากรข้อมูลทั่วไป 47
4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลของการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี 43
4.3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลของการใช้ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี 49
4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลของการใช้อัตถัญญุตา การรู้จักผล ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี 50
4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลของการใช้อัตตัญญุตา การรู้จักตน ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี 52
4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลของการใช้มัตตัญญุตา การรู้จักประมาณ ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ...53
4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลของการใช้กาลัญญุตา การรู้จักเวลา ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี 54
4.8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลของการใช้ปริสัญญุตา การรู้จักชุมชน ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี 55
4.9 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลของการใช้ปุคคลปโรปรัญญุตา การรู้บุคคล ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี 56

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

2.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย 36

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย มีความสัมพันธ์ข้องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไทยทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ด้วยประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือและยกย่องเทิดทูนพระพุทธศาสนาเป็นสรณะแห่งชีวิต สืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของชาติส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา ด้วยเพราะว่าพระมหากษัตริย์ทุก ๆ พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ดำรงอยู่ในฐานะเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาตลอดมา ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน อันแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้สถิตสถาพรเป็นดั่งขวัญและกำลังใจของประชาชนชาวไทยตลอดมาทุกยุคสมัย ดังนี้ หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาจึงไดกลายมาเป็นส่วนสำคัญต่อการใช้ชีวิตของคนไทยในหลากหลายมิติ อิทธิพลของพระพุทธศาสนาแทรกซึมอยู่ในโครงสร้างทางสังคมอย่างลงตัว โดยเฉพาะการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทางด้านการเมืองการปกครอง แนวปฏิบัติของพระพุทธศาสนาถือว่ามีอรรถประโยชนต่อการพัฒนาทางด้านการเมืองเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคลองกับบริบทของประเทศไทย

เมื่อศึกษาย้อนไปในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าเป็นผู้ปกครองสงฆ์สูงสุด และมีการบัญญัติพระวินัยขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการปกครองคณะสงฆ์ ประเทศไทยของเราแม้จะอยู่ในฐานะที่นับถือพระพุทธศาสนามานานแล้ว แต่ยังมีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ทราบว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงวิธีการปกครองไว้ตั้งแต่สมัยพุทธกาล และสืบต่อกันมาจนปัจจุบัน ประเทศไทยสมัยโบราณมีการเรียนการสอนหนังสือในวัด พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ครูจึงไดนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกมาสอนลูกศิษย์ พระเจ้าแผ่นดินสมัยก่อนแทบทุกพระองค์ล้วนไดศึกษาหลักการปกครองตามหลักของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น เพราะปรากฏว่ามีการนำหลักธรรมของพระเจ้าแผ่นดินที่พระพุทธเจาประทานไวให้ปฏิบัติ เช่น ทศพิธราชธรรม จักกวัตติ และราชสังคหวัตถุ (พระมหากฤตวิทย์ อธิฏฐาโน (สนธิสุข), 2548, หน้า 53) และอีกหนึ่งหลักธรรมของพุทธองค์จากทั้ง 84,000 พระธรรมขันธ์อันเป็นหลักธรรมที่เหมาะแกนักปกครอง และเหมาะสมต่อการเป็นผู้นำ คือ หลักสัปปุริสธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมของผู้ที่เป็นหัวหน้าคน หรือผู้นำ ที่จะต้องเป็นผู้รู้จักเหตุผล รู้จักตัวเองและผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งรู้จักนิสัยความต้องการและความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อจะได้เลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน กล่าวคือ หลักสัปปุริสธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในธัมมัญญูสูตร (พระไตรปิฎก

ภาษาไทย เล่ม 23 ข้อ 68, หน้า 143-146) ประกอบด้วย หลักธรรม 7 ข้อ ได้แก่ 1. ธัมมัญญุตา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) 2. อัตถัญญุตา (เป็นผู้รู้จักผล) 3. อัตตัญญุตา (เป็นผู้รู้จักตน) 4. มัตตัญญุตา (เป็นผู้รู้จักประมาณ) 5. กาลัญญุตา (เป็นผู้รู้จักกาล) 6. ปริสัญญุตา(เป็นผู้รู้จักชุมชน) 7. ปุคคลปโรปรัญญุตา(เป็นผู้รู้จักบุคคล) ด้วยเหตุนี้ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์นับว่ามีอิทธิพลในมิติของการเมืองการปกครองหลายกรณี ทั้งด้านการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม การมีคติธรรมประจำใจและการสร้างความสามัคคีในสังคม เมื่อมีการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม นักปกครองทั้งหลายก็จะยึดถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการปฏิบัติหนาที่มากขึ้น

สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ไทยนอกจากจะมีพระธรรมวินัยซึ่งเป็นหลักในการปกครองแล้ว ยังมีการใช้อำนาจรัฐมาช่วยหนุนส่งเสริมและป้องกันภัยที่จะเกิดแก่พระธรรมวินัย โดยรัฐมีบทบาทในการดูแลคณะสงฆ์โดยการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทย ร.ศ.121(พ.ศ.2445) ซึ่งต่อมาก็มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์จนมาถึงปัจจุบัน โดยเจตนาของการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เพื่อเป็นการคุ้มครองพระพุทธศาสนา (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2560, บทคัดย่อ) การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม ซึ่งใน มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ได้กำหนดการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครองเป็น (1) ภาค (2) จังหวัด (3) อำเภอ และ (4) ตำบล และมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับ ดังต่อไปนี้ 1) เจ้าคณะภาค 2) เจ้าคณะจังหวัด 3) เจ้าคณะอำเภอ 4) เจ้าคณะตำบล โดยในทางปฏิบัติ พระสังฆาธิการที่มีสมณศักดิ์สูงกว่า มีหน้าที่ดูแลดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ที่อยู่ภายใต้เขตการปกครองของตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี รวมถึงการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยต่าง ๆ โดยมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย มีการวางมาตรการกำหนดกรอบของการปฏิรูปกิจการงานพระพุทธศาสนาไว้ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องต่อผู้นำทางสงฆ์ โดยผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ที่ทำหน้าที่แทนสถาบันหลัก คือ พระพุทธศาสนา ได้แก่พระสังฆาธิการที่จะต้องสนองงานนั้นให้ลุล่วงตามกำหนดเป้าหมายที่วางไว้

สถานการณ์พุทธศาสนาในเมืองไทยในปัจจุบัน จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมแต่ต้องไม่ทำให้วิถีชีวิตตามหลักพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนา

ต้องสูญเสียไป ในสายตาประชาชนทั่วไปพระพุทธศาสนาอยู่ในอาการที่อาจกล่าวได้ว่า เสื่อมถอย ถึงกับใช้คำว่า วิกฤตศรัทธา สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุบอกว่าปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ที่พระสังฆาธิการในทุก ๆ ระดับประสบปัญหาอยู่เสมอ เช่น พระภิกษุสามเณรในปกครองทำผิดพระธรรมวินัยมากยิ่งขึ้น การวางตนไม่เหมาะสมของพระ ทำให้ภาพพจน์ของพระพุทธศาสนามัวหมองไปด้วย วัดหลายแห่งมักเน้นการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ มากกว่าพัฒนาเพื่อมุ่งประโยชน์ต่อการศึกษาอบรมพระภิกษุสามเณร หรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในแต่ละชุมชน วัดและชุมชนไม่สามารถเป็นที่พึ่งพาทางการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมของพระศาสดาได้ (ไพรัตน์ เลิศพิริยกม, 2539, หน้า 5) อีกประการหนึ่ง คือ การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของพระสังฆาธิการเท่านั้น ไม่มีการกระจายงานทำให้ไม่มีพลังพอที่จะทำงานได้ทุก ๆ ด้าน ทำให้เกิดความบกพร่องในการดำเนินงานได้ง่าย พระสงฆ์และประชาชนขาดความเป็นเจ้าของศาสนา ไม่มีการทุ่มเทเพื่อการพัฒนาศาสนา และชุมชนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนไม่สมบูรณ์ตามหลักการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพระสงฆ์จำนวนไม่น้อยบวชแต่ไม่ได้ศึกษา ไม่ได้เผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ประชาชนก็ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ไม่ถูกต้องทางสังคม จึงทำให้พระพุทธศาสนาเกิดปัญหา เกิดความไม่จริงใจในการนับถือศาสนาทั้งหมด โดยรวมแล้วมีสาเหตุเริ่มต้นจากการบริหารกิจการคณะสงฆ์(พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วปุโล), 2554, หน้า 3) ดังนั้น ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์พระสังฆาธิการต้องมีความพร้อมในการวิทยาการ ความรู้ ความเข้าใจ ในการบริหาร และการปกครองที่จะช่วยส่งเสริมพระสังฆาธิการในการบริหารและการปกครอง เพราะกิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจต้องอาศัยการบริหารแบบราชการ กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารแบบภาคเอกชน และกิจการบางอย่างต้องอาศัยพระธรรมวินัย จะเห็นได้ว่ากฎหมายคณะสงฆ์ในปัจจุบันได้ทำให้การบริหารคณะสงฆ์บางอย่างล่าช้า เพราะยึดติดขั้นตอนตามระบบราชการเกินไป เพราะฉะนั้นพระสังฆาธิการ ควรมีระบบการบริหารและการปกครองของตนเองที่ผสมผสานระหว่างส่วนดีของระบบราชการและเอกชน ให้เข้ากับหลักธรรมตามพระธรรมวินัย (พระครูนิมิตสาธุวัฒน์(บุญเมือง ชวโน) และคณะ, 2564, หน้า 45) หลักสัปปุริสธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมของผู้ที่เป็นหัวหน้าคนหรือผู้นำ ที่จะต้องเป็นผู้รู้จักเหตุผล รู้จักตัวเองและผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งรู้จักนิสัยความต้องการและความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อจะได้เลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างหลักธรรมคำสอนกับการบริหาร และการปกครอง ส่งเสริมให้พระสังฆาธิการที่มีหน้าที่บริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์

จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัดในศาสนาพุทธจำนวน 365 วัด โดยแบ่งเขตการปกครองตามการแบ่งเขตการปกครองของบ้านเมือง และกำหนดวิธีการปกครองคณะสงฆ์ตามกฎมหาเถรสมาคม เป็นหลักมีผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส เมื่อย้อนกลับมามองในมุมของการบริหารกิจคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการซึ่งมีหลักเกณฑ์

หรือทฤษฎีเป็นแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวมาแล้วมากมาย ซึ่งเป็นเสมือนตัวชี้วัดการบริหาร การปกครองการดูแลรักษาหมู่คณะ และการดำเนินงานหรือการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่คณะ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นด้วยดี มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ว่ามีการนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างไร และมีแนวทางใดบ้างในการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด สุราษฎร์ธานี อันจะทำให้เกิดความมั่นคงและเกิดประสิทธิภาพต่อไป

1.2 คำถามของการวิจัย

1. มีการนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี อย่างไร

2. มีแนวทางใดบ้างในการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษาหลักสัปปุริสธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พร้อมทั้งศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผู้วิจัย จึงกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

- **ขอบเขตด้านเนื้อหา**

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในงานวิจัยนี้จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกและ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องโดยมุ่งเน้นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ และศึกษาวิเคราะห์ตามหลักสัปปุริสธรรม ทั้ง 7 ประการ คือ ธัมมัญญุตา อัตถัญญุตา อัตตัญญุตา มัตตัญญุตา กาลัญญุตา ปริสัญญุตา ปุคคลปโรปรัญญุตา

- **ขอบเขตด้านประชาชน**

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในกลุ่มนี้ คือ พระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีระดับเจ้าอาวาส มีจำนวน 365 รูป กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีใช้ของ เครจซี่และมอร์แกน (เครจซี่และมอร์แกน อ้างถึงใน สุทิน ชนะบุญ, 2560, หน้า 148-160) กำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 รูป โดยสอบถามข้อมูลพื้นฐานปัจจัยส่วนบุคคลและการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าอาวาสรวม จำนวน 5 รูป

- **ขอบเขตด้านสถานที่**

วัดและสำนักสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

- **ขอบเขตด้านระยะเวลา**

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ระหว่างเดือนสิงหาคม 2565 – กุมภาพันธ์ 2566

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสของวัดหรือรักษาการแทนเจ้าอาวาสของวัดที่อยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 24 พ.ศ.2541 ว่าด้วยการแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการ

2. คณะสงฆ์ หมายถึง กลุ่มพระภิกษุในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ร่วมกันเพื่อปฏิบัติกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง

3. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง งานทั้ง 6 ด้านที่พระสังฆาธิการจะต้อง ปฏิบัติหรือจะต้องกระทำอันถือเป็นหน้าที่ทางการปกครองคณะสงฆ์ ประกอบด้วย การควบคุม และส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของพระภิกษุ ในด้านการปกครอง ศาสนศึกษา ศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจของคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนา เน้นงานในหน้าที่ขององค์กรปกครองคณะสงฆ์โดยแท้ ซึ่งนิยามได้ ดังนี้

1) ด้านการปกครอง ได้แก่ การปกครอง สอดส่อง ดูแลความเรียบร้อยให้ภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่ อยู่ในวัดปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตามพระธรรมวินัย และคำสั่งของมหาเถรสมาคม อีกทั้งจัดระบบการบริหาร จัดการกิจการภายในวัดในแต่ละด้านอย่างชัดเจน

2) ด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ การดำเนินการส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรและคฤหัสถ์ ได้ศึกษาเล่า เรียนพระธรรมวินัย จนมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ตามความสามารถ

3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือให้เด็กและประชาชนได้ศึกษา เล่าเรียน ทั้งในและนอกระบบการศึกษาของรัฐ เพื่อที่จะสามารถดำรงตน ดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ

4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ ดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนา เผยแผ่ศาสนธรรม โดยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้ทราบ เข้าใจ และน้อมนำไปปฏิบัติ เป็นผลให้สังคมตลอดจนประเทศชาติมีความผาสุก สันติสุข และมีความเจริญก้าวหน้า

5) ด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ การพัฒนาวัด การบำรุงรักษาวัด การก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ภายในวัดให้เรียบร้อยดีงามเป็นที่ทำบุญ บำเพ็ญกุศล ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ของสังคมนั้น ๆ เป็นที่อำนวยประโยชน์ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน

6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือพระภิกษุ สามเณร และประชาชนทั้งจิตใจ ทางวัตถุที่ไม่ขัดพระธรรมวินัย และสมณวิสัยเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนแห่งวัด นั้น ๆ และทั่วไป

4. หลักสัปปุริสธรรม หมายถึง หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ไว้ในธัมมัญญูสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 23 ข้อ 68 หน้า 143-146) อันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์ธัมมัญญุตา แห่งสัปปุริสธรรม 7 ประการ ได้แก่

1) ธัมมัญญุตา คือ การรู้จักเหตุ รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์แบบแผนหน้าที่ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล ซึ่งจะเป็นเหตุให้ทำการใด ๆ ได้สำเร็จผลตามความมุ่งหมาย

2) อัตถัญญุตา คือ การรู้จักผล รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมายของหลักธรรม หรือหลักการ กฎเกณฑ์ หน้าที่ รู้จักประโยชน์ที่ประสงค์ รู้ผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ หรือความเป็นไปตามหลัก

3) อัตตัญญุตา คือ การรู้จักตน รู้ฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรมต่าง ๆ เป็นต้น ของตนตามจริง ประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป จะได้ต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับภาวะและฐานะของตน รู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป เพื่อรักษาความมีคุณค่าของตัวเองไว้ได้

4) มัตตัญญุตา คือ การรู้จักประมาณ จักความพอเหมาะพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัย 4 ควรทำสิ่งใดเพียงใดที่เป็นการพอเหมาะ พอควรแก่ฐานะของตน พอเหมาะพอควรแก่ ผู้เกี่ยวข้อง

5) กาลัญญุตา คือ การรู้จักเวลา กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ควร หรือจะต้องใช้ในการประกอบกิจ ทำหน้าที่การงาน หรือปฏิบัติการต่าง ๆ รู้ว่าเวลาใดควรทำหรือไม่ควรทำอะไร การทำผิดเวลาย่อมไม่เกิดผลสำเร็จ ไม่เกิดผลดี

6) ปริสัญญุตา คือ การรู้จักชุมชน รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมนุม และชุมชน รู้จักมารยาท ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี และรู้ข้อควรปฏิบัติอื่น ต่อชุมชน นั้น ๆ รู้จักภาวะและฐานะนิสัยใจคอบุคคลนั้น ๆ ให้ถูกต้องเพื่อว่าจะได้ปฏิบัติตนที่เกี่ยวข้องด้วยให้เหมาะสม

7) ปุคคลปโรปรัญญุตา คือ การรู้จักบุคคล รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยอัธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เพื่อปฏิบัติต่อผู้นั้นโดยถูกต้อง เช่น ควรคบหรือไม่ จะเกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือแนะนำสั่งสอนอย่างไรจึงจะได้ผล

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบหลักการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อเป็นประโยชน์แก่พระสังฆาธิการในการนำหลักสัปปุริสธรรมมาเป็นแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

2. ทำให้ทราบแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์โดยใช้หลักสัปปุริสธรรมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าดังนี้

2.1 แนวคิด/คำสอนที่เกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

2.3 บริบทของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5 สรุปกรอบแนวคิดงานวิจัย

2.1 แนวคิด/คำสอนที่เกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม

หลักสัปปุริสธรรม เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดี มีคุณธรรม และเป็นผู้ควรแก่การยกย่องนับถือ เป็นคนที่สามารถดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง (พระทองพจน์ ธีรธมฺโม และคณะ, 2561,บทคัดย่อ) หลักสัปปุริสธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในธัมมัญญูสูตร (พระไตรปิฎกเล่มที่ 23) อันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุฏฐายี) กล่าวว่า สัปปุริสธรรม 7 หมายถึง คุณธรรม 7 ประการ ที่บริบูรณ์ในผู้ใดย่อมทำให้บุคคลนั้นเป็นสัปปุริสธรรมที่เจริญด้วยคุณสมบัติควรแก่การเคารพนับถือของชนทั้งหลาย ทำให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุสำเร็จด้วยดี และเป็นหลักปฏิบัติเพื่อทำคนให้เป็นผู้สงบสุขและมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550, หน้า 608) หลักสัปปุริสธรรมประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ ดังนี้

1) ธัมมัญญุตา แปลว่า ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ หมายถึง รู้หลักความจริงของธรรมชาติ รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์แบบแผนหน้าที่ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล ซึ่งจะเป็นเหตุให้ทำการใด ๆ ได้สำเร็จผลตามความมุ่งหมาย (พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210) สมเด็จพระสังฆราชตรัสว่า การรู้จักเหตุ คือ รู้จักพิจารณาเหตุใดจักให้เกิดผลใด ทำอะไรพิจารณาให้รู้เสียก่อนว่า เมื่อทำแล้วผลที่เกิดจะเป็นเช่นไร ก่อนจะทำการทุกอย่างต้องรู้ว่าเป็นการทำที่เป็นเหตุดีหรือไม่ดี (เจริญ สุวัฑฒโน, 2549 อ้างถึงในพระมหาสมควร ศรีสงคราม, หน้า 58) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์รู้กฎแห่งธรรมได้ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผล รวมความว่าการบริหารจัดการในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

อันว่า “สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไปเป็นธรรมดา” โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาบริหารจัดการองค์กร (กระบวนการบริหาร POSDCoRB, 2565, จาก www.การศึกษาไทย.com/25/01/2022/ทฤษฎี-กระบวนการบริหาร-postcorb สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565) ซึ่งความเป็นผู้รู้จักเหตุช่วยสร้างความตระหนักให้รู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์ และความเป็นไปของชีวิตหรือรู้จักหลักความจริง รู้สิ่งที่เกิดขึ้นจะทำให้บุคคลรู้หลักในการปฏิบัติเข้าใจในสิ่งที่กระทำรู้จักบทบาทภาระหน้าที่ความรับผิดชอบทุกอย่าง รู้กฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ

2) อัตถัญญุตา แปลว่า ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล หมายถึง รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมายของหลักธรรมหรือหลักการ กฎเกณฑ์ หน้าที่ รู้จักประโยชน์ที่ประสงค์ รู้ผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ หรือความเป็นไปตามหลัก (พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210) สมเด็จพระสังฆราชตรัสว่า การรู้จักผลคือการรู้จักว่า สิ่งที่ตนกำลังได้รับนั้นเกิดจากเหตุใด เป็นผลอันเกิดจากการกระทำอย่างไร ผลดีที่กำลังได้รับเกิดจากเหตุดีอย่างไร ผลร้ายที่กำลังได้รับเกิดจากเหตุอะไร (เจริญ สุวัฑฒโน, 2549 อ้างถึงใน พระมหาสมควร ศรีสงคราม, หน้า 59) ความเป็นผู้รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการกระทำตามหลัก หมายถึงการบริหารงานองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ และรู้ถึงประโยชน์ขององค์กรที่นำไปสู่ความมั่นคง และไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อองค์กร ในที่นี้หมายถึงการมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่วิเคราะห์ผลกระทบด้านต่าง ๆ (กระบวนการบริหาร POSDCoRB, 2565, จาก www.การศึกษาไทย.com/25/01/2022/ทฤษฎี-กระบวนการบริหาร-postcorb สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565) ซึ่งความเป็นผู้รู้จักผล จะต้องพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเสียก่อนจะลงมือปฏิบัติความมุ่งหมายของหลักการในการปฏิบัติงาน ผู้นำต้องรู้จักและเข้าใจวัตถุประสงค์ของเป้าหมาย และสามารถวิเคราะห์ผลที่จะได้รับการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างถูกต้องจึงสามารถดำเนินการไปได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมาย

3) อัตตัญญุตา แปลว่า ความรู้จักตน หมายถึง รู้ฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรมต่าง ๆ เป็นต้น ของตนตามจริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210) สมเด็จพระสังฆราชตรัสว่าการรู้จักตนเอง คือการรู้จักตนเป็นสิ่งจำเป็นมากเมื่อรู้ว่าตนเองเป็นใคร มีภาวะและฐานะอย่างไร จะได้ต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับภาวะและฐานะของตนเพื่อรักษาความมีคุณค่าของตัวเองไว้ได้ (เจริญ สุวัฑฒโน, 2549 อ้างถึงในพระมหาสมควร ศรีสงคราม, หน้า 60) โดยความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักเราว่า โดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป ในที่นี้หมายถึง รู้จักองค์กรที่เราบริหารเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีผลกระทบ รวมทั้งการบริหาร

ความแตกต่างที่จะทำให้องค์กรเป็นเลิศ มีประสิทธิภาพ และมั่นคงถาวร (กระบวนการบริหาร POSDCoRB, 2565, จาก www.การศึกษาไทย.com/25/01/2022/ทฤษฎี-กระบวนการบริหาร-postcorb สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565) ซึ่งความเป็นผู้รู้จักตนเอง สามารถวิเคราะห์ตนเองได้อย่างถูกต้องตรงกับความเป็นจริงแล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม และรู้จักพัฒนาตนเอง ผู้นำที่ดีนั้นจึงควรมีการพัฒนาตนเออย่างสม่ำเสมอ และสามารถประพฤติตนตามหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม

4) มัตตัญญุตา แปลว่า ความรู้จักประมาณ หมายถึง รู้จักความพอเหมาะพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัย 4 (พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210) สมเด็จพระสังฆราชตรัสว่า การรู้จักประมาณ คือ รู้จักประมาณว่าควรทำสิ่งใดเพียงใดที่เป็นการพอเหมาะ พอควรแก่ฐานะของตน พอเหมาะพอควรแก่ผู้เกี่ยวข้อง พอเหมาะพอควร มีพุทธภาษิตกล่าวไว้ว่า “ความรู้จักประมาณยังประโยชน์ให้สำเร็จ” (เจริญ สุวัฑฒโน, 2549 อ้างถึงในพระมหาสมควร ศรีสงคราม, หน้า 60) โดยความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการบริหารการเงิน หรือการขยายกิจการ ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร ขีดความสามารถขององค์กร ขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร รวมทั้งการแข่งขันที่รอบคอบและรู้จักประมาณขีดความสามารถขององค์การ(กระบวนการบริหาร POSDCoRB, 2565, จาก www.การศึกษาไทย.com/25/01/2022/ทฤษฎี-กระบวนการบริหาร-postcorb สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565) ซึ่งความผู้รู้จักประมาณ ต้องรู้จักขอบเขตความพอเหมาะในการทำงานรวมถึงการดำเนินชีวิตไม่ทำอะไรเกินตัว จนทำให้ตนเองและผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน และสามารถประกอบกิจการงานจนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ ผู้นำที่ดีต้องรู้จักความพอเหมาะพอควรในการที่จะทำกิจการทุกอย่างให้ลุล่วงไปด้วยดีตามเป้าหมายที่วางไว้ และรู้จักประมาณ ในการใช้จ่ายทรัพยากรที่อยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยประหยัด

5) กาลัญญุตา แปลว่า ความรู้จักกาล หมายถึง รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบกิจ ทำหน้าที่การงาน หรือปฏิบัติการต่าง ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210) สมเด็จพระสังฆราชตรัสว่า การรู้จักเวลา คือ รู้ว่าเวลาใดควรทำหรือไม่ควรทำอะไร การทำผิดเวลาย่อมไม่เกิดผลสำเร็จ ไม่เกิดผลดี (เจริญ สุวัฑฒโน, 2549 อ้างถึงในพระมหาสมควร ศรีสงคราม, หน้า 61) โดยความเป็นผู้รู้จักกาล คือ รู้กาลเวลา อันเหมาะสมและระยะเวลาในการประกอบกิจ ในที่นี้หมายถึง การบริหารจัดการจะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสม การสร้างโอกาสขององค์กรจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้น ๆ ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร อะไรควรงด อะไรควรกระทำ เวลาใดควรขยายกิจการ หรือช่วงเวลาใดที่จะบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จต่อองค์กรมากที่สุด (กระบวนการบริหาร POSDCoRB, 2565, จาก www.การศึกษาไทย.com/25/01/2022/ทฤษฎี-กระบวนการบริหาร-postcorb สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565) ซึ่งความเป็นผู้รู้จักกาล รู้คุณค่าของเวลาว่า เวลาใดคือเวลาที่เหมาะสมในการ

ดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือเวลาควรที่จะหยุดดำเนินการ ควรมีเวลาที่เหมาะสม ผู้นำที่ดีต้องรู้วิธีการบริหารเวลาให้เหมาะสม

6) ปริสัญญุตา แปลว่า ความรู้จักบริษัท รู้จักชุมชน หมายถึง รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมนุมและชุมชน รู้จักมารยาท ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี และรู้ข้อควรปฏิบัติอื่นต่อชุมชน นั้น ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210) สมเด็จพระสังฆราชตรัสว่า การรู้จักชุมชน คือ รู้จักภาวะและฐานะนิสัยใจคอบุคคลนั้น ๆ ให้ถูกต้องเพื่อว่าจะได้ปฏิบัติตนที่เกี่ยวข้องด้วยให้เหมาะให้ควรแก่ประชุมชน (เจริญ สุวัฑฒโน, 2549 อ้างถึงใน พระมหาสมควร ศรีสงคราม, หน้า 62) โดยความเป็นผู้รู้จักชุมชน คือ รู้กริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้นว่าควรจะดำเนินการอย่างไรการบริหารจัดการจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่พระภิกษุรูปอื่น และประชาชนในพื้นที่ การสร้างสรรค์ หรือการประสานงานกับชุมชน หรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อองค์กร เข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา เป็นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ด้วยความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชน หรือสาธารณะชน จะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร (กระบวนการบริหาร POSDCoRB, 2565, จาก www.การศึกษาไทย.com/25/01/2022/ทฤษฎี-กระบวนการบริหาร-postcorb สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565) ซึ่งความเป็นผู้รู้จักชุมชน การรู้จักชุมชน รู้จักสังคมอย่างถูกต้อง ทั้งด้านกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม เป็นต้น ผู้นำจะได้วางตัวในการเข้าถึงชุมชนได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งวางแผนการดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้อย่างถูกต้อง

7) ปุคคลปโรปรัญญุตา แปลว่า ความรู้จักบุคคล หมายถึงรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยอัธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เพื่อปฏิบัติต่อผู้นั้นโดยถูกต้อง เช่น ควรคบหรือไม่จะเกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือแนะนำสั่งสอนอย่างไรจึงจะได้ผล เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210-211) สมเด็จพระสังฆราชตรัสว่า การรู้จักบุคคล คือ รู้จักฐานะนิสัยใจคอของบุคคลนั้น ๆ ให้ถูกต้อง เพื่อจะได้ปฏิบัติตนกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยความเหมาะสม รู้จักว่าเขาเป็นบัณฑิต คือ คนดีจักได้เข้าใกล้ให้เหมาะแต่ละบุคคลไปดังสุภาษิตที่ว่า “คบคนพาลพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล” (เจริญ สุวัฑฒโน, 2549 อ้างถึงใน พระมหาสมควร ศรีสงคราม, หน้า 63) โดยความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลด้านความสามารถและคุณธรรมตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และมอบหมายงานที่เหมาะสมให้แก่บุคคลนั้น ๆ การบริหารจัดการในการรู้บุคคล เปรียบเสมือนการพัฒนาและบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีการพัฒนา และบริหารบุคคลในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถ และภักดีต่อองค์กร มีความสามัคคี สร้างความเป็นธรรม และเสมอภาคให้แก่ บุคลากรในองค์กร รวมถึงการทำงานเป็นหมู่คณะ การติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี รวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน กระบวนการบริหาร POSDCoRB, 2565, จาก www.การศึกษาไทย.com/25/01/2022/ทฤษฎี-กระบวนการบริหาร-

postcorb สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565) ซึ่งความเป็นผู้รู้จักบุคคล การรู้บุคคล รู้ภูมิปัญญา รู้ภูมิธรรม และรู้ประเภทของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องด้วย ผู้นำที่ดีจะรู้จักบุคคลที่เป็นผู้ตาม หรือผู้ที่ต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้สามารถเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน เลือกคนในการทำงานร่วมกัน จึงจะทำให้การบริหารงานทุก ๆ ด้าน เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานทุกคน

จากการศึกษาแนวคิดและหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสัปปุริสธรรม สรุปได้ว่า หลักสัปปุริสธรรมได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่า พบได้ในสังคมมนุษย์ หรือปัจจัยแห่งสังคมในกระบวนการอาศัยซึ่งกันและกัน แนวคิดเกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรมของนักวิชาการ แสดงให้เห็นว่าเมื่อนำหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ คือ เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตัวเอง รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล ซึ่งทั้งหมดเป็นหลักธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นสัปปุริสชน คือคนดี สามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน และยังเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีงามเป็นสุข ทำให้อยู่กันภายในสังคมเกิดความสงบสันติสุข และเป็นหลักธรรมที่เหมาะอย่างยิ่งต่อการเป็นผู้นำหรือผู้บริหารที่สามารถนำหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ ไปผสมผสานใช้ในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตามเป้าหมายขององค์กรตนเอง เพราะมนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่บริหารจัดการองค์กรที่ดีได้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ปัจจุบันการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะถ้ามีระบบการบริหารที่ดี พระพุทธศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารกิจการของคณะสงฆ์ที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิด ซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง (พระปลัดวรรณไชย มะยงค์, 2558, หน้า 352) คณะสงฆ์จึงต้องบริหารกิจการของคณะสงฆ์ที่มีอยู่ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศึกษาหรือศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) ด้าน สาธารณูปการ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์

1) ด้านการปกครอง

การปกครอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) หมายถึง ดูแล คุ้มครอง ระวังรักษา และบริหารโครงสร้างคณะสงฆ์ไทยเป็นไปตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 พระภิกษุทุกรูป มีศีล 227 ข้อ เป็นเครื่องกำกับวัตรปฏิบัติ พระภิกษุทุกรูปอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 15 ตรี ซึ่งได้วางกฎมหาเถรสมาคมว่าด้วยระเบียบการปกครอง

คณะสงฆ์ไว้เป็นลำดับขั้นการปกครอง และการปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้นมีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุติกนิกายปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น เช่น คณะธรรมยุติกนิกายมีเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุติกนิกายปกครอง ส่วนคณะมหานิกายแบ่งการปกครองออกเป็น 4 หน คือ เจ้าคณะใหญ่หนหลวง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออกเจ้าคณะใหญ่หนใต้ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งได้กระจายอำนาจการปกครองออกเป็นส่วน ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ภาค มีเจ้าคณะภาคปกครอง ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการที่ได้รับพระบัญชาแต่งตั้งจากสมเด็จพระสังฆราช โดยผ่านมติการเห็นชอบของมหาเถรสมาคม มีอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ระดับภาค ตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 14 (พ.ศ.2535) ว่าด้วยอำนาจและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ข้อ 4 ให้มีจำนวนภาค 18 ภาค และให้เจ้าคณะภาคดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

ส่วนที่ 2 จังหวัด มีเจ้าคณะจังหวัดปกครองซึ่งเป็นพระสังฆาธิการที่ได้รับพระบัญชาแต่งตั้งจากสมเด็จพระสังฆราชไทย โดยผ่านมติการเห็นชอบของมหาเถรสมาคม มีอำนาจหน้าที่การปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคม ในเขตจังหวัดของตน เช่นเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ เป็นต้น

ส่วนที่ 3 อำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอปกครอง ซึ่งเป็นตำแหน่งพระสังฆาธิการปกครองคณะสงฆ์ในระดับอำเภอ เช่น เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะอำเภอทั่วประเทศ

ส่วนที่ 4 ตำบล มีเจ้าคณะตำบลปกครอง ซึ่งเป็นตำแหน่งพระสังฆาธิการปกครองคณะสงฆ์ในระดับตำบล เช่น เจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะตำบลทั่วประเทศ โดยมีอำนาจหน้าที่สำคัญของเจ้าคณะตำบล นอกจากการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงามแล้ว ยังมีหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือผู้อยู่ในปกครองของตน ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตการปกครองของตน (สมชาย สุรชาตรี, 2558,จาก https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/2474 สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565) พระพุทธวรญาณ(ทองย้อย กิตฺติทินฺโน) (2548, หน้า 66) กล่าวว่า งานปกครองเป็นงานลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งใหญ่ละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันตลอดเวลาถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใด งานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้งานบริหารลักษณะอื่น ๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน ทั้งนี้บทบาทของพระสังฆาธิการในด้านการปกครองนั้น ยังได้มีการตั้งความคาดหวัง ถึงการ

แสดงบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการไว้ว่า 1) รัฐและมหาเถรสมาคมควรร่วมกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันอาทิตย์เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนธรรมและสามารถนำหลักศาสนธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้ 2) สถาบันผลิตพระสังฆาธิการ ควรกำหนดนโยบายแผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหาร วัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจและพัฒนาตนให้ถึงพร้อม ในการปฏิบัติภารกิจทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลูกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิในการดำรงชีวิต 3) วัดควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือ จัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยดึงเอาศาสนิกชนเข้ามา มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชนมีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ 4) มหาเถรสมาคม ควรมีมาตรการให้ยุติพุทธพาณิชย์อันเป็นการลดความศรัทธาของศาสนิกชน 5) พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านศีลธรรมและจรรยาเพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น 6) ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาท ให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชนและศาสนิกชนในแต่ละบทบาท หน้าที่ตามภารกิจคณะสงฆ์ เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ความก้าวหน้าด้านสมณศักดิ์ การพัฒนาศักยภาพและเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่หมู่คณะสงฆ์

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง คือ การดูแลคณะสงฆ์ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคม และตามพระบัญชา สมเด็จพระสังฆราช ตลอดจนระงับอธิกรณ์วินิจฉัย การลงนิคหกรรม การวินิจฉัยลงข้ออุทธรณ์คำสั่ง และควบคุมดูแลศาสนา ศาสนวัตถุ ศาสนธรรม และศาสนกิจ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม โดยมีจัดการโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

2) ด้านการศึกษาหรือศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาทั้งของบรรพชิตและคฤหัสถ์หรือการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติสัทธรรม โดยแบ่งการศาสนศึกษาออกเป็น 2 แผนกหลัก คือ แผนกบาลีและแผนกธรรม รวมถึงการศึกษาธรรมศึกษาและการจัดให้มีการเรียน พระธรรมวินัยเป็นส่วนเสริมอีกด้วย บางแบบแผนตราไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และบางแบบแผนให้กำหนดโดยกฎมหาเถรสมาคม หรือให้กำหนดโดยระเบียบมหาเถรสมาคมและบางแบบแผนได้ยึดจารีตเป็นหลัก แยกตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายมี 2 ส่วน คือ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง 1 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค 1 และพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการวัด เห็นควรเพิ่มระเบียบการปกครองส่วนวัดเข้าเป็นส่วนที่ 3

การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้น ให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ ในบทบาทด้านการศาสนศึกษานี้หากจะมองบทบาทของพระสงฆ์โดยมองจากพื้นฐานอันเป็นแก่นแท้ของคำสอนแล้ว ผู้เข้าสู่มรรคาแห่งสมณเพศนั่นคือ เข้าสู่สังคมสงฆ์หมายถึง เข้าสู่วิถีแห่งการศึกษา การศึกษานั้น ในพระพุทธศาสนาเรียกว่า สิกขา หมายถึง ข้อที่จะต้องศึกษา ข้อที่จะต้องปฏิบัติ ได้แก่ ศีล เรียกว่าศีลสิกขา สมาธิ เรียกว่า จิตสิกขา และปัญญาเรียกว่า ปัญญาสิกขา การศึกษา การเล่าเรียน เช่น ปริยัติสิกขา คำว่าสิกขานี้ตรงกับภาษาไทยว่า ศึกษา หมายถึงการเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรม อีกความหมายหนึ่งใช้คำว่าเรียน หมายถึง การเข้ารับความรู้จากผู้สอน รับการฝึกฝนอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจหรือความชำนาญ เช่น เรียนหนังสือเรียนวิชาความรู้ ฝึกให้เกิดความรู้ความเข้าใจจนเป็นหรือมีความชำนาญ เมื่อประกอบกันกับคำว่า “รู้” จึงเป็นคำว่า “เรียนรู้”ซึ่งหมายถึงการเข้าใจความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยประสบการณ์ที่ได้รับการเรียนรู้จนเกิด ความรู้ความเข้าใจมีความชำนาญมาตามลำดับที่ได้จากการฝึกฝนอบรมมานั่นเอง (พระครูปลัดอภิชาต สุวณฺณโชโต(ทรงกิจวิศวการ), 2558, หน้า 35-40)

บุศรา โพธิสุข และคณะ (2560, หน้า 19 - 29) ได้ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดียในด้านการศึกษาพบว่า มีการศึกษาปริยัติธรรมพระสูตร พระวินัย เป็นต้น แก่พระภิกษุ สามเณรภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา แม่ชีเพื่อได้ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอน หลักธรรมตลอดจนค้นคว้าวิจัย สู่ภาคปฏิบัติในเรื่องการปฏิบัติธรรมวิปัสสนา เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปปฏิบัติในหน้าที่การงานการบริหาร ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การเมือง และการศาสนา มีการมอบทุนการศึกษาเพื่อเป็นกำลังใจแก่พระภิกษุสงฆ์สามเณรที่เข้ามาเล่าเรียนในอินเดียในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มีนโยบายส่งเสริมด้านการศึกษาให้เป็นที่พักและเป็นที่ศึกษาต่อของพระสงฆ์โดยไม่มีการเลือกว่าจะเป็นพระในพุทธศาสนาเถราท หรือมหายานมีนโยบายและกลยุทธ์ในการบริหารจัดการด้านส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาหรือศาสนศึกษาคือ การอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ โดยการจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม ซึ่งเป็นการให้การศึกษาแก่ศาสนบุคคลที่จะช่วยสืบทอดหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาต่อไป เป็นภาระหน้าที่ในการบริหาร จัดการของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น โดยเฉพาะเจ้าอาวาสซึ่งเป็นเจ้าสำนักเรียนโดยตำแหน่ง รวมถึงครูอาจารย์และผู้บริหารการศาสนศึกษาที่จะต้องช่วยกันบริหารจัดการให้การศาสนศึกษาดำเนินไปได้ด้วยดี

3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นโรงเรียนการกุศลในวัด หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เด็กยากจน หรือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด (พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตฺติปญฺโญ และคณะ, 2560, หน้า 526 - 527)

พระธรรมวรนายก (2546) การศึกษาสงเคราะห์ คือ กระบวนการสงเคราะห์ปวงชนทั้งก่อนวัยเรียนในวัยเรียนและพ้นวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควรแก่อัตภาพ ในลักษณะการศึกษาแห่งชีวิตเน้นกลุ่มเยาวชนเป็นเป้าหมายหลัก ส่วนคนกลุ่มอื่นถือเป็นเป้าหมายรอง

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ) (2540) ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้เป็นการจัดการศึกษา ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุ สามเณร ส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

2. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของศาสนา

3. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมกันพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่วัยเด็ก

4. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุ สามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษา วิชาพระปริยัติธรรมหมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่าง ๆ จำนวนมากจัดตั้งแต่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนสามัญศึกษา แต่ยังมิได้จัดเป็นการศาสนศึกษา หรือการศึกษาสงเคราะห์ โดยรูปการนั้นน่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้ได้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียน และ

ผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา การจัดการศึกษาและการจัดการอบรมทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวนี้นับเป็นงาน ที่พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองโดยแท้

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เด็กและเยาวชนของชาติ ทั้งด้านการศึกษาและการอบรมศึกษาเพื่อเยาวชนเหล่านี้เติบโตขึ้นมาเป็นผู้ที่พร้อมด้วยศีลธรรมและเป็นคนดีของสังคม รวมทั้งให้การศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป ช่วยเหลือสถาบันการศึกษาหรือจัดการศึกษาภายในวัด

4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

กรมการศาสนา(2540) ได้อธิบายว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแผ่ออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกหัวใจสำคัญของการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุขตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ 3 ประการ คือ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สัปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมัตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส และเจ้าคณะทุกชั้นมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามบทบัญญัติ มาตรา 3 (3) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 ดังนี้ ตามบทบัญญัตินี้ ได้จำแนกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องจัดทำอันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส หรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไป แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) เป็นธุระในการจัดการศึกษา อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และ 2) เป็นธุระในการอบรม และสั่งสอนธรรมะแก่คฤหัสถ์

พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา(2563) ได้อธิบายเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันว่า พระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาที่มีอายุเก่าแก่ เมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ต่อมาประมาณพุทธศตวรรษที่สาม พระเจ้าอโศกมหาราชผู้ปกครองอินเดีย ได้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่สามแล้วส่งคณะสงฆ์ไปเผยแผ่ประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนต่าง ๆ ซึ่งวิธีที่ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ นั้นมีหลายวิธี ได้แก่ การเทศนาธรรม ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐาน และการใช้สื่อประกอบการสอนธรรมะ โดยจะเลือกใช้วิธีใดก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับฟัง การเทศนาสั่งสอนประชาชนเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์ และคณะสงฆ์ถือเป็นกิจการที่สำคัญที่สุด จุดหมายของการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมประการหนึ่งคือความรู้ความสามารถ

ในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชน ภิกษุสงฆ์ที่เทศน์ดีจะได้รับการยกย่องมาก และการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นถือว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสงฆ์ เพราะว่าพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น จะต้องมีความรู้ความสามารถและเทคนิควิธีการนอกเหนือจากความรู้ด้านหลักพุทธธรรม จึงจะสามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือเป็นการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนทั่วไปได้รับทราบในทุกวิธีการที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม และน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์และคณะสงฆ์ ถือเป็นกิจการที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถและเทคนิค วิธีการนอกเหนือจากความรู้ด้านหลักพุทธธรรมจึงจะสามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพ

5) ด้านสาธารณูปการ

คำว่า สาธารณูปการที่จัดเป็นระเบียบบริหารกิจการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า“การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

1. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน

2. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

3. กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การเรี่ยไร

4. การศาสนสมบัติของวัด

การสาธารณูปการทั้ง 4 ความหมายนี้ ส่วนมากบัญญัติไว้ในหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตามมาตรา 3 (1) ว่าเจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี การสาธารณูปการ ตามความหมายที่กล่าวมานี้ จะมีลักษณะของการกระทำการสาธารณูปการใน 3 ประการ คือ (พระมหาชรินทร์ อินฺทปญฺโญ (แก้วคำแสน) 2550, หน้า 59 - 60)

1. การกระทำด้วยแรงความคิดแรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม ได้แก่ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นกิจการที่ต้องทำด้วยแรงความคิด กล่าวคือ การวางโครงการให้พอเหมาะกับกิจที่จะดำเนินการ เมื่อดำเนินการต้องใช้แรงงานให้พอเหมาะกับกิจการที่จะดำเนินการ เมื่อดำเนินการต้องใช้แรงงานและทุนทรัพย์และใช้หลักบัญชีควบคุมด้วย

2. การกระทำด้วยเอกสารรายงาน ได้แก่ การดำเนินกิจการทางด้านเอกสาร เช่น การขออนุญาตสร้างวัด ขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การขอยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอาราม หลวงขออนุญาตจัดงานวัดและการขอเรี่ยไร และปฏิบัติตามคำสั่งมหาเถรสมาคมว่าด้วยการนั้น

3. การกระทำโดยการจัดประโยชน์ ได้แก่ การดำเนินการในการรักษาทรัพย์สิน ใช้จ่ายทรัพย์สินและการจัดประโยชน์ของวัดโดยตรง คือ การศาสนสมบัติ เป็นงานละเอียดอ่อน ต้องปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

กรมการศาสนา (2539, หน้า 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสาธารณูปการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจ ของเจ้าอาวาสด้านอื่น ๆ การพัฒนาเหล่านี้ได้แก่ การดูแล การทำนุบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณูปการ คือ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกับวัด ไม่ว่าจะเป็นการสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้าง การรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ให้มีความแข็งแรงมั่นคง ไม่ให้ทรุดโทรม หรือพังทลายลง หรือก่อสร้างเพิ่มเติม ให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติที่จำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้สามารถใช้งานได้ รวมถึงกิจการอื่นของวัด เช่น การจัดงานวัด และดูแลศาสนสมบัติของวัด

6) ด้านสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจการของคณะสงค์ดังที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมข้อหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์” (ม.15 ตรี) และในระเบียบการปกครองของคณะสงค์ส่วนกลาง ได้กำหนดไว้ว่า “วิธีดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” การสาธารณะแยกโดยมีลักษณะ 4 อย่าง คือ (กรมการศาสนา 2542, หน้า 12)

1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือกิจการอื่น ๆ การนี้มุ่งกิจการที่ทำเองหรือโครงการที่กำหนดเอง ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำ หรือกิจการชั่วคราว

2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์

เป็นต้นการนี้มุ่งเฉพาะส่งเสริมงานของผู้อื่น มิได้มุ่งถึงกิจการเฉพาะเรื่อง แม้การช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า หรือช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์

3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน (นอกวัด) สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เป็นต้น ข้อนี้มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสบอุทกภัย การประสบอัคคีภัย การประสบวาตภัย หรือแม้ยามปกติตามโอกาส เช่น สงเคราะห์คนชรา คนพิการ และสงเคราะห์โดยประการอื่น การนี้มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือบุคคลทั้งเป็นการประจำหรือการเฉพาะ

การจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมของคณะสงฆ์ไทยเพื่อความยั่งยืน คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ได้กำหนดกรอบในการดำเนินการ จำนวน 4 ด้าน ดังนี้

สาธารณสงเคราะห์ 1 สงเคราะห์ หมายถึง การให้การสงเคราะห์สาธารณชนเพื่อบรรเทาทุกข์เบื้องต้น โดยเข้าไปให้ความช่วยเหลือวัดและประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น ทั้งด้านกายภาพ โดยการมอบปัจจัย 4 มีการช่วยเหลือด้วยสิ่งของ ข้าวสาร อาหารแห้ง และด้านจิตใจโดยการมอบธรรมะเป็นกำลังใจในให้แก่ผู้ประสบสาธารณภัย

สาธารณสงเคราะห์ 2 เกื้อกูล หมายถึง การที่คณะสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ให้มีทรัพยากรเพียงพอกับการอยู่อาศัยและดำเนินชีวิตของคน ชุมชน เช่น การจัดการป่า (ปลูกป่า, บวชป่า, อนุรักษ์ป่า) การจัดการน้ำ (ฝายต้นน้ำ, ขุดบ่อน้ำ) การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน การไถ่ชีวิตโค - กระบือ เพื่อการเกษตร

สาธารณสงเคราะห์ 3 พัฒนา หมายถึง คณะสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาพื้นที่โดยใช้หลักธรรมมาประยุกต์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เช่น จัดพื้นที่วัดเป็นศูนย์การช่วยเหลือชุมชน การเกษตรวิถีพุทธ ศาสตร์พระราชา กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน

สาธารณสงเคราะห์ 4 บูรณาการ หมายถึง คณะสงฆ์ส่งเสริมความร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการร่วมกันพัฒนา แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ผสานพลังผ่านภาคีเครือข่าย เช่น ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ โรงเรียนผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวเชิงพุทธ การอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ การตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัย และเครือข่ายจิตอาสาด้านสาธารณสงเคราะห์

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่ช่วยเหลือและพัฒนาสังคมทั้งด้านกายภาพและทางด้านจิตใจ แก่ประชาชนหรือชุมชน ด้วยกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ เป็นการสงเคราะห์เพื่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา วัดและคณะสงฆ์เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการสนับสนุนชุมชน

ด้วยเหตุนี้ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช หรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัย การลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่าง ๆ ตลอดถึงการแต่งตั้ง ถอดถอนเจ้าคณะ พระสังฆาธิการ การควบคุมดูแลให้ไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร จะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหาร มีความประสานระหว่างกัน และประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบริหารงาน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารเชิงกลยุทธ์ ให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นความเสมอภาคในองค์กรการสร้างทีมงานที่มี ประสิทธิภาพ มีการประสานประโยชน์สร้างความร่วมมือ การกระจายอำนาจที่เหมาะ และมีประสิทธิภาพ

คำว่า“พระสังฆาธิการ”เป็นคำรวมตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 เริ่มใช้มาแต่ พ.ศ.2506 จนถึงปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2561 โดยมีกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 5 และแก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2509 ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ กำหนดนามเป็นครั้งแรก โดยเปลี่ยนคำว่า “พระคณาธิการ” มาเป็น “พระสังฆาธิการ” ให้สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินกิจการคณะสงฆ์รวมคำว่า “พระ” “สังฆ” และ “อธิการ” เป็น “พระสังฆาธิการ” แปลตามรูปศัพท์ว่า “พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์”“พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง” ซึ่งในแม่บทบัญญัติว่าหมายถึง “พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์” มีตำแหน่งดังนี้

1. เจ้าคณะใหญ่
2. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
3. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
4. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ

5. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล

6. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและในวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศ และพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุม และส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ จัดให้มีและพัฒนาการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุและสามเณรให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้ภิกษุและสามเณรมีจริยาวัตรงดงาม ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วย เจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษาจัดการวัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและเป็นธุระในการอบรมศึกษาสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ให้สะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล กรมการศาสนา และกระทรวงศึกษาธิการระบุถึงความสำคัญของ พระสังฆาธิการว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป จะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องด้วยพระสังฆาธิการ โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพ และเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมการศาสนา, 2540, คำนำ)

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ 4 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ในปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่ามหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) ด้านการสาธารณูปการ (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ดังนั้น พระสังฆาธิการ คือ พระสงฆ์ที่อยู่ในตำแหน่งที่เป็นผู้ครองในระดับรองหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นไป มีหน้าที่ดูแลให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้ภิกษุ และสามเณรมีจริยาวัตรงดงาม ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยแล้ว จะต้องบำรุงรักษาจัดการวัดและสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและเป็นธุระในการอบรมศึกษาสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งเป็นหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) ด้านการสาธารณูปการ (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัด

วัดตามความหมายในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2535 ได้ให้ความหมายของวัดมี 2 อย่าง ได้แก่

1. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา
2. สำนักสงฆ์

วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป โดยในวัดหนึ่งจะมีเจ้าอาวาสอยู่รูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสก็ได้ หรือในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาส หรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการเจ้าอาวาสให้เป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาสมีอำนาจ และหน้าที่เดียวกับเจ้าอาวาส ซึ่งหน้าที่ของเจ้าอาวาสที่ต้องปฏิบัติมีดังนี้

1. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
2. ปกครองและสอดส่องบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
3. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
4. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่เจ้าอาวาสดังกล่าวมานี้ เป็นหน้าที่โดยภาพรวม ไม่ได้ชี้ให้ชัดถึงวิธีปฏิบัติ เพราะวิธีปฏิบัตินั้นได้กำหนดหรือจะกำหนดไว้ในกิจการประเภทนั้น ๆ กำหนดลักษณะงานของเจ้าอาวาสเป็น 4 ประการ ดังนี้

1. หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

1) การบำรุงรักษาวัด คือการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ การปรับปรุงตกแต่ง การกำหนดแบบแปลนแผนผัง ซึ่งล้วนแต่เป็นงานที่ต้องด้วยแรงเงินแรงงานและแรงความคิดอันเป็นส่วนสร้างสรรค์ และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ศาสนาสถาน และศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่าง ๆ ที่จะต้องไดรับการปรับปรุงพัฒนา (พระเทพปรัยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540, หน้า 76–78)

2) การจัดกิจการวัด คือ การจัดกิจการของวัดตามหน้าที่ผู้ปกครองวัด และหน้าที่จัดกิจการแทนวัดในฐานะตัวแทนนิติบุคคล กิจการของวัด หมายถึงกิจการ 5 ด้าน คือ ด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นไปตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ที่กำหนดโดยมหาเถรสมาคม กิจการที่ต้องจัดการแทนวัดในฐานะผู้แทน เช่น การรับทรัพย์สิน การอรรถคดี (พระเทพปรัยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540, หน้า 76–78)

3) การจัดการศาสนสมบัติ คือ การดูแลรักษา การใช้จ่าย การจัดหาทรัพย์สินของวัด ตลอดจนการบัญชีทั้งส่วนที่เป็นศาสวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนสมบัติของวัดที่ตนเป็นเจ้าอาวาสให้เป็นไปด้วยดี (พระเทพปรัยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540, หน้า 76 – 78)

2. หน้าที่ในการปกครองบรรชิตและคฤหัสถ์ในวัด

1) ปกครองบรรพชิต และคฤหัสถ์ในวัด ปกครองหมายถึง การคุ้มครองปกป้องบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ที่พำนักอาศัยในวัด ให้ความอนุเคราะห์ในส่วนที่อยู่อาศัย และปัจจัยตามสมควร หรือช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ ตามสมควรแก่เหตุ คอยสอดส่องดูแลความประพฤติปฏบัติของบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัด ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยเป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม และว่ากล่าวตักเตือน และชี้แจงเกี่ยวกับการปฏิบัติตัว (พระเทพปรัยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540, หน้า 76-78)

2) การปกป้องคุ้มครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ คือการคอยปกป้องภัยอันตรายทั้งหลายจากภายนอก ไม่ให้เข้ามาเบียดเบียนทำร้ายพระภิกษุ สามเณร หรือคฤหัสถ์ ที่อาศัยอยู่ในวัด (พระมหาบุญมี ปุญวุฑฺโฒ (ขามเชิด), 2552, หน้า 66)

3. หน้าที่เป็นธุระจัดการศึกษาและอบรม

1) การจัดศาสนาศึกษา คือการจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรม หรือให้พระภิกษุ สามเณรไปเรียนที่วัดใกล้เคียงที่มีสำนักศาสนศึกษา

2) การอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย คือการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีคำสั่งมหาเถรสมาคมกำหนด เรื่อง ให้พระภิกษุ สามเณร เรียนพระธรรมวินัย พ.ศ.2528 และจัดให้มีการอบรมสั่งสอนคฤหัสถ์ในรูปแบบอื่น ๆ รวมทั้งการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ ฝึกซ้อมเรื่อง สังฆกรรม และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนการฝึกอบรมการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์ เช่น การทำวัตรสวดมนต์ประจำวันพระ การสมทานอุโบสถศีล เป็นต้น (พระมหาบุญมี ปุญวุฑฺโฒ (ขามเชิด), 2552, หน้า 67)

4. หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลนั้น เป็นหน้าที่เชื่อมโยงผูกพันกับสังคมทั้งในวัดและนอกวัด เป็นหน้าที่อันเกี่ยวกับผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แบ่งเป็น 4 ลักษณะ พระเทพปรัยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540, หน้า 80 - 81) คือ

1) อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ขอใช้สถานที่ของวัดจัดบำเพ็ญกุศล ทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม

2) การอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดเอง ทั้งที่เป็นการประจำและเป็นการจร

3) การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด แต่ขอรับคำปรึกษา และความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาส หรือจากวัด

4) การสร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น การสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ศาลาพักศพ หรือศาลาบำเพ็ญกุศล และที่เก็บศพ เป็นต้น

การแต่งตั้งเจ้าอาวาส ตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 24 พ.ศ.2541 ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอน พระสังฆาธิการในหมวด 5 ส่วนที่ 6 เจ้าอาวาส ข้อ 26 พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

1. มีพรรษาพ้น 5
2. เป็นผู้ทรงเกียรติคุณ เป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิต และคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

ในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในหมวด 2 ว่าด้วยการแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ข้อ 6 พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งตามข้อ 4 ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้

1. มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
2. มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
3. มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
4. เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
5. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือเป็นโรคเรื้อน หรือวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
6. ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
7. ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

เจ้าอาวาสเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัด เป็น พระสังฆาธิการตามกฎมหาเถรสมาคม มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบต่อพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เนื่องจากเป็นผู้ปกครองวัด เป็นผู้แทนวัด โดยวัดที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย กล่าวคือ พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา นอกจากนี้เจ้าอาวาสนับว่าเป็นพระสังฆาธิการที่มีบทบาทสำคัญ เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ประชาชน เด็กเล็ก ย่อมเข้าใจปัญหาต่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนเอง และหาทางคลี่คลายปัญหาได้ง่าย รวมทั้งตำแหน่งเจ้าอาวาสจัดเป็นตำแหน่งผู้ปกครองที่สำคัญเพื่อพิสูจน์และแสดงความสามารถทางปกครองของสงฆ์ (พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน), 2548, หน้า 75)

จากการศึกษาข้อมูลแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่กล่าวมาข้างต้น พระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ มีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการปกครองและบริหารกิจการของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านสาธารณูปการ ซึ่งเป็นงานที่หนัก ละเอียด และดำเนินการต่อเนื่องไม่มีวันสิ้นสุด อาศัยความมานะอดทน และต้องนำหลักธรรมคำสอนประการอื่นของพระพุทธเจ้ามาปรับใช้ อาทิ อาศัยหลักสัปปุริธรรม 7 ประการ อันเป็นหลักธรรมที่เหมาะอย่างยิ่งต่อการเป็นผู้นำหรือผู้บริหารสามารถบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล นำทรัพยากรที่อยู่มาใช้ในการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน

2.3 ข้อมูลพระสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากข้อมูลหนังสือบัญชีสำรวจวัด พระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด ชีนอกพรรษากาล ประจำปี พ.ศ.2565 ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาค 16 จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีจำนวน 19 อำเภอ 128 ตำบล มีจำนวนวัดทั้งสิ้น 365 วัด แบ่งเขตการปกครองสงฆ์ออกเป็น 2 นิกาย คือ ธรรมยุติกนิกาย จำนวน 15 วัด และมหานิกาย จำนวน 350 วัด จำแนกจำนวนวัดตามอำเภอ ได้แก่ อำเภอพุนพิน จำนวน 49 วัด อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จำนวน 38 วัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จำนวน 37 วัด อำเภอไชยา จำนวน 31 วัด อำเภอเกาะสมุย จำนวน 26 วัด อำเภอบ้านนาสาร จำนวน 20 วัด อำเภอพระแสง จำนวน 19 วัด อำเภอท่าชนะ จำนวน 19 วัด อำเภอคีรีรัฐนิคม จำนวน 17 วัด อำเภอดอนสัก จำนวน 16 วัด อำเภอท่าฉาง จำนวน 16 วัด อำเภอพนม จำนวน 16 วัด อำเภอเวียงสระ จำนวน 14 วัด อำเภอเกาะพะงัน จำนวน 11 วัด อำเภอเคียนซา จำนวน 10 วัด อำเภอบ้านนาเดิม จำนวน 9 วัด อำเภอบ้านตาขุน จำนวน 7 วัด อำเภอชัยบุรี จำนวน 6 วัด อำเภอวิภาวดี จำนวน 4 วัด จำแนกตามตารางได้ดังนี้

2.3.1 จำนวนวัดและพระภิกษุทั้งสองนิกายในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำแนกตามเขตอำเภอแต่ละอำเภอได้ ดังนี้

ตารางที่ 2.1 จำนวนวัดและพระภิกษุ จำแนกตามเขตอำเภอ

อำเภอ	จำนวนวัดทั้งหมด	มหานิกาย (วัด)	ธรรมยุติกนิกาย (วัด)	จำนวนพระภิกษุ(รูป)
พุนพิน	49	49	-	315
เมืองสุราษฎร์ธานี	38	32	6	280
กาญจนดิษฐ์	37	33	4	251
ไชยา	31	31	-	208

อำเภอ	จำนวนวัดทั้งหมด	มหานิกาย (วัด)	ธรรมยุติกนิกาย (วัด)	จำนวนพระภิกษุ(รูป)
เกาะสมุย	26	26	-	147
บ้านนาสาร	20	19	1	130
พระแสง	19	19	-	105
ท่าชนะ	19	18	1	146
คีรีรัฐนิคม	17	17	-	114
ดอนสัก	16	15	1	105
ท่าฉาง	16	16	-	129
พนม	16	15	1	71
เวียงสระ	14	14	-	129
เกาะพะงัน	11	10	1	50
เคียนซา	10	10	-	90
บ้านนาเดิม	9	9	-	57
บ้านตาขุน	7	7	-	45
ชัยบุรี	6	6	-	41
วิภาวดี	4	4	-	37

ที่มา : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.3.2 จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มหานิกาย มีเจ้าคณะจังหวัด จำนวน 1 รูป รองเจ้าคณะจังหวัด จำนวน 2 รูป เจ้าคณะอำเภอ จำนวน 18 รูป รองเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 4 รูป เจ้าคณะตำบล จำนวน 53 รูป จำแนกตามตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2.2 จำนวนพระสังฆาธิการมหานิกาย จำแนกตามตำแหน่ง และเขตอำเภอ

อำเภอ	เจ้าคณะภาค 16	รองเจ้าคณะภาค 16	ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค16	เจ้าคณะจังหวัด	รองเจ้าคณะจังหวัด	เจ้าคณะอำเภอ	รองเจ้าคณะอำเภอ	เจ้าคณะตำบล
พุนพิน				-	-	1	1	8
เมืองสุราษฎร์ธานี	1	1	2	1	2	1	1	5
กาญจนดิษฐ์				-	-	1	1	4
ไชยา				-	-	1	1	6
เกาะสมุย				-	-	1	-	4
บ้านนาสาร				-	-	1	-	3
พระแสง				-	-	1	-	2
ท่าชนะ				-	-	1	-	3
คีรีรัฐนิคม				-	-	1	-	2
ดอนสัก				-	-	1	-	3
ท่าฉาง				-	-	1	-	3
พนม				-	-	1	-	2
เวียงสระ				-	-	1	-	2
เกาะพะงัน				-	-	1	-	2
เคียนซา				-	-	1	-	1
บ้านนาเดิม				-	-	1	-	1
บ้านตาขุน				-	-	1	-	1
ชัยบุรี				-	-	1	-	1
วิภาวดี				-	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ธรรมยุติกนิกาย มีเจ้าคณะจังหวัด จำนวน 1 รูป เจ้าคณะอำเภอ จำนวน 3 รูป จำแนกตามตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2.3 จำนวนพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย จำแนกตามตำแหน่ง และเขตอำเภอ

อำเภอ	เจ้าคณะจังหวัด	รองเจ้าคณะจังหวัด	เจ้าคณะอำเภอ	รอง เจ้าคณะอำเภอ	เจ้าคณะตำบล
พุนพิน	-	-	-	-	-
เมืองสุราษฎร์ธานี	1	-	1	-	-
กาญจนดิษฐ์	-	-	1	-	-
ไชยา	-	-	-	-	-
เกาะสมุย	-	-	-	-	-
บ้านนาสาร	-	-	1	-	-
พระแสง	-	-	-	-	-
ท่าชนะ	-	-	-	-	-
คีรีรัฐนิคม	-	-	-	-	-
ดอนสัก	-	-	-	-	-
ท่าฉาง	-	-	-	-	-
พนม	-	-	-	-	-
เวียงสระ	-	-	-	-	-
เกาะพะงัน	-	-	-	-	-
เคียนซา	-	-	-	-	-
บ้านนาเดิม	-	-	-	-	-
บ้านตาขุน	-	-	-	-	-
ชัยบุรี	-	-	-	-	-
วิภาวดี	-	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการศึกษาข้อมูลจำนวนพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้เห็นภาพรวมของการบริหารการปกครองคณะสงฆ์อย่างมีลำดับชั้นตาม พระราชบัญญัติการคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2561 ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เนื่องจากมีการกระจายตัวของกลุ่มประชากรในวงกว้าง และเป็นระดับพระสังฆาธิการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน มีหน้าที่ในการทำนุบำรุงรักษาวัด ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่

หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคมข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมและมีอำนาจลงโทษเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้น ประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม (ตามมาตรา 37 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสืบค้นข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับเอกสาร ฐานข้อมูลออนไลน์ Thailis พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่อยู่ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2560 – พ.ศ.2565 ดังนี้

พระครูโกสุมสมณวัตร (สังวาลย์ กุสุโม/เมาตะยา) (2560, หน้า 63) ศึกษาเรื่องหลักสัปปุริสธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาหลักสัปปุริสธรรมในพระพุทธศาสนา เถรวาทที่เกี่ยวกับการปกครอง 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ 3) เพื่อเสนอแนวทางที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามหลักสัปปุริสธรรม กล่าวว่าสัปปุริสธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เกี่ยวกับการปกครองนั้นผู้นำจะต้องมี หลักธรรมในการปฏิบัติงาน 7 ประการ คือ (1) ความรู้จักเหตุ ช่วยให้รู้จักวิเคราะห์หาสาเหตุของ สถานการณ์ตามเป็นจริง (2) ความรู้จักผลช่วยให้ทราบผลที่จะตามมาในแต่ละเรื่อง (3) ความรู้จักตน ประพฤติตนให้เหมาะสมแก่สถานะ (4) ความรู้จักประมาณ ช่วยให้รู้จักทำทุกสิ่งทุกอย่างให้อยู่ใน ความพอดี (5) ความรู้จักกาลช่วยให้รู้จักเวลาที่เหมาะสมในการประสานทำกิจกรรมต่างๆ (6) ความรู้จักชุมชน ช่วยให้รู้จักปฏิบัติตนให้ถูกกับกาลเทศะทั้งกับบุคคลและสถานที่ (7) ความรู้จักบุคคล ช่วยให้ปฏิบัติกับบุคคลนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสมเกิดการประสานงานที่ดีในทุกด้าน สภาพปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านพบประเด็นปัญหาที่สำคัญอยู่ 3 ด้าน คือ (1) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยเวลามีงานบุญประเพณีและมีมหรสพ รื่นเริงต่าง ๆ ในงานวัด โรงเรียนหรือในหมู่บ้าน จะพบปัญหาคือ มีการทะเลาะวิวาทกันของกลุ่มวัยรุ่น ครอบครัว ขาดการอบรมดูแลอย่างใกล้ชิด เนื่องจากมารดาบิดาต้องออกไปทำงานนอกพื้นที่ เด็กและเยาวชนจึง ต้องอยู่กับผู้สูงอายุคือญาติผู้ใหญ่ซึ่งการดูแลอาจไม่ทั่วถึง นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาด้านยาเสพติด (2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ คือ ปัญหาเรื่องปัจจัยการผลิต เช่น น้ำในการเกษตร เนื่องจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติไม่พอเพียง บ่อน้ำสาธารณะชำรุดและตื้นเขิน และคนในชุมชนขาดอาชีพเสริม เกษตรกรไม่มีรายได้จากทางอื่นนอกจากการขายข้าวขาดงบประมาณและความรู้ในการประกอบอาชีพ (3) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้ง 9 หมู่บ้านมีปัญหาในด้านชุมชน ขาดป่าธรรมชาติและสถานที่ทิ้งขยะ แนวทางที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามหลักสัปปุริสธรรม (1) ด้านการปกครองและรักษา

ความสงบเรียบร้อย หลักธัมมัญญุตา ความรู้เหตุจะช่วยให้ผู้ใหญ่และกรรมการ หมู่บ้านเข้าใจปัญหา (2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ใช้หลักปริสัญญุตา ความรู้จักชุมชนและ รู้จักที่ประชุม (3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใช้หลักอัตถัญญุตา ความรู้ผลในแง่ของการอนุรักษ์ธรรมชาติ

พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ (2564, หน้า 25) ศึกษาเรื่องสัปปุริสธรรม พฤติกรรมหรือการกระทำเป็นเครื่องกำหนดอนาคต สรุปได้ว่า การดำเนินชีวิตในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่สำคัญในการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในทัศนะทางพระพุทธศาสนามอง ว่า พฤติกรรมหรือการกระทำเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะพฤติกรรมหรือการกระทำเท่านั้น คือเครื่องบ่งชี้ถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงเช่นนี้ อาจเกิดปัญหา ในการดำเนินชีวิตต่าง ๆ มากมาย ทั้งตนเองและผู้อื่น หลักสัปปุริสธรรมมีความสัมพันธ์ต่อการประพฤติตนที่ดีของบุคคลในสังคม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตสมัยใหม่ จำเป็นต้องประพฤติตนตามหลักความมีเหตุ มีผล มีสติสัมปชัญญะ ไม่วู่วาม รู้จักตน เข้าใจตน และเข้าใจผู้อื่น ทั้งยังเป็นผู้รู้จักประมาณ ในสถานการณ์บ้านเมืองปัจจุบันเกิดภาวะวิกฤติ มีผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ข้าวยาก หมากแพง เกิดภัยธรรมชาติและ เกิดโรคระบาดอย่างรุนแรง ซึ่งการรู้จักประมาณในการใช้จ่ายเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมสมัยใหม่ การมีวินัยในตนเอง การบริหารจัดการเวลา การเคารพสถานที่ และเคารพบุคคลอื่น ดังนั้น หลักสัปปุริสธรรมควรปลูกฝังให้มีขึ้นภายในจิตใจ เพราะเป็นหลักธรรมที่สามารถ ประยุกต์ใช้กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธนวัฒน์ ชาวโพธิ์ (2565, หน้า 63-64) ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โดยจำแนกตามระดับชั้น และสาขาวิชา ประชากรที่ใช้ในการศึกษา พบว่า การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีล้านช้างโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้คือ รู้จักตน รู้หลักและรู้จักเหตุ รู้บุคคล รู้ชุมชน รู้กาล รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผลและ รู้ประมาณ ตามลำดับ และการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จำแนกตามระดับชั้นปและสาขาวิชาพบวา ไม่แตกต่างกัน

จุฑารัตน์ ทศไกร และคณะ (2564, หน้า 170-175) ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการและเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการต่ำสุดในแต่ละด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการมีการนิเทศ กำกับติดตามผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้มีการวางแผนการจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อผลิตสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ด้านการวัดประเมินผลมีระเบียบการวัดผลและประเมินผลการเรียนโดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ด้านการนิเทศการศึกษามีการจัดระบบการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และด้านระบบประกันคุณภาพภายใน มีการประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษา ส่วนแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรมด้านการบริหารจัดการหลักสูตร คือ 1) หลักธัมมัญญุตา ผู้บริหารควรรู้หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติ วิธีการขั้นตอนในขอบข่ายงานวิชาการ 2) หลักอัตถัญญุตา ผู้บริหารควรมีการวางแผนการทำงานการนิเทศ กำกับติดตามผลการพัฒนาหลักสูตร กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ 3) หลักอัตตัญญุตา ผู้บริหารควรรู้ จุดเด่น จุดด้อย ความรู้ ความสามารถของตนเอง 4) หลักมัตตัญญุตา ผู้บริหารควรวางแผนการใช้ งบประมาณ ให้พอดีกับทรัพยากรที่มีอยู่ 5) หลักกาลัญญุตา ผู้บริหารควรวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบในเวลาที่เหมาะสมกับงาน 6) หลักปริสัญญุตา ผู้บริหารควรแนะนำให้บุคลากรรู้จัก บุคคล ชุมชน ที่เป็นเครือข่ายทางวิชาการ 7) หลักปุคคลปโรปรัญญุตา ผู้บริหารควรรู้จักนิสัย ความสามารถและความแตกต่างของบุคคล

พระครูโพธิกิตติคุณ (2561, หน้า ก) ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ ของคณะสงฆ์ภาค 3 มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมเพื่อ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ 2) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ภาค 3 และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์เกิดขึ้นภายหลังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาเกิดพระปัญจวัคคีย์ และทรงบัญญัติพระวินัยขึ้น ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เกิด “มหาเถรสมาคม” ขึ้น และได้พัฒนามาโดยลำดับ มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานกรรมการและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นเลขาธิการ เพื่อบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ผ่านช่องทางของหน่วยงานปกครองตามลำดับชั้น นอกจากนี้แล้วกำหนดให้มีการทำงาน 6 ด้าน กล่าวคือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยคำว่า “หลักธรรมาภิบาล” หมายถึง

ระบบโครงสร้างและกระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข ประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความ โปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า โดยหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ พรหมวิหาร อิทธิบาท สังคหวัตถุ สารณียธรรม สัปปุริสธรรม และอปริหานิยธรรม ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ภาคกิจทั้ง 6 ด้านบรรลุเป้าหมาย จากผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ภาค 3 ที่ได้จากแบบสอบถาม ในภาพรวมทุกประเด็นคำถามอยู่ในระดับที่ดีมาก (มากกว่า 4.0 ทุกข้อ) อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกยังคงพบว่าสภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ภาค 3 นั้นยังมี ประเด็นปัญหา อุปสรรค ที่ทำให้ต้องวิเคราะห์ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม (SWOT Analysis) และบูรณาการหลักการต่าง ๆ จนเกิดรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมา ภิบาลเชิงพุทธที่เรียกว่า“ 6D+3M” โดย “6D” หมายถึง ภารกิจทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ ซึ่งเน้นหลัก ธรรมาภิบาลเชิงพุทธและหลักพุทธธรรมที่แตกต่างกันไปตามภาระหน้าที่ในภารกิจด้านนั้นๆ และ “3M” หมายถึง การจัดบุคคลากร (Man) การจัดงบประมาณ (Money) และ การปฏิบัติการ (Management)

พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล) (2562, หน้า 129-140) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ยกเว้น พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่งต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ และผลการสัมภาษณ์แนวทางการประยุกต์ใช้หลัก

1. ด้านหลักธัมมัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ หมายถึง ได้นำหลักความเป็นผู้รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่ และดำเนินกิจการต่าง ๆ

2. ด้านหลักอัตถัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักผล หมายถึง ได้นำหลักความเป็นผู้รู้จักความหมาย ความเข้าใจประโยชน์ที่ประสงค์ หรือวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนทำ รู้ว่าสิ่งที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้นเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร

3. ด้านหลักอัตตัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักตน หมายถึงได้นำหลักความสามารถมองตนเองออกว่า ตนเองเป็นใคร มีฐานะและภาวะอย่างไร กำลังต้องการอะไร เมื่อมองออกแล้วก็พยายามปรับตนเองให้เป็นอย่างที่ตนเป็นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4. ด้านหลักมัตตัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ หมายถึง ได้นำหลักความรู้จักพอในสิ่งต่างๆ โดยมิใช้เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัย หรือองค์ประกอบทั้งหลายที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงานตามที่มองเห็นด้วยปัญญาความรู้จักประมาณในสิ่งต่าง ๆ

5. ด้านหลักกาลัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักกาล หมายถึง ได้นำหลักการรู้จักกาลเวลาในอันที่จะประกอบกิจนั้นๆ เป็นต้นว่า ตนมีหน้าที่การงานจะพึงทำหลายอย่างด้วยกัน จะเป็นกิจทางธรรมหรือทางโลกก็ตาม จะต้องแบ่งเวลาให้เหมาะสมแก่กิจจะต้องทำนั้นๆ การงานจึงจะดำเนินไปโดยระเบียบเรียนร้อย

6. ด้านหลักปริสัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน หมายถึง ได้นำหลักความรู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นชุมนุม และต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรทำกิริยาอย่างนี้ ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้องควรสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชย์อย่างนี้

7. ด้านหลักปุคคลปโรปรัญญุตา ความเป็นผู้รู้จีกบุคคล หมายถึง รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ คุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ควรคบหรือไม่ จะใช้ จะตำหนิ ยกย่อง แนะนำ สั่งสอน อย่างไรจึงจะได้ผลดีตามมา

พระมหาอาคม อตฺถเมธี และพระมหาจักรพล สิริธโร (2564, หน้า 19-20) พบว่า 1) บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจคณะสงฆ์ ในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศาสนศึกษา การสาธารณูปการ การปกครอง การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ที่ได้ทำหน้าที่ธรรมจักรเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาเหมือนดังครั้งพุทธกาล 2) ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้น คือ พระสังฆาธิการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนางานด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มากกว่าเดิม โดยเฉพาะงานด้านการศึกษาสงเคราะห์นั้น ถือว่า มีความสำคัญในการพัฒนาสังคมและการพัฒนาองค์การคณะสงฆ์ ส่วนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็มีความสำคัญในการสอนให้บุคคลทั่วไปยึกหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างความมั่นคงและส่งเสริมให้เจริญรุ่งเรืองด้วย

พระครูนิมิตสาธุวัฒน์ (บุญเมือง ชวโน) และคณะ (2564, หน้า 44-45) พบว่า สังคหวัตถุ 4 กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีภาระทั้ง 6 ด้าน นั้นเป็นการสงเคราะห์ญาติโยมแทบทั้งสิ้นโดยเฉพาะ อย่างยิ่งภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ และศาสนสงเคราะห์ที่เห็นได้ชัดเจนเพราะแม้แต่ชื่อยังเป็นคำว่า สงเคราะห์และในที่นี้หมายถึงการให้ (ทาน) ด้วยวาจาที่มีความจริงใจ

(ปิยวาจา) เป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุขเกื้อกูลผู้อื่น (อัตถจริยา) อย่างเสมอต้นเสมอปลาย และตามเทศกาล (สมานัตตตา) และจากการศึกษายังพบว่า ในการบริหารองค์กรของพระพุทธเจ้านั้น ทรงยึดหลักธรรมที่ช่วยให้อยู่ร่วมกันในองค์กรอย่างมีคุณธรรมคือ สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักพุทธธรรมที่ใช้เป็น “ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจในการสงเคราะห์ประชาชนและสงเคราะห์บริษัทผูกไมตรีเอื้อเฟื้อเกื้อกูลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี จัดเป็นคุณธรรมเชิงพุทธที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เพื่อเป็นแบบอย่างแบบแผนสำหรับผู้บริหารองค์กรทั่วไปได้นำไปปรับใช้กับการบริหารองค์กรของตน พระสังฆาธิการผู้เป็นผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ต้องนำมาประยุกต์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ย่อมสามารถนำพาองค์กรสงฆ์ให้บรรลุผลได้อย่างดียิ่ง และพระสังฆาธิการในอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี ได้นำแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คือ 1) ทาน การให้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นโทษต่อสังคม การเสียสละตนในด้านกำลัง ความสุขส่วนตัว และธรรมทาน 2) ปิยวาจา การพูดจาประสานงานด้วยถ้อยคำสุภาพไพเราะ พูดจริง พูดคำให้สามัคคี พูดคำมีประโยชน์ 3) อัตถจริยา การขวนขวายช่วยเหลือการเอาใจใส่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูล และ 4) สมานัตตตา เป็นผู้มีความสม่ำเสมอ ทำงานอย่างเสมอต้นเสมอปลายเพื่อลดปัญหาด้านการทำงานไม่ต่อเนื่อง

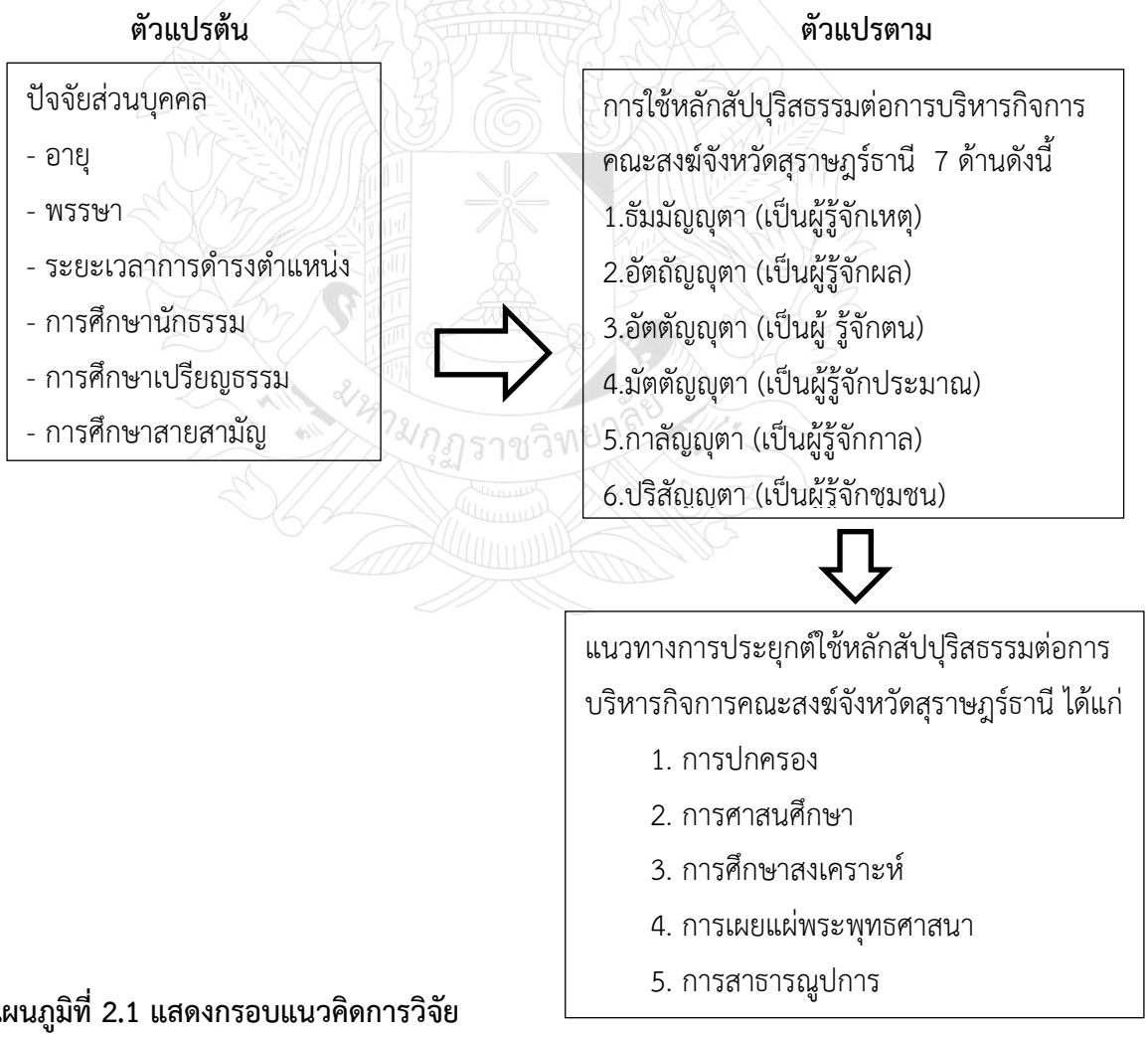
พระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินฺโท) และพระมหาสุเมฆ สมาหิโต (2564, หน้า 235) พบว่า ทักษะการบริหารที่สำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิผล และประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ และการสาธารณูปการให้มากยิ่งขึ้นซึ่งในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงหลักปาปณิกธรรม ประกอบด้วย มีวิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษย์สัมพันธ์ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้การบริหารประสบความสำเร็จ และทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความมั่นคง และยั่งยืน โดยทักษะด้านความคิดรวบยอดที่สอดคล้องกับหลักจักขุมา คือ การมีวิสัยทัศน์ เป็นทักษะที่ต้องใช้ในขั้นตอนวางแผน โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจใน 7 เรื่องคือ 1) รู้หลักเกณฑ์ และหลักการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ว่ามีความมุ่งหมายอย่างไรในภารกิจแต่ละด้าน 2) รู้เป้าหมาย คือ รู้ความต้องการ จุดมุ่งหมาย หรือผลสำเร็จที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการดำเนินตามกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน 3) รู้จุดเด่น รู้จุดด้อย คือ รู้จักความสามารถของตนเองว่าสามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านใดให้บรรลุวัตถุประสงฆ์ได้ หรือไม่สามารถดำเนินกิจการคณะสงฆ์ในด้านใดให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ 4) รู้จักประมาณ คือ ความพอเหมาะ พอดี ไม่ดำเนินการในสิ่งที่เกินความรู้ความสามารถ เกินจากทรัพยากร 5) รู้จักเวลา คือ มีการกำหนดกรอบระยะเวลาในการปฏิบัติที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมในการดำเนินการให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดไว้ 6) รู้จักความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนต่าง ๆ ที่วัดตั้งอยู่ เช่น วัฒนธรรมชุมชนที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ เช่น ภาคเหนือกับภาคใต้ ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน 7) รู้จักความสามารถของบุคลากร คือรู้จักความแตกต่างของความรู้ ความสามารถความเชี่ยวชาญ รวมทั้ง

ศักยภาพของภิกษุในการปกครองเพื่อประโยชน์ในการว่างแผนทั้งการจัดองค์กรเพื่อประโยชน์ในการดำเนินตามกิจการคณะสงฆ์

จากการศึกษาข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีการนำหลักสัปปุริสธรรมมาปรับใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน บริหารองค์กรต่าง ๆ อาทิ องค์กรทางการศึกษา คณะสงฆ์ และการศึกษาถึงภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าคณะปกครองหรือพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้น มีการนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้ร่วมกับการบริหารการปกครองด้านใดบ้าง และมีแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างไร

2.5 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักธรรม แนวคิด กฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม การบริหารกิจการคณะสงฆ์ และบริบทของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากเอกสาร งานวิจัย ตลอดจนเว็บไซต์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปตามแผนภูมิที่ 2.1 ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ไว้ดังนี้

3.1 วิธีและขั้นตอนในการวิจัย

3.2 ระเบียบวิธีการวิจัย

3.2.1 การออกแบบการวิจัย

3.2.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.3 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.7 สรุป

3.1 วิธีและขั้นตอนในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยกำหนดวิธีและขั้นตอนในการวิจัย ไว้ดังนี้

3.1.1 ศึกษา แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 กำหนดกรอบแนวคิด ปัญหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3.1.3 กำหนดกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3.1.4 สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยนำมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา

3.1.5 นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.1.6 ส่งเอกสารเพื่อขอหนังสือรับรองจริยธรรมในมนุษย์

3.1.7 ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการวิจัย (Try out)

3.1.8 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่าง

3.1.9 วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

3.1.10 สรุปและรายงานผลการศึกษาวิจัย

3.2 ระเบียบวิธีการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เรื่องการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยกำหนดระเบียบการวิจัย ไว้ดังนี้

3.2.1 การออกแบบการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เรื่องการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเชิงปริมาณใช้วิธีออกแบบสอบถามจาก ประชากร/กลุ่มตัวอย่างเจ้าอาวาสทั้งหมด 365 รูป กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีใช้ของเครจซี่และมอร์แกน (เครจซี่และมอร์แกน อ้างถึงใน สุทิน ชนะบุญ, 2560, หน้า 148-160) กำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 รูป โดยสอบถามข้อมูลพื้นฐานปัจจัยส่วนบุคคลและการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะแบบมีโครงสร้างกับเจ้าอาวาสรวม จำนวน 5 รูป

3.2.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1) ตัวแปรอิสระประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล 7 ด้าน ได้แก่ อายุ พรรษา ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสายสามัญ

2) ตัวแปรตาม คือ การใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ด้าน ดังนี้ 1.ธัมมัญญุตา(เป็นผู้รู้จักเหตุ) 2. อัตถัญญุตา(เป็นผู้รู้จักผล) 3. อัตตัญญุตา(เป็นผู้รู้จักตน) 4. มัตตัญญุตา(เป็นผู้รู้จักประมาณ) 5. กาลัญญุตา(เป็นผู้รู้จักกาล) 6. ปริสัญญุตา(เป็นผู้รู้จักชุมชน) 7. ปุคคลปโรปรัญญุตา(เป็นผู้รู้จักบุคคล) และแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์

3.3 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ไว้ดังนี้

3.3.1 แบบเชิงปริมาณ เป็นกลุ่มตัวอย่างเจ้าอาวาสวัดในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 188 รูป ตามตารางที่ 3.1 ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละอำเภอ} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรแต่ละอำเภอ}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการศึกษาจำแนกตามพื้นที่

อำเภอ	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี	38	20
อำเภอกาญจนดิษฐ์	37	19
อำเภอดอนสัก	16	8
อำเภอเกาะสมุย	26	13
อำเภอเกาะพะงัน	11	6
อำเภอไชยา	31	16
อำเภอท่าชนะ	19	10
อำเภอคีรีรัฐนิคม	17	9
อำเภอบ้านตาขุน	7	4
อำเภอพนม	16	8
อำเภอท่าฉาง	16	8
อำเภอบ้านนาสาร	20	10
อำเภอบ้านนาเดิม	9	5
อำเภอเคียนซา	10	5
อำเภอเวียงสระ	14	7
อำเภอพระแสง	19	10
อำเภอพุนพิน	49	25

อำเภอ	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
อำเภอชัยบุรี	6	3
อำเภอวิภาวดี	4	2
รวม	365	188

ที่มา:สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่าง

3.3.2 แบบเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 รูป ประกอบด้วย

ตารางที่ 3.2 รายชื่อกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์

ชื่อ – ฉายา	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1) พระครูอาคมปัญญาคุณ	เจ้าอาวาสวัดตรณาราม	ถนนธีราศรม เทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000
2) พระมหานพดล นิพภโย	เจ้าอาวาสวัดใหม่ลานทะเล	หมู่ 3 ตำบลตลาดไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84110
3) พระครูอดุลสีลานุวัตร	เจ้าอาวาสวัดกลาง	ตำบลตลาด อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000
4) พระครูสุตธรรมสิทธิ์	เจ้าอาวาสวัดสมหวัง	ตำบลวัดประดู่ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000
5) พระครูพิสุทธิธรรมโชติ	เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด	ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 4 บ้านหน้าวัด ตำบลเสวียด อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ คือ แบบสอบถามสำหรับการวิจัย เรื่องการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี และข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ดำเนินการดังนี้

3.4.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสัปปุริสธรรม การบริหารกิจการคณะสงฆ์ และข้อมูลพระสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อกำหนดกรอบของแบบสอบถามและคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.4.2 ออกแบบเครื่องมือวิจัย คือแบบสอบถามและคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบบสอบถามนั้น ประกอบด้วย ข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล 7 ด้าน ได้แก่ อายุ พรรษา ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสายสามัญ ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และส่วนที่ 3 ความเห็นและข้อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และแบบข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามบริบทของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 7 ข้อ

3.4.3 นำเครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาเพื่อวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา โดยได้ค่า IOC (การหาค่าความเที่ยงตรงรายข้อของแบบทดสอบโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณา) เท่ากับ 1.00

3.4.4 ดำเนินการยื่นหนังสือเพื่อขอจริยธรรมในมนุษย์

3.4.5 นำเครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถามและคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 รูป เพื่อการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient- A) ให้ได้มาซึ่งแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ในส่วนของการแปลผลค่าของความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้กำหนดว่าจะต้องมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.71 – 1.0 (รายละเอียดตาม ภาคผนวก ฉ) จากการทดลองใช้ (Pre-Test) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 รูป และนำข้อมูลมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร Coefficient Alpha ของ Cronbach โดยกำหนดให้ระดับความน่าเชื่อถือไม่ต่ำกว่า 0.7 โดยงานวิจัยนี้มีค่า Coefficient Alpha ของ Cronbach ของแต่ละปัจจัยแสดงดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของมาตรวัดตัวแปรในการศึกษา

มาตรวัด	Cronbach’s Alpha
1. ธัมมัญญุตา (เป็นผู้รู้จักเหตุ)	.843
2. อัตถัญญุตา (เป็นผู้รู้จักผล)	.823
3. อัตตัญญุตา (เป็นผู้รู้จักตน)	.811

4. มัตตัญญุตา (เป็นผู้รู้จักประมาณ)	.812
5. กาลัญญุตา (เป็นผู้รู้จักกาล)	.827
6. ปริสัญญุตา (เป็นผู้รู้จักชุมชน)	.821
7. ปุคคลปโรปรัญญุตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล)	.813

ที่มา : จากการวิเคราะห์

ตาราง 3.4 แสดงเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการแปลผลของความเชื่อมั่น

ค่าของ Cronbach's Alpha	**แสดงการแปลผลของความเชื่อมั่น**
0.00 – 0.20	หมายถึงการมีความเชื่อมั่นต่ำมาก/ ไม่มีเลย
0.21 – 0.40	หมายถึงการมีความเชื่อมั่นต่ำ
0.41 – 0.70	หมายถึงการมีความเชื่อมั่นปานกลาง
0.71 – 1.00	หมายถึงการมีความเชื่อมั่นสูง

ที่มา : ดัดแปลงมาจากเกณฑ์การแปลผลความเชื่อมั่น โดยเกียรติสุดา ศรีสุข, 2552, หน้า 144

จากผลการวิเคราะห์ ตามตารางที่ 3.1 ทำให้ได้ค่าสัมประสิทธ์อัลฟ่า (Alpha) ของแบบสอบถามของส่วนที่ 2 แสดงให้เห็นว่ามีความเชื่อมั่นสูง ดังนั้น แบบสอบถามจึงถือว่ามีความน่าเชื่อถือที่สามารถนำไปใช้งานได้จริง

3.4.6 นำเครื่องมือวิจัยที่ดำเนินการปรับปรุงสมบูรณ์แล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย คือ กลุ่มตัวอย่างเจ้าอาวาส จำนวน 188 รูป ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี และรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างเป็นกรอบคำถามของแบบสอบถาม และสร้างแบบสอบถามสำหรับงานวิจัย การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ถูกต้อง และนำมาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาและรับข้อเสนอแนะ มาปรับแก้ไขให้สมบูรณ์ที่สุด และผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเครื่องมือ ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ไขให้สมบูรณ์ จากนั้นขอคำรับรอง

จากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหากุฎราชวิทยาลัย แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม จากประชากรกลุ่มตัวอย่างเจ้าอาวาส จำนวน 188 รูปในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.5.2 วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ กำหนดประเด็นคำถามเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้แบบสัมภาษณ์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มารวมรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูลตามวัตถุประสงค์จากผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 5 ท่าน สำหรับข้อเสนอแนะและวิธีแก้ปัญหาประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล จะดำเนินการตามประเภทข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 188 รูป จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณค่าร้อยละ ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ อายุ พรรษา ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสายสามัญ โดยคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับคะแนน การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 5 ระดับ ได้แก่

คะแนน 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง ระดับมาก
คะแนน 3 หมายถึง ระดับปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง ระดับน้อย
คะแนน 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยด้วยเกณฑ์สัมบูรณ์ตามแนวทางของเบสต์ (Best, 1981, หน้า 240) ซึ่งกำหนดไว้ว่า

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง เพื่อ การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเรียงลำดับเป็นประเด็นสำคัญประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.3 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive analysis) ดังนี้

1) ค่าร้อยละ (percentage) เพื่อใช้อธิบายลักษณะข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สูตรดังนี้

$$P = \frac{\sum f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2) ค่าเฉลี่ย (mean) ใช้สูตรดังนี้ (สุทิน บุญชนะ, 2560, หน้า 8)

สูตรค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง $\bar{x} = \frac{\sum x_i}{n}$

เมื่อ $\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

$\sum x_i$ แทน ข้อมูลผลรวมทั้งหมดของแต่ละคน

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviations) เพื่อใช้อธิบายถึงระดับการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้สูตรดังนี้ (สุทิน บุญชนะ, 2560, หน้า 11)

สูตรส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร $S.D. = \sqrt{\frac{\sum(x_i - \bar{x})^2}{(n-1)}}$

เมื่อ S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ยของประชากร

x_i แทน ข้อมูลของแต่ละคน

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3.7 สรุป

การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเจ้าอาวาสทั้งหมด จำนวน 188 รูป โดยสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล และการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างเจ้าอาวาส ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อคำนวณค่าร้อยละของข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ อายุ พรรษา ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสายสามัญ เพื่อใช้อธิบายลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์คำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อใช้อธิบายถึงระดับการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับเจ้าอาวาส จำนวน 5 รูป โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เพื่อใช้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี และแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการวิจัยเชิงปริมาณกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีระดับเจ้าอาวาสจำนวน 188 รูป โดยสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล และการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าอาวาส จำนวน 5 รูป การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีระดับเจ้าอาวาส จำนวน 188 รูป มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยายตามลำดับ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4.3 ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีระดับเจ้าอาวาส

โดยมีสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

(S.D.) แทน ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะทางประชากรข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีระดับเจ้าอาวาส

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทางประชากรข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
อายุน้อยกว่า 30 ปี	7	3.7
อายุ 31 – 45 ปี	45	23.9
อายุ 46 – 60 ปี	81	43.1
อายุมากกว่า 60 ปี	55	29.3
รวม	**188**	**100.0**

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พรรษา		
น้อยกว่า 10 พรรษา	15	8.0
11 – 20 พรรษา	81	43.1
21 – 30 พรรษา	53	28.2
มากกว่า 30 พรรษา	39	20.7
รวม	**188**	**100.0**
ระยะเวลาตำรงตำแหน่ง		
น้อยกว่า 5 ปี	68	36.2
5 – 10 ปี	22	33.0
11 – 15 ปี	25	13.3
มากกว่า 15 ปี	33	17.6
รวม	**188**	**100.0**
วุฒิการศึกษานักธรรม		
ไม่มี	0	0.0
นักธรรมชั้นตรี	6	3.2
นักธรรมชั้นโท	5	2.7
นักธรรมชั้นเอก	177	94.1
รวม	**188**	**100.0**
วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม		
ไม่มี	106	56.4

ชั้นประโยค 1 -2	54	28.7
ถึง เปรียญธรรม 3		
ระดับเปรียญธรรม 4 – 6	26	13.8
ระดับเปรียญธรรม 7 – 9	2	1.1
รวม	**188**	**100.0**
วุฒิการศึกษาสายสามัญ		
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า	39	20.7
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า	54	28.7
ระดับอนุปริญญา	6	3.2
ระดับปริญญาตรี	59	31.4
ระดับปริญญาโท	27	14.4
ระดับปริญญาเอก	3	1.6
รวม	**188**	**100.0**

จากตารางที่ 4.1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ระดับเจ้าอาวาส จำนวน 188 รูป พบว่า

1. อายุของกลุ่มตัวอย่าง มีอายุอยู่ในช่วง อายุ 46 – 60 ปี มากที่สุด จำนวน 81 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.10 รองลงมา ในช่วงอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 55 รูป คิดเป็นร้อยละ 29.30 ช่วงอายุ 31 – 45 ปี จำนวน 45 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.92 และช่วงอายุน้อยกว่า 30 ปี น้อยที่สุด จำนวน 7 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.70

2. พรรษาของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในช่วง 11 – 20 พรรษา มากที่สุด จำนวน 81 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.10 รองลงมา 21 – 30 พรรษา จำนวน 53 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.20 มากกว่า 30 พรรษา จำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.70 และน้อยกว่า 10 พรรษา น้อยที่สุด จำนวน 15 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.00

3. ระยะเวลาตำรงตำแหน่ง อยู่ในช่วง น้อยกว่า 5 ปี มากที่สุดจำนวน 68 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.2 รองลงมา อยู่ในช่วง 5 – 10 ปี จำนวน 62 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.0 มากกว่า 15 ปี จำนวน 33 รูป คิดเป็นร้อยละ 17.6 และอยู่ในช่วง 11 – 15 ปี น้อยที่สุด จำนวน 25 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.3

4. วุฒิการศึกษานักธรรมของกลุ่มตัวอย่างมีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอกมากที่สุด จำนวน 177 รูป คิดเป็นร้อยละ 94.10 รองลงมานักธรรมชั้นตรี จำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.20 นักธรรมชั้นโทจำนวน 5 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.7 และไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีวุฒิการศึกษานักธรรม

5. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรมของกลุ่มตัวอย่าง ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมมากที่สุด จำนวน 106 รูป คิดเป็นร้อยละ 56.40 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาชั้นประโยค 1 – 2 ถึงเปรียญธรรม 3 จำนวน 54 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.70 ระดับเปรียญธรรมชั้น 4 - 6 จำนวน 26 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.80 และระดับเปรียญธรรมชั้น 7-9 น้อยที่สุด จำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.1

6. วุฒิการศึกษาสายสามัญของกลุ่มตัวอย่าง มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 59 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.40 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า จำนวน 54 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.70 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า จำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.70 ระดับปริญญาโท จำนวน 26 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.40 และระดับปริญญาเอกน้อยที่สุด จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.6

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี และตัวแปรที่ศึกษาโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ของการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(n = 188)

การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์	**ระดับการใช้**		
	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
1.ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ	4.27	0.64	มาก
2.อัตถัญญุตา การรู้จักผล	4.09	0.62	มาก
3.อัตตัญญุตา การรู้จักตน	4.55	0.62	มากที่สุด
4.มัตตัญญุตา การรู้จักประมาณ	4.10	0.59	มาก
5.กาลัญญุตา การรู้จักเวลา	4.32	0.60	มาก
6.ปริสัญญุตา การรู้จักชุมชน	4.38	0.64	มาก
7.ปุคคลปโรปรัญญุตา การรู้บุคคล	4.52	0.59	มากที่สุด
รวม	**4.31**	**0.64**	**มาก**

จากตารางที่ 4.2 พบว่า การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีของกลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการในระดับเจ้าอาวาส มีค่าแปลผลโดยรวม ค่าเฉลี่ย

($\overline{X}$ = 4.31, S.D = 0.64) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านอัตตัญญุตา (เป็นผู้รู้จักตน) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.55, S.D = 0.62) การแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านปุคคลปโรปรัญญุตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.52, S.D = 0.59) การแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านอัตถัญญุตา (เป็นผู้รู้จักผล) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.09, S.D = 0.62) การแปลผลอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ของการใช้ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(n = 188)

ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ	ระดับการใช้ $\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม	4.22	0.60	มาก
2. ท่านมีการเตรียมการและวางแผน ในการปฏิบัติงานการดำเนินการ กิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ของคณะสงฆ์	4.10	0.59	มาก
3. ท่านมีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น บุคคลอื่นหรือพระภิกษุ สามเณรรูปอื่น	4.49	0.66	มาก
รวม	**4.27**	**0.64**	**มาก**

จากตารางที่ 4.3 พบว่า การใช้หลักธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวม ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.27, S.D = 0.64) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ 3 การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น บุคคลอื่นหรือพระภิกษุสามเณรรูปอื่น ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.49 S.D = 0.66) การแปลผลอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ 1 การมีความรู้ความเข้าใจพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.22,S.D = 0.60) การแปลผลอยู่ในระดับมาก และข้อคำถามมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 2 การเตรียมการและวางแผน ในการปฏิบัติงานการดำเนินการ กิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ ค่าเฉลี่ย($\overline{X}$ = 4.10, S.D = 0.59) การแปลผลอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ของการใช้อัตถัญญุตา การรู้จักผล ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(n = 188)

หลักอัตถัญญุตา การรู้จักผล	ระดับการใช้ $\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านสามารถสื่อสารวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการให้แก่ ผู้ปฏิบัติงาน ให้มีความเข้าใจได้	4.13	0.64	มาก
2. ท่านสามารถวิเคราะห์ผลกระทบ ที่จะเกิดขึ้นทั้งทางบวก และทางลบ ในขณะดำเนินงานต่าง ๆ ได้	4.06	0.63	มาก
3. เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุง แก้ไข ข้อผิดพลาด ในการดำเนินการ ครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น	4.10	0.58	มาก
รวม	**4.09**	**0.62**	**มาก**

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การใช้หลักอัตถัญญุตา การรู้จักผล ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวม ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.09, S.D = 0.62) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ 1 สามารถสื่อสาร วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ให้มีความเข้าใจได้ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.13, S.D = 0.63) การแปลผลอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ 3 การใช้ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุง แก้ไขข้อผิดพลาด ในการดำเนินการครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.10, S.D = 0.58) การแปลผลอยู่ในระดับมาก และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 2 สามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ ในขณะดำเนินงานต่าง ๆ ได้ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.06, S.D = 0.63) การแปลผลอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ของการใช้อัตตัญญุตา การรู้จักตน ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(n = 188)

อัตตัญญุตา การรู้จักตน	ระดับการใช้ $\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านปฏิบัติตน ตามพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่ง มหาเถรสมาคม	4.65	0.62	มากที่สุด
2. ท่านวางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ สามารถเป็นแบบอย่าง ให้แก่พระภิกษุ สามเณร ในด้านต่าง ๆ ได้	4.51	0.60	มากที่สุด
3. ท่านศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	4.50	0.63	มาก
รวม	**4.55**	**0.62**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การใช้หลักอัตตัญญุตา การรู้จักตน ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวม ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.55, S.D = 0.62) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ 1 ปฏิบัติตน ตามพระธรรวิมนัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.64, S.D = 0.62) การแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ 2 การวางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่พระภิกษุ สามเณร ในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น การปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.51, S.D = 0.60) การแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 3 การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.50, S.D = 0.63) การแปลผลอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ของการใช้มัตตัญญุตา การรู้จักประมาณ ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(n = 188)

มัตตัญญุตา การรู้จักประมาณ	ระดับการใช้ $\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านมีการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	4.12	0.53	มาก
2. ท่านวางแผนจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม/โครงการให้เพียงพอเหมาะสม และสามารถดำเนินกิจกรรม/โครงการ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้	4.06	0.59	มาก
3. มีจัดสรรทรัพยากรบุคคลในการดำเนินกิจการของวัดได้อย่างเหมาะสม	4.11	0.62	มาก
4. จัดวางระบบการเงิน การบัญชีและการพัสดุ ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับแต่ละกิจกรรมเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้	4.12	0.62	มาก
รวม	**4.10**	**0.59**	**มาก**

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การใช้หลักมัตตัญญุตา การรู้จักประมาณ ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวม ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.10, S.D = 0.59) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ข้อ 1 ท่านมีการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.12, S.D = 0.53) การแปลผลอยู่ในระดับมาก เท่ากับ ข้อ 4 จัดวางระบบการเงินการบัญชีและพัสดุได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับแต่ละกิจกรรม เป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.12,S.D = 0.62) การแปลผลอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ 3 มีจัดสรรทรัพยากรบุคคลในการดำเนินกิจการของวัดได้อย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.11, S.D = 0.62) การแปลผลอยู่ในระดับมาก และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 2 ท่านวางแผนจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม/โครงการ ให้เพียงพอเหมาะสม และสามารถดำเนินกิจกรรม/โครงการให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.06, S.D = 0.62) การแปลผลอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ของการใช้กาลัญญุตา การรู้จักเวลา ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(n = 188)

กาลัญญุตา การรู้จักเวลา	ระดับการใช้ $\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านมีการบริหารเวลาที่เหมาะสม สามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรมของวัดสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายตามเวลาที่กำหนด	4.23	0.57	มาก
2. ท่านสามารถจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม/การปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม	4.14	0.56	มาก
3. ท่านตรงต่อเวลา และรักษาเวลาในการปฏิบัติงาน/ดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม	4.60	0.58	มากที่สุด
รวม	**4.32**	**0.60**	**มาก**

จากตารางที่ 4.7 พบว่า การใช้หลักกาลัญญุตา การรู้จักเวลาต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.32, S.D = 0.60) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อคำถามมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ 3 มีความตรงต่อเวลา และรักษาเวลาในการปฏิบัติงาน/ดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.60, S.D = 0.58) การแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ 1 มีการบริหารเวลาที่เหมาะสม สามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรมของวัดสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายตามเวลาที่กำหนด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.23, S.D = 0.57) การแปลผลอยู่ในระดับมาก และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 2 สามารถจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม/การปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.14, S.D = 0.56) การแปลผลอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ของการใช้ปริสัญญุตา การรู้จักชุมชน ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(n = 188)

ปริสัญญุตา การรู้จักชุมชน	ระดับการใช้ $\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านรู้จักและเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณี ของชุมชนเป็นอย่างดี	4.56	0.63	มากที่สุด
2. ท่านจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน	4.43	0.62	มาก
3. ท่านมีส่วนช่วยในการสนับสนุนพัฒนาชุมชน หรือบุคคลในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน	4.16	0.59	มาก
รวม	**4.38**	**0.64**	**มาก**

จากตารางที่ 4.8 พบว่า การใช้หลักปริสัญญุตา การรู้จักชุมชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวม ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวม ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.38, S.D = 0.64) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ 1 รู้จัก และเข้าใจ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ของชุมชนเป็นอย่างดี ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.56, S.D = 0.58) การแปลผลอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ 2 จัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.42,S.D = 0.62) การแปลผลอยู่ในระดับมาก และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 3 การมีส่วนช่วยในการสนับสนุนพัฒนาชุมชน หรือบุคคลในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.16, S.D = 0.59) การแปลผลอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ของการใช้ปุคคลปโรปรัญญุตา การรู้จักบุคคล ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(n = 188)

ปุคคลปโรปรัญญุตา การรู้จักบุคคล	ระดับการใช้ $\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านรู้จักพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ภายในวัดของท่าน ทุกคน/รูป	4.59	0.56	มากที่สุด
2. ท่านมอบหมายหน้าที่ให้เหมาะสมตามความรู้ความสามารถ และศักยภาพของ พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด	4.50	0.61	มาก
3. ท่านมีส่วนช่วยส่งเสริม และสนับสนุนด้านการศึกษา ให้แก่พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด	4.49	0.59	มาก
รวม	**4.52**	**0.59**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4.9 พบว่า การใช้หลักปุคคลปโรปรัญญุตา การรู้บุคคลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวม ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.59, S.D = 0.59) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ 1 รู้จักพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ภายในวัดของท่าน ทุกคน/รูป ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.59, S.D = 0.56) การแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ 2 มีการมอบหมายหน้าที่ให้เหมาะสมตามความรู้ความสามารถ และศักยภาพของ พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.50, S.D = 0.61) การแปลผลอยู่ในระดับมาก และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 3 การมีส่วนช่วยส่งเสริม และสนับสนุนด้านการศึกษา ให้แก่พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.49, S.D = 0.59) การแปลผลอยู่ในระดับมาก

4.2.2 ความเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากแบบสอบถามในส่วนที่ 3 ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีดังนี้

1) เจ้าอาวาสบางรูป มีประสบการณ์ในด้านการบริหารน้อย เนื่องจากได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งได้ไม่นาน ทำให้ดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์อาจจะติดขัดหรือมีปัญหาบ้าง ต้องนำหลักสัปปุริสธรรมในด้านการรู้จักตนเองมาใช้พิจารณาว่า ตนเองมีปัญหาด้านใดบ้างในการบริหาร และต้องรู้จักบุคคล คือรู้ว่า จะสามารถหาความรู้จักผู้ใดได้บ้าง หรือผู้ใดสามารถช่วยเหลือได้บ้าง เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดภายในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี บรรลุ เป้าหมาย วัตถุประสงค์

2) ควรจัดทำโครงการวัดตัวอย่างที่มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล สามารถนำไปเป็นตัวอย่างแก่วัดอื่น ๆ ในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัด และให้เจ้าคณะปกครองมอบหมายหน้าที่แก่ผู้มีความสามารถคอยช่วยเหลือ แก้ไขจุดบกพร่องร่วมกัน

3) การจัดกิจกรรมตามประเพณีของชุมชนในเขตพื้นที่ ให้สอดแทรกหลักสัปปุริสธรรมทั้ง 7 ข้อ เพราะหลักสัปปุริสธรรมนั้นประยุกต์ใช้ได้กับทุกเรื่องราว และจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหาร ผู้ปกครอง ผู้นำ และบริบทอื่นใด แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงชุมชนและสังคมของแต่ละพื้นที่/ท้องถิ่น โดยเฉพาะพหุวัฒนธรรม/พหุศาสนา ตลอดจนสภาพบ้านเมืองในแต่ด้าน อาทิ สังคม การเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมให้เหมาะ สอดคล้องกับความเป็นจริง อย่างชาญฉลาด โดยไม่เสียหลักธรรม เอื้ออำนวยฝ่ายอาณาจักรไปด้วยความพอเหมาะพอควร พองาม ที่ชุมชน วัด สังคมอยู่กันได้ เดินไปด้วยกัน มีเป้าหมาย ชัดเจน ถูกต้อง ดีงาม

4) ก่อนที่จะนำหลักสัปปุริสธรรมมาประยุกต์กับการบริหารงานคณะสงฆ์ ควรศึกษาหลักธรรมให้เข้าใจก่อน ว่าสามารถนำไปปรับใช้ได้กับส่วนใด กิจกรรมใด เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น ๆ เช่น บริหารกิจกรรมให้เกิดประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมาย ภายใต้กรอบระยะเวลาที่กำหนด และสามารถตรวจสอบประเมินผลได้ ซึ่งคือ การเน้นในเรื่องปฏิยัติควบคู่ไปกับการปฏิบัติ

5) ธรรมทุกอย่างต้องลงไปสู่การปฏิบัติจึงจะมีพลังของธรรมนั้น ๆ หลักสัปปุริสธรรมโดยหลักแล้วเน้นที่ตัวสติ - ปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการใช้เหตุผลในการพิจารณาบริหารงาน ความชำนาญของบุคคล ตามเวลา ตามงานและสถานที่

ให้เหมาะสม ใช้คนให้ถูกกับงาน ตามความรู้ความสามารถ รู้จักประมาณ ส่งผลต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน หาไม่แล้วธรรมหมวดนี้คงจะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ได้

4.3 ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีระดับเจ้าอาวาส

ในการศึกษาเชิงคุณภาพเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพนี้เป็นการวิจัยเพื่อให้ผลการวิจัยครอบคลุมทุกแง่มุมของการวิจัย และทำให้การวิจัยในครั้งนี้มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์มากที่สุด ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

4.3.1 รายชื่อเจ้าอาวาสผู้ให้สัมภาษณ์ 5 รูป ดังนี้

1. พระครูอาคมปัญญาคุณ เจ้าอาวาสวัดตรณาราม
2. พระมหานพดล นิพภโย เจ้าอาวาสวัดใหม่ลานทะเล
3. พระครูอดุลสีลานุวัตร เจ้าอาวาสวัดกลาง
4. พระครูสุตธรรมสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดสมหวัง
5. พระครูพิสุทธิธรรมโชติ เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด

4.3.2 ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีระดับเจ้าอาวาส มีดังนี้

1) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธัมมัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักเหตุ) ท่านรู้จักบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน มีอะไรบ้าง และวัดของท่านมีโครงการ/กิจกรรม/ปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละด้านอย่างไร

พระครูอาคมปัญญาคุณ เจ้าอาวาสวัดตรณาราม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในฐานะผู้ปกครองวัด ความรู้จักเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น โดยประการแรกคือต้องรู้ว่าต้นเหตุเกิดจากอะไร หากเหตุนั้น นำไปสู่ปัญหา ก็จำเป็นจะต้องไปแก้ที่เหตุของปัญหานั้น หากมีการสืบหาต้นเหตุได้ ก็จะทำให้การแก้ปัญหานั้นง่ายขึ้นและตรงประเด็น สมณเพศต้องรู้ศีลของพระทั้ง 227 ข้อ รู้กฎ ระเบียบ คำสั่งของมหาเถรสมาคม รวมถึงข้อกฎหมายต่าง ๆ และทำความเข้าใจเหตุผลข้อห้ามเพื่อการประพฤติตนให้เหมาะสมเช่น ข้อห้ามไม่ให้พระสงฆ์ไปเดินเที่ยวเล่นในห้างสรรพสินค้า ด้วยเพราะเหตุว่าไม่ใช่สถานที่ที่สมควรแก่พระสงฆ์เพื่อต้องการให้พระสงฆ์มีความสำรวมระวัง ไม่ตกเป็นที่ครหานินทาของฆราวาส เมื่อเข้าใจสาเหตุก็จะยอมรับในผลของสิ่งต่าง ๆ สามารถใช้สติพิจารณาปัญหาได้ นี่คือความสำคัญของการที่ต้องเข้าใจเหตุผลของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในด้านศาสนศึกษา ต้องรู้ว่า

เพราะเหตุใดพระภิกษุถึงต้องจัดให้มีการศึกษาทั้งแผนกธรรมและบาลี ก็ด้วยเพราะว่าการศึกษาพระไตรปิฎกให้แตกฉาน เข้าใจในหลักธรรมชั้นสูงยิ่งขึ้น เป็นต้น ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ทำไมวัดต้องจัดให้มีการศึกษาสงเคราะห์ก็ต้องเข้าใจเหตุที่ต้องสงเคราะห์เพราะว่าฐานะหรือสภาพของบุคคลไม่เหมือนกัน พระผู้มีความรู้จึงควรจะมีเมตตาให้ความรู้แก่บุคคล ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด หรือประชาชนทั่วไปในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็เช่นกัน เมื่อมีคำถามเกิดก็ต้องหาเหตุว่าทำไมต้องเผยแพร่ก็เพื่อให้ผู้คนรู้จักนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ไปปรับใช้ให้ชีวิตพ้นจากความทุกข์ เมื่อเราเข้าใจเหตุว่าเพราะต้องการให้คนพ้นทุกข์เราจึงเผยแพร่เทศนาธรรม เราก็จะมีเมตตาและตั้งใจทำในกิจของสงฆ์ต่อไป ด้านสาธารณูปการ ในฐานะเจ้าอาวาสก็จะต้องดูแลทุกอย่างไม่เพียงแต่บุคคลแต่รวมถึงข้าวของเครื่องใช้ เสนาสนะต่างๆ ต้องมีหน้าที่เฝ้าระวังและการบำรุงรักษาซ่อมแซมหากเพิกเฉยก็อาจจะเกิดอันตรายต่อบุคคลที่อาศัยในวัดได้ และในด้านสาธาณะสงเคราะห์ต้องรู้เหตุที่สมควรให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น และให้การช่วยเหลือตามสมควร

พระครูอดุลสีลานุวัตร เจ้าอาวาสวัดกลาง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ควรจะเริ่มจากการรู้จักที่มาที่ไปของทั้ง 6 ด้าน ควรที่จะรู้ว่าอะไรคือเหตุ ถ้ารู้เหตุแล้ว ทุกอย่างก็จะดำเนินไปได้ด้วยดี ไม่ว่าจะเป็น การปกครอง การศึกษา หรือ อื่น ในทั้ง 6 ด้าน เริ่มต้นด้วยเหตุทั้งหมด ที่จะนำไปสู่การบริหารดำเนินงาน หรือเรียกได้ว่า เหตุคือจุดเริ่มต้นของงานทุก ๆ อย่าง

พระมหานพดล นิพฺโย เจ้าอาวาสวัดใหม่ลานทะเล ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่เขตการปกครองที่ได้รับมอบหมายตามหลักธัมมัญญุตานั้น เบื้องต้นจะต้องทราบข้อมูลพื้นฐานของวัดในเขตปกครอง เช่น ที่ตั้งของวัด ประวัติของเจ้าอาวาส บริบทของชุมชนรอบ ๆ วัดในด้านต่าง ๆที่เกี่ยวข้องกับวัด รวมถึงทัศนคติของชุมชนที่มีต่อวัด เมื่อมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับกิจการของคณะสงฆ์ก็สามารถที่จะเลือกกิจกรรมได้เหมาะสมกับลักษณะและความพร้อมของวัดและชุมชนนั้น ๆ ทำให้การบริหารงานเป็นไปโดยสะดวกและราบรื่น หรือหากมีปัญหาหรือเหตุการณ์ไม่ปกติเกิดขึ้นในการบริหารงานคณะสงฆ์ ก็ใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการประกอบการตัดสินใจในการเลือกแนวทางในแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง เช่น ชุมชนรอบวัดไม่มั่นใจในเรื่องการใช้จ่ายภายในวัด แต่ชุมชนมีความเคารพในผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสบายใจและเข้าใจกัน ก็แต่งตั้งให้ผู้ใหญ่บ้านเข้ามามีส่วนในการทำบัญชีวัดอีกท่านหนึ่ง เป็นต้น

พระครูสุตธรรมสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดสมหวัง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดทั้ง 6 ด้าน ก่อนที่จะดูผลสัมฤทธิ์ต้องดูเหตุก่อน เหตุของการกระทำเรื่องนั้นๆ เหตุของการดำเนินแผนงานนั้น ๆ เหตุของพื้นที่ท้องถิ่น บริเวณ บริวาร สำคัญว่าบริเวณ รอบข้างตัวเรานั้นเป็นอย่างไร หาเหตุว่าพื้นถิ่นเขามีเหตุผลเป็นอย่างไร พื้นถิ่นคนมีเหตุผลเป็นอย่างไร พื้นถิ่นเขามีความเป็นมาเป็นอย่างไรมีจุดเริ่มต้นในการพัฒนา หรือการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นมาอย่างไร เขาเรียกว่า

ไปหาเหตุก่อน เรียกว่าธัมมัญญุตา หาเหตุ พอเห็นเหตุแล้วมาดูบริเวณว่า ควรจะใช้แนวทาง ในการพัฒนาในองค์กร อย่างไร ก็ต้องดูเหตุอีกว่าจะพัฒนาไปแล้วเป็นอย่างไร ต้องพัฒนาอย่างไร มีเหตุผลอย่างไรถึงพัฒนาในรูปแบบนี้ นี่คือหลักธัมมัญญุตา เป็นเหตุพื้นที่ก่อน ต่อด้วย บริเวณ และบริวาร

พระครูพิสุทธิธรรมโชติ เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด ได้ให้สัมภาษณ์ว่า รู้จักเหตุคือรู้จักหลักความเป็นจริงของธรรมชาติ เราต้องมีความเข้าใจว่าพระเณรในวัดแต่ละรูปคนมีพื้นฐานทางบ้านเป็นอย่างไรรู้ว่าเหตุใดเค้าถึงมาอยู่ที่วัด เรียกว่ารู้จักเหตุคือรู้ให้ได้ว่าเพราะอะไรเค้ามาที่วัด พอมาที่วัดเราก็จะมาจำแนกคนให้เหมาะกับงานตามพื้นฐานของแต่ละบุคคลว่าคนไหนควรทำอะไร เหมือนสามเณรบางรูปอ่านหนังสือไม่ออกเราผู้เป็นเจ้าอาวาสจะต้องคอยฝึกหัดให้เรียนหนังสือตั้งแต่พื้นฐาน นี่ก็คือการให้การสงเคราะห์ทางการศึกษา ถ้าเรารู้จักมองเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวอย่างมีสติพิจารณาที่ต้นเหตุของทุกสิ่งที่เกิดขึ้น ก็จะเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ดี จัดการ รับมือกับปัญหาต่าง ๆ ได้ดีในทุกด้านในการบริหารกิจการสงฆ์

สรุปได้ว่า ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธัมมัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักเหตุ) นั้น มีการประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้านแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละสถานการณ์ที่เกิดในแต่ละวัด โดยในการบริหารจัดการนั้น สิ่งสำคัญคือต้องพิจารณาให้รู้จักเหตุก่อน เพราะเมื่อเข้าใจสาเหตุ ก็จะยอมรับในผลของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถใช้สติพิจารณาแก้ไขปัญหาได้ รู้จักเหตุก็คือการรู้จักธรรม รู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎกติกาที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน กล่าวคือ ในฐานะเจ้าอาวาสจะต้องรู้จักเหตุ รู้จักหลักการ รู้กฎ ระเบียบ กติกา ความเป็นจริงของธรรมชาติ ธรรมะที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือหนทางที่จะแก้ไขปัญหาให้บรรลุวัตถุประสงค์

2) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักอัตถัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักผล) ท่านได้จัดทำแผนการดำเนินการของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้านหรือไม่ อย่างไร และได้กำหนดวัตถุประสงฆ์ หรือเป้าหมาย ของกิจกรรม/โครงการ และวิธีการทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน บรรลุวัตถุประสงฆ์ได้อย่างไร

พระครูอาคมปัญญาคุณ เจ้าอาวาสวัดตรณาราม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ความรู้จักผลก็จะมี ความเกี่ยวเนื่องมาจากความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผลของการกระทำ รู้จักเป้าหมาย วิเคราะห์ผลของสิ่งต่างๆ การกระทำต่าง ๆ หรือเป้าหมายในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น ด้านการปกครอง เราต้องทราบว่าวัตถุประสงค์ ของการบริหารจัดการบุคลากรในวัดให้มีหน้าที่ดำเนินกิจการต่าง ๆ เป็นไปเพื่อผลลัพธ์ใดเพื่อจะนำมาพิจารณาหนทางไปสู่เป้าหมาย หรือการกำหนดระเบียบภายในวัดต้องรู้ว่าผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นข้อดี ข้อเสีย มีอย่างไรบ้าง ในด้านศาสนศึกษาหรือศาสนสงเคราะห์ เช่นต้องรู้

ว่าการส่งเสริมให้พระเณรหรือประชาชนเรียนหนังสือนั้นก็เพื่อจะให้มีผลลัพธ์ในการที่จะเป็นประโยชน์แก่ตัวแต่ละบุคคลเองและเมื่อเขามีความรู้ในวิชา ความเข้าใจในธรรมะก็จะมีการส่งต่อธรรมะนั้นต่อไป ถือเป็นผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง และในด้านสาธารณูปการ เราต้องรู้ประโยชน์ที่ว่าเราจะดูแลรักษาข้าวของเครื่องใช้ เสนาสนะของวัดไปเพื่อประโยชน์อะไร ถ้าเราเล็งเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้วเราก็จะมีความเข้าใจในธรรม และดำเนินกิจการต่างๆได้อย่างมีเป้าหมาย เมื่อมีเป้าหมายเราก็จะประสบความสำเร็จได้โดยง่าย

พระครูอดุลสีลานุวัตร เจ้าอาวาสวัดกลาง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อเรารู้จักเหตุ เราก็ต้องพุ่งเป้าไปยังจุดหมายปลายทางที่เราตั้งไว้ เช่น การปกครองมีขึ้นก็เพื่อต้องการให้เกิดความสงบ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การศึกษาสร้างขึ้นก็เพื่อการพัฒนาตนเอง การที่จะเป็นคนสอนผู้อื่นได้นั้นก็จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้รู้มาก่อน หรือ แม้กระทั้ง เรื่องศึกษาสงเคราะห์ ก็มักจะวางจุดมุ่งหมายไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาที่แท้จริง นั่นคือเรื่องของผลแต่ละด้าน แต่ละเรื่องก็มีจุดแต่ละจุด ผลคือเป้าหมายที่จะต้องไปให้ถึงในแต่ละด้าน

พระมหานพดล นิพฺโย เจ้าอาวาสวัดใหม่ลานทะเล ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การจัดกิจกรรมต่างๆ ในทางศาสนาที่คณะสงฆ์กำหนดให้ดำเนินการตามมติ หรือกิจกรรมที่วัดในเขตปกครองจัดทำขึ้นเองภายในชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่วัดและชุมชนในเขตปกครองจัดขึ้น ส่วนมากจะกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของผลในการจัดกิจกรรมหรือโครงการไว้ เพื่อให้กิจกรรม หรือโครงการดำเนินการไปตามเป้าหมาย อย่างมีกระบวนการ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแจ้งผลของการจัดกิจกรรมต่อชุมชนและผู้ที่ให้การสนับสนุนได้อย่างถูกต้อง เพราะเมื่อกำหนดผลของโครงการไว้ ก็จะสามารถกำหนดงบประมาณในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม และสามารถประเมินผลของการจัดกิจกรรมได้ ว่าเป็นไปตามผลที่ตั้งไว้หรือไม่ หรือมีแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องอย่างไร

พระครูสุตธรรมสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดสมหวัง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า รู้จักผล ตามหลักโดยเนื้อแท้แล้ว ผลก็มาจากเหตุของการกระทำ การกระทำต่างๆ อาศัยเหตุเป็นเบื้องต้นถ้าสร้างเหตุมาดีผลก็ออกมาดีที่ถามว่าทำอย่างไรให้รู้จักผล ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนา พัฒนาสถานที่ พัฒนาบุคคล พัฒนาจิตใจ เบื้องต้นมาเกิดขึ้นมาจากเหตุตามลำดับที่เราได้วางแผนเอาไว้ เป็นลำดับ ๆ เมื่อวางแผนเป็นลำดับ ๆ ผลที่ออกมาเป็นอย่าง บรรลุผลสัมฤทธิ์อย่างไร เป็นไปตามเป้าประสงค์ เป้าหมายที่เราได้ตั้งไว้ตั้งแต่ต้นอย่างไร นี่คือการรู้จักผล

พระครูพิสุทธิธรรมโชติ เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การรู้จักผล ให้รู้ว่าสิ่งที่เรากำลังทำจะเป็นประโยชน์กับใคร เช่นว่า เณรหรือพระที่เข้ามาบวชเนี่ยต้องสอนให้รู้สำนึก

ว่าที่เรามีข้าวกินเพราะชาวบ้าน พระพุทธเจ้าให้ความสำคัญกับเรื่องทานเป็นอันดับแรก ในการดำรงชีวิตตามหลักสัปปุริสธรรมต้องเข้าใจเหตุว่าที่เราอยู่ได้ทุกวันนี้ ภาษาบาลีเรียกว่า วัตถุกัปปิยะ วัตถุอันเป็นของสมควรแก่ภิกษุ สามเณรคือ ปัจจัย 4 หมายถึง อาหาร กุฏิ ยารักษาโรค เสนาสนะ แม้กระทั่งจีวร ทั้งหมดนี้ เราต้องคิดให้ได้ว่าพระพุทธเจ้าให้ความสำคัญในเรื่องนี้โดยได้มาจากคหบดีคือ ชาวบ้าน เพราะฉะนั้น เมื่อรู้ดั่งนี้เราต้องประพฤติธรรมให้ถูกต้อง เพราะว่าที่เราได้เป็นแบบนี้เพราะเหตุนี้ถ้าเราไม่เป็นที่ตั้งของศรัทธาอย่าว่าแต่ไฟพัดลมก็ไม่มี ลำบาก เพราะว่าพระบวชนี้ส่วนใหญ่มาโดยมือเปล่า เราจึงต้องใช้หลักสัปปุริสธรรมเพื่อให้รู้ว่าเหตุคือเพราะเป็นอย่างนี้นะ เราถึงได้มีอยู่เพราะชาวบ้านเอามาถวาย ปัจจัย 4 การเป็นผู้รู้จักผลเกิดจากการรู้จักดีในเบื้องต้น ผลที่ได้มาก็คือ ศรัทธา

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักอัตถัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักผล) มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีแตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่เล็งเห็นว่าผลเกิดต่อเนื่องจากเหตุที่กระทำ และการเป็นนักบริหารการปกครองก็จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักผลลัพธ์หรือเป้าหมายของการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี และรู้ว่าการกระทำใดที่จักนำผลไปสู่เป้าหมายที่เราต้องการ จะได้รับผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดการไว้ รู้ว่าประโยชน์ของสิ่งที่เรากำลังทำนั้นจะเกิดแก่ใคร อันจะก่อให้เกิดทั้งความสำเร็จและการพัฒนาในการบริหารจัดการกิจการทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ในวัด ดังนั้นการรู้จุดหมายหรือเป้าหมายนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากอีกประการหนึ่งสำหรับบุคคลที่เป็นเจ้าอาวาสวัดหรือผู้นำ เพราะหากไม่เข้าใจในจุดหมายของการกระทำแล้วจะชื่อว่าผู้นำที่ดีได้ยาก

3) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักอัตตัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักตนเอง) ท่านใช้ความรู้ ความสามารถ สนับสนุน/สั่งการ/ช่วยแหลือ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้านอย่างไร

พระครูอาคมปัญญาคุณ เจ้าอาวาสวัดตรณาราม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในด้านการปกครอง ต้องรู้ว่าตนเองมีความสามารถเพียงใด มีตำแหน่งอะไร จุดแข็งและจุดอ่อนของตนคืออะไร ถ้ามีความสามารถเพียงเล็กน้อย แต่ทำงานที่เกินความสามารถ ก็ไม่ได้ส่งผลดี หรือมีตำแหน่งอย่างหนึ่ง แต่จะไปก้าวก่ายหน้าที่ของผู้ที่ตำแหน่งงานสูงกว่าก็คงไม่เกิดประโยชน์ ต้องรู้ว่าตนเองมีขีดความสามารถเพียงใดมีศักยภาพขนาดไหน หากจะรับงานมาทำ ก็ไม่ควรเกินศักยภาพของตนเอง หากทำสิ่งที่เกินความสามารถก็ย่อมจะไม่เกิดผล หรือเนื้องานอาจจะออกมาได้ไม่ดี ไม่ว่าจะในด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เราต้องรู้ความสามารถของตัวเองเช่นถ้าเราไม่ถนัดหรือไม่เก่งในเรื่องไหนก็อย่าไปอวดรู้ ไปเที่ยวสอนผู้อื่นด้วยความทะนงตัวว่าเป็นถึงเจ้าอาวาส แต่ต้องให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาดำเนินกิจการงานแทนเรา

ในด้านการสาธารณูปการ เช่น การพัฒนาวัด เราก็ต้องรู้กำลังของเรา รู้ว่าศักยภาพเรามีแค่ไหน ทางวัดมีปัจจัยหรือกำลังคนมากแค่ไหนก็ทำไปตามกำลังความพอดี อย่าทำอะไรเกินตัว ส่วนในด้านการสาธารณสงเคราะห์ เช่นการดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือพระภิกษุ สามเณร ที่อาพาธหรือลำบากขัดสนในด้านต่าง ๆ ก็ต้องทำตามพอประมาณแก่กำลัง มิใช่ทำสิ่งใดเกินตัว

พระครูอดุลสีลานุวัตร เจ้าอาวาสวัดกลาง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ต้องพิจารณาให้รู้ว่าตนเองมีความรู้อะไรบ้างและจะใช้ความรู้นั้นอย่างไร มีความสามารถในการสนับสนุน สั่งการ ช่วยเหลือ ก็ให้เป็นไปตามกำลังตามสติปัญญาของตัวเอง มีกำลังอย่างไร เพียงพอแค่ไหนที่จะทำ และจะให้ใช้ความรู้ความสามารถ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือดำเนินกิจกรรม ที่รับผิดชอบให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายไปยังผลที่วางไว้เบื้องต้น ผู้นำเมื่อพิจารณาเห็นความจริงของตัวเองได้แล้วว่ามีข้อดีข้อเสียอย่างไรก็ให้รู้จักปรับปรุงหาหนทางแก้ไขนิสัย หรือพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ในขณะเดียวกันก็ต้องเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของโลก ปรับตัวเองให้ทันกับสถานการณ์และยุคสมัย อะไรที่เป็นการเกินตัวไปก็ต้องรู้จักปล่อยวาง เมื่อเรารู้จักตัวเองดีแล้ว เราก็จะสามารถพิเคราะห์ คาดคะเนในกิจการงานต่าง ๆ ได้ดี ลดโอกาสเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากความไม่รู้ตัวเอง

พระมหานพดล นิพฺโย เจ้าอาวาสวัดใหม่ลานทะเล ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์ โดยผ่านการปกครองหรือการบริหารงานเป็นลำดับชั้นจนลงมาสู่วัดในระดับฝ่ายปฏิบัติงาน ในฐานะผู้ปกครองก็จะต้องพิจารณาเลือกวัด และบุคลากร (พระภิกษุสามเณร) รวมถึงชุมชนในเขตปกครอง ให้เหมาะสมกับหน้าที่และงานนั้น ๆ เช่น วัดที่มีพระภิกษุที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและโปรแกรมต่าง ๆ ก็มอบหมายให้เป็นฝ่ายจัดเตรียมเอกสาร หรือวัดที่มีความพร้อมด้านบุคลากร คือ ตั้งอยู่ในชุมชนขนาดใหญ่ มีคนจำนวนมาก ก็ขอความร่วมมือ ช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดเตรียมสถานที่ หรือรับเป็นฝ่ายจัดเตรียมภัตตาหาร หรือมีศรัทธาญาติโยมที่มีกำลังทรัพย์ ก็ขอการสนับสนุนในค่าใช้จ่ายที่จำเป็น เพื่อช่วยลดภาระกิจการของคณะสงฆ์ไปได้

พระครูสุตธรรมสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดสมหวัง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดคือต้องรู้จักตนเองก่อน รู้ว่าตนเองมีกำลังเพียงพอหรือไม่ สามารถจะพัฒนาได้หรือไม่ รู้กำลังของตนเองว่าจะพัฒนาอย่างไร ทำอย่างไร ทำได้ไหม เช่นการพัฒนาวัด เรามีกำลังพอไหม แล้วเราจะไปขอความร่วมมือกับผู้อื่นให้มาร่วมกับเราได้อย่างไร รู้กำลังของตนเองเป็นสำคัญ ถ้าเราไม่รู้จักตนเองเราจะไม่สามารถรู้จักผู้อื่นได้ ทุกคนต้องรู้จักตนเองก่อน รู้ว่าเป็นอะไร รู้ว่าทำไปแล้วได้อะไร รู้ว่าแล้วสำเร็จมีผลอย่างไรต้องรู้จักทั้งข้อดีและข้อเสียของการกระทำเรียกได้ว่าเป็นการรู้จักตน

ครูพิสุทธิธรรมโชติ เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ต้องพิจารณาตัวเอง เช่น บทสวดมนต์ในนวโกวาท บอกว่า บรรพชิตควรพิจารณาอยู่เนือง ๆ ว่า บัดนี้เรามีชีวิต ต่างจากคฤหัสถ์แล้ว คือต้องรู้จักว่าตนเองอยู่ในสภาวะไหน สถานะใด พระพุทธเจ้าตรัสว่า ให้บรรพชิต

พิจารณาว่า อาการกาย วาจา ใจ เราต้องทำให้ดีขึ้น เช่นว่า เมื่อก่อนเคยเกรี้ยวกราดเมื่อบวชพระแล้ว เราก็ต้องเปลี่ยนแปลงตัวเอง พิจารณาตนในเรื่องความเป็นอยู่ ความคะนองปาก ทั้งหมดต้องรู้ตนเอง ให้ได้ว่าอยู่ในสถานะใดเมื่อพิจารณาว่า ข้อที่ 1 คือรู้เหตุก็คือการรู้จักธรรม ข้อ 2 รู้ผลคือการรู้จักผล แห่งการประพฤติธรรมข้อ 3 นี้ จะเห็นว่า ข้อ 1 - 2 จะเกิดได้เพราะข้อ 3 คือตัวเองเป็นที่ตั้ง ตามคำบาลีกล่าวว่า อตฺตานญฺเจ ปิยํ ชญฺญา รกฺเขยฺย นํ สุรกฺขิตํ “ถ้ารู้ว่าตนเป็นที่รัก ก็ควรรักษาตนนั้นให้ดี คือ ก็ไม่ควรประกอบตนนั้นด้วยความชั่ว” เพราะฉะนั้นเมื่อเข้ามาบวชก็ไม่ใช่ว่าเราต้องการความสุขสบายทางวัตถุ เพราะบางทีเราไปยึดติดว่า ต้องมีนั่นมีนี่ ตัวตนของสมณะซึ่งแปลว่า ผู้รักสงบก็จะห่างไป

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักอัตตัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักตนเอง) มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในแนวทางที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ในฐานะผู้นำและนักปกครอง เจ้าอาวาสแต่ละท่านจะมีการเล็งเห็นความสำคัญของการรู้จักตนเอง ถือเป็นสิ่งสำคัญ รู้ข้อดีข้อเสีย จุดแข็งจุดอ่อนของตนเอง แล้วหาทางแก้ไข ปรับปรุงหรือพัฒนาตนเอง กิจการงานใดที่พิจารณาแล้วเล็งเห็นว่าเกินกำลังตัวก็จะมอบหมายให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่าดำเนินการแทน เช่นในด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้าท่านไม่ถนัดในเรื่องใดก็ไม่อวดรู้หรือถือตัวว่าเป็นเจ้าอาวาส บางท่านให้แนวคิดว่าต้องรู้ตัวเสมอว่าอยู่ในสมณเพศ ต้องสำรวมระวังกริยาอาการต่าง ๆ การรู้จักตนก็จะทำให้ละความทะนงตน จะทำกิจการงานร่วมงานกับผู้ใดก็จะมีคนสนับสนุน กิจการต่าง ๆ ก็บรรลุเป้าหมาย

4) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักมัตตัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักประมาณ) ท่านมีการควบคุม กำกับ ดูแล การจัดสรรทรัพยากร ที่มีอยู่ให้เหมาะสม เพียงพอต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ได้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้อย่างไร และมีระบบในการควบคุมงบประมาณ การรับ - จ่ายเงิน อย่างเป็นระบบ และสามารถตรวจสอบได้หรือไม่อย่างไร

พระครูอาคมปัญญาคุณ เจ้าอาวาสวัดตรณาราม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในการบริหารการปกครอง เรื่องของการรู้จักประมาณ ยกตัวอย่าง เรื่องของงบประมาณ ในด้านสาธารณูปการ การบริหารจัดการกิจการภายในวัด ค่าน้ำค่าไฟ การซ่อมแซมเสนาสนะ การจัดหาหรือซ่อมแซมบำรุงรักษาสิ่งของใช้จำเป็นต่าง ๆ ต้องรู้ว่าเรามีงบประมาณเท่าใด เพียงพอแก่การใช้สอยหรือไม่ หากมีงบอยู่จำนวนหนึ่งที่จะใช้ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด การใช้จ่ายไม่ควรที่จะเกินงบประมาณ ควรมีจัดสรรงบประมาณตามลำดับความคัญที่ตั้งไว้ก่อน และมีงบขนาดไหน ก็ใช้จ่ายไปตามงบที่มีอยู่ อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามความจำเป็น ควบคุมการใช้จ่ายให้เป็นไปตามแผนงาน ในด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เราจะนำหลักของมัตตัญญุตา มาใช้พิจารณาในเรื่องการเทศนาสั่งสอนธรรมะให้พอเหมาะพอดี ไม่มากเกินไปจนคน

ฟังเบื่อหน่ายไม่ยากเกินไปในการทำความเข้าใจ ไม่น้อยเกินไปจนจับเอาสาระอะไรไม่ได้ ในการดำเนินการสาธารณสงเคราะห์ ช่วยเหลือพระภิกษุสามเณร และประชาชนที่ตกทุกข์ได้ยากก็ควรทำอย่างพอดีเต็มความสามารถแต่ไม่เกินไปจนเบียดเบียนตัวเอง จนตัวเองหรือวัดได้รับความเดือดร้อน

พระครูอดุลสีลานุวัตร เจ้าอาวาสวัดกลาง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า สืบเนื่องมาจากการรู้จักตนเอง เมื่อเรารู้จักตนเอง ก็ต้องรู้จักประมาณตนเองให้ได้ สิ่งที่เราจำกัด ควบคุมดูแล สั่งการ ถ้าเกิดไม่เพียงพอก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหา ควรจะรู้จักประมาณตนเองให้ได้ในทุก ๆ ด้าน เมื่อรู้จักประมาณตนเองได้ ทุกอย่างก็จะลงตัวในแต่ละเรื่อง แต่ละด้าน เราต้องนำเอาหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลางมาปรับใช้พิจารณาร่วมให้เกิดความพอดีในการประมาณทุกสิ่งทุกอย่างในการดำเนินกิจการของวัด

พระมหานพดล นิพฺโย เจ้าอาวาสวัดใหม่ลานทะเล ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การควบคุมงบประมาณในการบริหารงานคณะสงฆ์ ในการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ หรือการบริหารงานภายในให้เป็นไปโดยปกติจะมีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายประจำวัดในแต่ละวัด ทั้งที่เป็นบัญชีในแต่ละไตรมาส หรือบัญชีรายปี โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องจากส่วนมาก ๆ เช่น เจ้าอาวาส ไวยาวัจกรณ์ หรือตัวแทนผู้นำชุมชนเป็นต้น เป็นผู้อนุมัติในการเบิกจ่ายอย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้การบริหารงบประมาณของวัดเป็นไปอย่างโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้บัญชีรายรับ - รายจ่ายนั้นนอกจากจะชี้แจงให้ชุมชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอแล้ว ก็ได้รายงานข้อมูลส่งต่อยังหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องดูแล เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายนั้น ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การบริหารงานภายในวัด เช่น การก่อสร้างเสนาสนะ หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมต่องบประมาณที่มีอยู่ สามารถวางแผนการดำเนินงานและการเบิกจ่ายได้ถูกต้อง เป็นไปตามหลักความเป็นผู้รู้จักประมาณ

พระครูสุตธรรมสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดสมหวัง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า รู้จักพอประมาณ ต้องรู้จักประมาณ รู้จักพอพุทธศาสนาสอนให้รู้จักพอ รวมทั้ง รัชกาลที่กาล 9 ยังสอนให้รู้จักพอประมาณ คำว่าพอคือ พอในประมาณของตน ตัวเองมีการประมาณว่าคือประมาณไหน ตนเองรู้ว่าพอเป็นอย่างไรพอ คือ พอสุข ดังคำกล่าวที่ว่า “รู้จักพอ ก่อสุขทุกสถาน รู้จักกาล กาลเวลาพาสดใส รู้จักตน ตนพ้นทุกข์มีสุขใจ รู้จักใคร ก็ไม่สู้รู้จักตน” ที่สำคัญตนต้องรู้จักตนเองก่อน ถ้าไม่รู้ไม่สามารถจะดำเนินงานให้สัมฤทธิ์ผลได้ ไม่รู้กำลังของตนเอง ไม่รู้วิถีแนวทางของบุคคลที่อยู่ภายใต้บังบัญชาของตนเองจะหาความสำเร็จได้ยาก

พระครูพิสุทธิธรรมโชติ เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ข้อนี้ต่อเนื่องจากการรู้จักตัวเอง เราต้องรู้จักบริโภคใช้อะไรเหมาะสมกับความเป็นสมณะ เช่นว่า อยากจะมีนู่นนี่อดใจไม่ไหวต้องเดินเข้าไปในที่อโคจร ที่อโคจรก็คือ ที่ที่คนดีไม่ควรเข้าไป ถ้าคนดีเข้าไปในบ่อน สถาน

เริงรมย์ คนดีก็จะมองว่าสิ่งนี้ไม่ดีไม่ควร โดยเฉพาะที่เกี่ยวเนื่องกับความเป็นสมณะ ด้านวินัยก็ถ้าภิกษุแลกเปลี่ยนเงินทองก็เป็นนิสสีปาจิตตี ซึ่งเวลาใช้จ่ายก็ให้ผ่านไวยาวัจกร เพราะฉะนั้นการที่ภิกษุจะต้องรู้จักประมาณก็ต้องควบคุม อย่าไปยึดมั่นในเรื่องของกิเลสกาม เช่น อยากมีวีดีโอ เครื่องเสียง ก็ไม่ถูกต้อง เช่น กุฏิมีเครื่องอำนวยความสะดวก แบบนี้เรียกว่าไม่รู้จักความประมาณ การจะใช้จ่ายหยิบต้องสิ่งของต้องดูสถานะให้รู้ว่าเราสถานะของความเป็นภิกษุมีขอบเขตอย่างไร พยายามควบคุมไม่ให้กิเลสเกิดมากเกินจนเป็นที่ตั้งของความเสื่อมศรัทธา สิ่งของใด ๆ ต้องให้เหมาะสมแก่สมณะ ไม่ให้น่าเกลียดจนชาวบ้านมองว่าไม่ต่างจากฆราวาส สรุปคือ ไม่ควรใช้สอยเกินความเป็นจริงและเกินความเป็นสภาวะของนักบวช มีได้เฉพาะที่จำเป็นและเป็นประโยชน์เท่านั้น เช่น คอมพิวเตอร์ก็จำเป็นเพื่อใช้ทำเอกสารการสอนหนังสือให้แก่สามเณร หรือโทรศัพท์จำเป็นต้องใช้ติดต่อสื่อสาร แต่เพียงว่าอย่าให้มันมากเกินไป โทรศัพท์ที่มีเพื่อการติดต่อสื่อสารไม่จำเป็นต้องราคาแพง อย่างนี้เป็นต้น

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักมัตตัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักประมาณ) มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแนวทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่เห็นว่าในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านต่าง ๆ นั้นต้องมีความประมาณในการดำเนินกิจการในทุก ๆ อย่าง ไม่ให้มากจนเกินไปหรือน้อยจนเกินไป บางรูปนำหลักข้อนี้ไปใช้พิจารณาสืบเนื่องจากการต้องรู้จักตนเองก่อนแล้วจึงประมาณในความต้องการของตนเอง อะไรที่เกินไปกว่าสมณะรูปพึงใช้ประโยชน์ก็ถือว่าเกินควรและไม่ประมาณ บางรูปยกหลักคำสอนปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในเรื่องความพอเพียง พอประมาณ มาอธิบาย และส่วนใหญ่เน้นไปที่การบริหารในเรื่องของการใช้งบประมาณในการดำเนินกิจการในวัด โดยเฉพาะด้านสาธารณูปการ การบูรณะซ่อมแซม ใช้สอยปัจจัยต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อควบคุมการบริหารจัดการการเงินในวัดจึงมีไวยาวัจกรทำบัญชีรับจ่ายของวัด บางรูปนำหลักมัตตัญญุตาไปปรับใช้กับด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้พิจารณาในเรื่องการเทศนาสั่งสอนธรรมะให้พอเหมาะพอดี ไม่มากเกินไปจนคนฟังเบื่อหน่าย ไม่ยากเกินไปในการทำความเข้าใจ และไม่น้อยเกินไปจนจับเอาสาระอะไรไม่ได้

5) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักกาลัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา) ท่านมีการบริหารเวลาให้เหมาะสม ในการดำเนินกิจกรรม/ปฏิบัติงาน กิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตามเวลาที่กำหนด

พระครูอาคมปัญญาคุณ เจ้าอาวาสวัดตรณาราม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การบริหารเวลาให้ถูกต้อง ควรรู้ว่าเวลานี้ควรที่จะต้องทำแบบไหน เวลาขนาดนี้เราต้องทำแบบไหน การจัดกิจกรรมต่างๆ ของวัด ต้องดูกาลเวลาที่เหมาะสมทั้งช่วงของเวลาตาม ขนบธรรเนียมประเพณี หรือเวลาที่เหมาะสมผู้ที่จะมาช่วยในการจัดกิจกรรม และเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น ในด้านการปกครอง

ให้จัดสรรเวลาในการปฏิบัติตนรวมถึงการควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เป็นไปตามหน้าที่ของพระภิกษุตามกฎ ระเบียบ คำสั่งที่กำหนดไว้ ในด้านการศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กำหนดมีช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่ทั้งผู้เรียน และผู้ที่สอน ไม่มากเกินไป และไม่น้อยเกินไป การสาธารณูปการในการซ่อมแซมปรับปรุง ก่อสร้าง ควรกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จให้เหมาะสม ทั้งยังส่งผลต่อการควบคุมค่าใช้จ่ายอีกด้วย และการสาธารณสงเคราะห์วัดคอยช่วยเหลือของผู้ได้รับความเดือดร้อน หรืออนุญาตให้ผู้ที่มาจัดงาน เช่น ทำบุญ จัดงานเทศกาล ต่าง ๆ ตามคำร้องขอของประชาชน เสมอ แต่ควรดูกาลเทศะ ว่าอยู่ในช่วงเวลาที่เหมาะสม และมีความพร้อมในการงานหรือไม่

พระครูอดุลสีลานุวัตร เจ้าอาวาสวัดกลาง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เวลาเป็นสิ่งสำคัญที่สุด การรู้จักว่าเวลานี้ควรหรือไม่ควร ในบางครั้งอาจจะเป็นปัญหาว่า ด้านกรปกครองถ้าสั่งการไปในเวลาที่ไม่เหมาะสม งานก็ไปไม่คืบหน้า เพราะกาลเวลาคือสิ่งที่สำคัญที่สุด อย่างเช่น ฝนตกควรที่จะทำอะไรได้บ้างหรือควรจะทำอะไร บางครั้งอาจจะทำในบางสิ่งไม่ได้ เพราะเวลายังไม่เอื้ออำนวย เมื่อมีภาระงานต่าง ๆ ก็ต้องรู้จักจัดสรรเวลา และควรตระหนักถึงกาล ว่าเมื่อถึงกาลนั้น ควรจะเตรียมทำอะไร ตัวอย่างเช่น เรื่องของศึกษาสงเคราะห์และศาสนสถาน การจัดการเรียน การสอบธรรมศึกษา ควรจัดเตรียมบัญชีไว้ล่วงหน้า สิ่งนี้เรียกว่า การรู้จักการเตรียมกาลล่วงหน้า เมื่อไปถึงกาลตรงนั้น จะได้ไม่ขัดข้อง หรือสถานที่ศึกษา ณ ปัจจุบันมีความพร้อมที่จะสามารถจัดการเรียนการสอนได้ เหล่านี้เรียกว่าการวางแผน นอกเหนือจากนี้ควรจะมีความเข้าใจในเวลา ว่าเวลาข้างหน้ามันจะเกิดอะไรขึ้นก็ได้ถ้ามีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ก็จะช่วยแก้ปัญหาได้ดี

พระมหานพดล นิพฺโย เจ้าอาวาสวัดใหม่ลานทะเล ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อทุกฝ่ายทราบและเข้าใจแผนงานที่ได้กำหนดไว้จากทางคณะสงฆ์ก็ดี หรือการตกลงร่วมกันของวัดชุมชนตลอดถึงผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีการกำหนดกรอบระยะเวลาในการดำเนินไว้อย่างเป็นระบบ ผู้ปกครองจะต้องคอยควบคุมให้การดำเนินงานและปฏิบัติงานเป็นไปตามระยะที่กำหนดอยู่ตลอดเวลา เพราะบางครั้งอาจมีเหตุการณ์ที่ไม่ปกติเข้ามาทำให้การปฏิบัติงานต้องคลาดเคลื่อน ก็ต้องแก้ไขปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม หรือบางกิจกรรมสามารถยืดหยุ่นได้ก็จริง แต่ก็ต้องเป็นไปตามกรอบระยะเวลาเพื่อให้การบริหารงานคณะสงฆ์มีความต่อเนื่อง และไม่กระทบถึงโครงการหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องกันต่อไป

พระครูสุตธรรมสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดสมหวัง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า รู้จักกาล รู้จักเวลา รู้ว่าสิ่งใดควรจะก้าวรู้ว่าสิ่งใดควรจะถอย เรียกว่ารู้จักการดำเนินงาน หรือสิ่งนั้น ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร เรียกว่ารู้จักการเวลา ไม่ใช่ว่าในเวลานี้ควรกระทำอย่างนี้แต่เรากลับไปทำอย่างหนึ่ง มันจะได้ผลสัมฤทธิ์ได้อย่างไร กาลัญญุตา คือรู้จักกาลเวลาว่า เวลานี้จะทำอะไร เช้าจะทำอะไร สายเราจะทำอะไร เที่ยงเราจะทำอะไร บ่ายเราจะทำอะไร เย็นมาเราจะทำอะไร และตอนกลางคืนเราจะทำอะไร

เราต้องรู้การวางแนวทางในการใช้ชีวิตไว้ เป็นลำดับ ๆ ตามวันเวลา และสิ่งต่างรอบตัว เมื่อเรารู้การวางแผนในการก้าวเดิน เป็นระยะตามช่วงระยะเวลานั้น ๆ ทำให้ผลการดำเนินการต่างจะเกิดผลสัมฤทธิ์มีมากขึ้น

พระครูพิสุทธิธรรมโชติ เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การบริหารชีวิตในฐานะภิกษุ พระพุทธเจ้าบอกว่า การบริหารเวลาในการออกบิณฑบาต แบ่งเวลาในฐานะเจ้าอาวาสประการแรก บริหารเวลาตัวเองโดยการควบคุมตัวเองให้ตื่น กิน ทำงาน พักผ่อนให้เป็นเวลา ช่วงของการปฏิบัติกิจของเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสนั้นจะนอนตื่นสายไม่ได้ ต้องตื่นก่อนนอนทีหลังไม่เช่นนั้นการบริหารงานนี้จะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี การกำหนดเวลาต้องไม่คลาดเคลื่อนเลย เช้าทำกิจเสร็จ สายก็ต้องสอนหนังสือ ไม่ใช่ว่าพอถึงเวลาสอนหนังสือแล้วไปทำอย่างอื่น ต้องให้ความสำคัญกับการศึกษา หลังจากนั้นแบ่งเวลา เรื่องการให้การศึกษาแก่ภิกษุสามเณร แม้พุทธองค์ยังแบ่งเวลาไว้ถึง 5 ช่วง ตอนรุ่งอรุณก่อนสว่างต้องตรวจดูสมณะจิต ตอนออกบิณฑบาตเพื่อโปรดญาติโยมหลังจากเข้าสมาธิแล้วก็ไปบิณฑบาตโปรดญาติโยม เพราะอาจจะมีผู้บรรลุธรรมได้แม้ช่วงขณะบิณฑบาต ช่วงสายจะแสดงธรรมให้แก่ญาติโยม ถึงช่วงตกเย็นแสดงธรรมแก่ภิกษุ ให้ภิกษุซักถามปัญหา เที่ยงคืนตอบปัญหาแก่เทวดา เพราะฉะนั้นเราจึงนำการบริหารแบ่งเวลาของพระพุทธองค์มาเป็นแบบอย่างปรับใช้กับการบริหาร ตอนเช้าเราพิจารณาว่าในวันๆนึงภิกษุสามเณรต้องทำกิจอะไรบ้าง พอสายก็ต้องมอบหมายหน้าที่ให้แก่ท่านที่มีความรู้ความสามารถ ให้ธรรมะหรือสอนหนังสือให้แก่พระเณรเป็นต้น พอตกเย็นก็จะเป็นการบริหารสถานที่ บริเวณ บริวาร อาศัยภิกษุที่ว่างให้กวาดขยะ ส่วนที่เรียนก็เรียนไป ในความเป็นเจ้าอาวาสนี้ สำหรับที่นี่ค่อนข้างจะมีระเบียบ เช่นว่า พระที่อายุมากก็ต้องทำหน้าที่ตามกำลังไม่จำเป็นต้องเรียนหนังสือ แต่ให้ปฏิกิจสวดมนต์ ส่วนสามเณรถ้าบวชแล้วไม่ตั้งใจเรียนก็จะไม่รับ สรุปการบริหารเวลาคือการบริหารชีวิตให้ถูกต้องไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงไปโดยไร้ประโยชน์ของพระก็ต้องมีการภาวนาจิตด้วย

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักกาลัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา) มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแนวทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่เห็นว่า การเป็นผู้นำ ผู้ปกครอง ต้องรู้จักการจัดสรรเวลาว่า เวลานี้ควรจะทำอะไร มีหน้าที่ต้องทำอะไรรู้ว่าสิ่งนี้ควรทำเวลาใด และไม่เวลานี้ไม่ควรทำสิ่งใด ตลอดจนรู้จักการประมาณระยะเวลา จะก่อนให้เกิดการวางแผน จะทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของงานที่ต้องปฏิบัติในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองเจ้าอาวาสจะสั่งการพระภิกษุผู้ใต้บังคับบัญชาในเวลาที่ถูกต้องเหมาะสม และสามารถควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชาได้เพราะรู้ว่าในเวลานี้ มีหน้าที่ต้องทำอะไร ในด้านการจัดการเรียน การสอน การสอบธรรมศึกษา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการรู้จักการเตรียมการล่วงหน้า ทั้งสถานที่และแผนการเรียนการสอน การสอบ และกำหนดผู้รับผิดชอบในงานต่าง ๆ โดยการวางแผนการ กำหนด

ระยะเวลาให้เรียบร้อย เพื่อจะได้ไม่ขัดข้อง ด้านการสาธารณูปการ โดยเฉพาะการซ่อมแซม ก่อสร้าง ควรควบคุมระยะเวลาให้แล้วเสร็จตามแผนการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ วัดเป็นที่บรรเทาความเดือนร้อนของประชาชนได้ตามสมควรในช่วงเวลาที่เกิดภัย และในวัดเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเวลาเทศกาล หรือวันพระ ทำบุญ สวดมนต์ อยู่เสมอ ทั้งนี้ผู้นำที่จักคุณค่าของกาลเวลารู้ว่าเวลาใดหน้าที่อะไร เวลาใดเหมาะสมเวลาใดไม่ควรทำรู้จักประมาณเวลาในการทำงานส่งผลให้การทำงานเป็นไปตามแผนการ และบรรลุวัตถุประสงค์ได้

6) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักปริสัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักชุมชน) ท่าน พระภิกษุ สามเณร ที่อยู่ภายในการปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนา จัดกิจกรรมทางศาสนาให้แก่ชุมชน หรือประชาชนในชุมชนมีส่วนในการพัฒนาวัดภายในชุมชนเพื่อสนับสนุนการบริหารกิจการคณะสงฆ์

พระครูอาคมปัญญาคุณ เจ้าอาวาสวัดตรณาราม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในด้านการปกครอง แต่ละชุมชนมักจะมีชุดความคิดก็ไม่เหมือนกัน ในฐานะเจ้าอาวาส ควรรู้ว่า พูดอย่างไรถึงจะสัมฤทธิ์ผลต่อชุมชนนั้น ๆ ความคิด วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชุมชนที่ต่างกัน ควรจะทำอย่างไรจึงจะไปถึงยังเป้าหมายที่วางไว้ จะมีวิธีการพูดอย่างไร ให้เหมาะกับแต่ละชุมชน ควรจะปรับให้เหมาะสมแต่ให้สอดคล้องตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เราต้องรู้จักบริบทของชุมชน สถานการณ์ของชุมชน เราจะได้เทศนาเผยแพร่ธรรมะได้ถูกต้องตรงกับความต้องการของคนในชุมชน การยกตัวอย่างในการอธิบายหลักธรรมก็ให้ยกตัวอย่างที่คนในชุมชนเห็นภาพหรือเข้าใจง่าย เพื่อให้ประชาชนได้ทราบ เข้าใจและน้อมนำไปปฏิบัติ เป็นผลให้สังคมตลอดจนประเทศชาติมีความผาสุก สันติสุข และมีความเจริญก้าวหน้าในด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ การพัฒนาวัด การบำรุงรักษาวัด ต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจจากคนในชุมชน ถ้าเราเป็นผู้นำที่ทะนงตัวว่าดี ไม่อ่อนน้อมก็จะไม่มีใครนิยมและให้ความร่วมมือ กิจการงานต่าง ๆ ก็ประสบความสำเร็จยาก ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนในยามเกิดภัยพิบัติหรือได้รับความทุกข์ยากลำบากกายใจ ก็เป็นสิ่งที่ทางวัดพึงกระทำด้วยความเมตตาและยินดี เป็นที่พึ่งของคนในชุมชนได้ ดังคำที่ว่าวัด จะเจริญและประสบความสำเร็จได้ด้วยเพราะคน

พระครูอดุลสีลานุวัตร เจ้าอาวาสวัดกลาง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนที่ผู้คนอาศัยอยู่พื้นฐานบริบท ในแต่ละชุมชนไม่เหมือนกัน ฉะนั้น การเข้าใจชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ บางครั้งในบริบทของชุมชนที่อยู่ แค่เพียงระยะห่างสองถึงสามกิโลเมตร ในแต่ละวัด บริบทก็เปลี่ยนไป เช่น ในด้านการปกครอง เราต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าจะมีการใช้การปกครองแบบไหนเพื่อให้เหมาะกับชุมชนนั้น

บางครั้งอาจจะมีรายละเอียดปลีกย่อยออกไปในแต่ละชุมชน ตลอดจนการศึกษา การเรียนรู้ ทุกสิ่งทุกอย่างก็เป็นบริบทโดยตรงของกันอยู่แล้ว ต้องเข้าใจความต้องการ บริบทของชุมชนตรงนั้น ๆ ให้ดี

พระมหานพดล นิพฺโย เจ้าอาวาสวัดใหม่ลานทะเล ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท 4 ดังนั้น วัด ชุมชน โรงเรียน ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ร่วมกันพัฒนาชุมชนทั้งในด้านวัตถุ หรือด้านจิตวิญญาณ ชุมชนจึงมีส่วนสำคัญ เพราะมีจำนวนบุคลากรมากกว่าพระภิกษุ สามเณรที่จำพรรษาและพักอยู่ในวัด เจ้าอาวาสในฐานะผู้ปกครองจึงต้องเข้าใจลักษณะของชุมชนในแต่ละพื้นที่ว่า มีความพร้อมเพียงใดเช่น บริบทของพื้นที่ชุมชน ทัศนคติของชุมชนที่มีต่อวัดในพื้นที่ วัฒนธรรมประเพณีขนบธรรมเนียมประจำชุมชน ความเข้มแข็งของผู้นำและคนในชุมชน เป็นต้น เช่น บางชุมชนเป็นชุมชนคนทำงานจำนวนมาก อาจจะไม่มีเวลาว่างในช่วงเวลาปกติ จึงควรเลือกจัดกิจกรรมในช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ หรือวันหยุด เช่น กิจกรรมพัฒนาวัดทุกวันอาทิตย์ หรือมีกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อวัด ก็ชักชวนให้ชุมชนมาจัดกิจกรรมในบริเวณวัด เพื่อดึงศรัทธาญาติโยมเข้ามามีส่วนร่วมใกล้ชิดกับวัดมากขึ้น หรือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ก็ควรเลือกกิจกรรมที่ชุมชนมีความถนัดและชำนาญ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปโดยลำดับ มีอุปสรรคน้อย หรือในการจัดกิจกรรมทางศาสนา ก็มีแจกจ่ายและแบ่งหน้าที่ให้ชุมชนโดยคนในชุมชนได้รับผิดชอบในงานที่ตนเองถนัด ก็จะทำให้คนในชุมชนอยากมีส่วนร่วมกับกิจการของคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น เป็นต้น

พระครูสุตธรรมสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดสมหวัง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า รู้จักชุมชน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างไรรู้จักชุมชน ตามที่ได้กล่าวไว้ในการรู้จักเหตุ การรู้จักบริเวณ รู้ชุมชน ตามตัวอย่างเช่น วัดสมหวังแห่งนี้ คือต้องรู้จักชุมชนก่อน ว่าเป็นชุมชนที่เกิดจากบุคคลย้ายถิ่นฐานเดิมและบุคคลที่ย้ายถิ่นฐานใหม่ เรียกว่าคนเมืองใน เราต้องรู้ก่อนว่าชุมชนนี้เป็นอย่างไร วิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมการเป็นอยู่เป็นอย่างไร การดำรงชีวิต การดำรงชีพเขาเป็นอย่างไร วิถีของคนเมืองเป็นอย่างนึง ในชุมชนเป็นอย่างนึง เขามีการประกอบสัมมาชีพอย่างไร ประกอบบกิจการอย่างไร เขามีอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ในพื้นถิ่นวัฒนธรรมเดิมเป็นอย่างไร แล้วนำมาประยุกต์เข้าหากัน เพื่อที่จะให้ชุมชนนั้นเป็นชุมชนที่ เป็นบวรมีความเจริญสุข ที่สำคัญเป็นผู้นำ ถ้าไม่รู้จักคำว่า ชุมชนจะพัฒนาชุมชนไปไม่ได้ การกสิกรรมคนทำสวนทำไร่ นำมาใช้ประโยชน์ เช่นทำขุดดิน ทำเหมืองทำไร่ เราต้องรู้ก่อนว่าชุมชนนี้ พื้นถิ่นนี้คนประเภทนี้ประกอบอาชีพดั้งเดิมอย่างไร มีความถนัดอย่างไร จึงสามารถนำมาปรับประยุกต์เข้าหากัน ให้เกิดประโยชน์ เพื่อที่จะต่อเติมปัญญา ให้ชุมชนเข้ามาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

พระครูพิสุทธิธรรมโชติ เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในฐานะเจ้าอาวาสเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากลำบากหน่อย เพราะในสังคมมีทั้งคนที่ชอบ ไม่ชอบ มีความคิดแตกต่างกัน ทำอย่างไรให้ขัดแย้งน้อยที่สุด ก็ต้องนำหลักของพระพุทธเจ้าที่สอนว่าเอาความดีชนะความชั่ว

เอาความไม่โกรธชนะความโกรธ การให้ชนะความตระหนี่ ความจริงชนะการโกหก การทำงานร่วมกับชุมชนเป็นเรื่องที่ยากตรงที่ว่าต่างคนต่างความคิด ในฐานะเจ้าอาวาสจะตัดสินใจทำอะไรโดยพลการไม่ได้ต้องทำประชาคมขอความเห็นชาวบ้าน หรือนัดแนะชาวบ้านว่าจะสร้างนั่นนี่ขอความคิดเห็นว่าควรหรือเหมาะสมหรือไม่ ยกตัวอย่างวัดนึง ถนนอยู่ทิศตะวันตก และทิศตะวันออก โดยทั่วไปเมรุก็สร้างทางทิศตะวันตก ซึ่งสร้างถูกทิศแต่ชาวบ้าน 90 % กลับตำหนิคนสร้างเพราะฝั่งที่ชุมชนเจริญคือทิศตะวันตกตามโบราณคติเค้าจะไม่สร้างเมรุไว้หน้าอุโบสถ เมื่อคนในชุมชนไม่พอใจเราต้องอธิบายโดยใช้หลักธรรมให้มาก จะไปฝืนไม่ได้ ดังนั้น วิธีที่ดีที่สุดคือปรึกษาหารือกัน และใช้หลักเอาความจริงพูดถ้าเขาไม่พอใจเราก็เอาความไม่โกรธไปสยบไว้ ถ้าเราไม่พอใจด้วยมันก็จะเป็นปัญหา เราก็ต้องเอาการให้คือการเสียสละในการแก้ปัญหา และเราต้องเข้าใจชาวบ้านหรือชุมชน รู้จักเข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม หลีกเลี่ยงการปะทะได้ก็ให้เลี่ยง เรื่องจริง เรื่องดี ถูกกาลมีประโยชน์แม้จะชอบหรือไม่ชอบก็ต้องทำ

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักปริสัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักชุมชน) มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแนวทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ประเด็นที่เหมือนกันคือการต้องรู้จักว่าชุมชนนั้น ๆ ที่อยู่ใกล้วัดเป็นอย่างไร ประชาชนนั้นมีทัศนคติ ความเชื่อ แนวคิดและค่านิยมไปในทิศทางใด การรู้จักว่าสังคมนั้นเป็นแบบไหนย่อมทำให้บุคคลที่เป็นผู้นำวางตัวได้ถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลในสังคม ดังนั้นผู้นำยังสามารถบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของสังคม ทำให้ประสบความสำเร็จในการขอความร่วมมือในกิจการงานต่าง ๆ และแม้จะมีการผิดใจกันก็นำเอาหลักธรรมอื่นของพระพุทธเจ้ามาช่วยประณีประนอมแก้ไขปัญหา เช่น วิธีเอาความจริงพูดเอาความไม่โกรธไปสยบความโกรธ เอาความรักสยบความชัง สังคมก็คือคนจำนวนมากย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกันเป็นธรรมดา เจ้าอาวาสบางรูปมีการนำหลักปริสัญญุตา มาปรับใช้กับการบริหารกิจการด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในการเทศนาธรรมให้เหมาะสมกับสถานการ์และความต้องการของคนในชุมชน และในด้านการสาธารณูปการ เช่น การพัฒนาวัด ที่ต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจจากคนในชุมชน โดยจะต้องวางตัวเป็นผู้นำที่อ่อนน้อม ไม่ทะนงตัว ด้านการสาธารณสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนในยามเกิดภัยพิบัติหรือได้รับความทุกข์ยากลำบากกายใจ ก็เป็นสิ่งที่ทางวัดพึงกระทำด้วยความเมตตาและยินดี วัดและชุมชนต้องมีปฏิสัมพันธ์พึ่งพากันและกัน ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงต้องนำหลักปริสัญญุตาหรือความเป็นผู้รู้จักชุมชน นี้มาใช้ในเบื้องต้น เพื่อการดำเนินกิจการด้านต่าง ๆ ของการบริหารการปกครองกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างราบรื่น

7) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักปุคคลปโรปรัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักบุคคล) ท่านรู้จักพระภิกษุ สามเณรที่อยู่ภายใต้การปกครอง และรับรู้ถึงความรู้ ความสามารถ ศักยภาพของผู้อื่น และได้มีการมอบหมายหน้าที่ และการปฏิบัติงาน/กิจกรรม ให้เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการบริหารกิจการคณะสงฆ์

พระครูอาคมปัญญาคุณ เจ้าอาวาสวัดตรณาราม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า สามารถสรุปให้สั้นได้ว่า นานาจิตตัง นั่นคือทุกคนต่างมีความคิดเห็นของแต่ละคน ซึ่งไม่เหมือนกัน จึงจำเป็นต้องใช้หลักมาบริหารบุคคล สิ่งที่ดีที่สุด คือ สัมมาทิฐิ ในมรรคแปด ปรับความเห็นให้ตรงกันหมด หรือเรียกว่าการปกครอง เช่น มีการประชุมกันบ่อยๆ ปรับความเห็นให้เป็นแนวทางเดียวกัน วางพื้นฐานการศึกษาให้เหมือนกัน ไปในทิศทางเดียวกัน เช่นบริบทของคณะสงฆ์ที่ทำอยู่ มีการเรียนการสอบนักธรรม และทำความเข้าใจในบริบททั้งหมก เรียกว่าการรู้จักบุคคล ต้องปรับบุคคลให้เป็นให้มีความเข้าใจและให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ถ้าเรารู้จักทั้งหมดมันจะส่งผลต่อเนื่องกันมา รู้เหตุ รู้ผลรู้ตน รู้ประมาณ รู้ชุมชน รู้คน หลักนี้สามารถนำไปใช้เป็นหลักในการบริหารงานทุกด้าน แม้แต่การปกครอง ก็ต้องรู้เหตุที่ต้องมีการปกครองเกิดขึ้น เช่น ในหน่วยงาน ในด้านของพระพุทธศาสนาในหลักของศาสนา หรือแม้แต่หลักของคณะสงฆ์ มันต้องมีเหตุขึ้นมา มาเป็นผลที่ได้รับ เหตุเกิดขึ้นมาทำให้ผลถูกต่อว่าต่อขานนั่นคือ ผลมันคือความเสียหาย ต้องมาดูแล้วว่าจุดนั้นเราต้องรู้จักตัวเองอย่างไร มารู้จักว่าเราจะปกครองอย่างไร ทำอย่างไร ประมาณได้ว่าแค่ไหน เช่นหลักของพระพุทธศาสนาจะมีการบัญญัติไว้ เกิดจากการรู้ว่าพอประมาณแค่ไหนในการที่จะกำหนดบทลงโทษหนัก กลาง เบา มีระดับไม่เหมือนกัน อาจจะมีการใช้กาลเวลาเป็นเครื่องตัดสิน เพราะบางครั้งบางคราวเราจะตัดสินในระยะเวลานั้นไม่ได้ โดยเฉพาะงานปกครอง เราอยู่ในสำนักพุทธก็รู้อยู่แล้วว่าทำไมบางครั้งมันถึงล่าช้า เพราะมันใช้ตัวกาล เป็นเครื่องตัดสิน ถึงเวลามันจะปะทุออกมา ถ้าเรามองเรื่องหลักการทั้ง 7 ด้าน มันมีโดยเป็นลำดับอยู่แล้ว ที่เราจะใช้หลักนี้ในการบริหารงาน ไม่ใช่เฉพาะกิจการคณะสงฆ์ แม้แต่หน่วยงานทุกหน่วยงานก็ต้องใช้

พระครูอดุลสีลานุวัตร เจ้าอาวาสวัดกลาง ให้สัมภาษณ์ว่า การมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรของวัดต่าง ๆในเขตการปกครอง ต้องพิจารณาเลือกให้เหมาะสมกับความรู้และความสามารถของผู้ที่จะรับหน้าที่นั้น ๆ โดยใช้การสอบถามด้วยตนเองหรือบุคคลใกล้ชิด หรือใช้การสังเกต เพื่อได้ทราบข้อมูลเป็นเบื้องต้น เช่น เรื่องความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือความถนัดความชอบส่วนตัว เป็นต้น เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจมอบหมายงานนั้นๆ ให้เหมาะสมกัน ซึ่งเมื่อมอบหมายงานได้เหมาะสมกับบุคลากร ในการปกครองจะต้องทำความรู้จักกับบุคคลในวัด ที่จะมีส่วนช่วยเหลือการสอนหนังสือ การจัดการสอบ การดูแลศาสนสถาน ศาสนวัตถุ การควบคุมการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบแปลน หรือจัดกิจกรรม งานวัด งานเทศกาลในวัด ถ้ารู้จักบุคคลจะสามารถสั่งการ

ให้บุคคลนั้น ๆ ดำเนินงานก็จะเป็นไปตามเป้าหมายและสำเร็จมากยิ่งขึ้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์ก็ดำเนินไปโดยปกติ

พระมหานพดล นิพฺโย เจ้าอาวาสวัดใหม่ลานทะเล ได้ให้สัมภาษณ์ว่า รู้จักบุคคล สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ มีคำกล่าวที่ว่าอยากสูงต้องมองต่ำ อยากพัฒนาต้องมองให้สูง โดยคำว่าอยากสูงต้องมองในสถานะของบุคคลที่เป็นผู้นำ ถ้าไม่มองลงมาดูบุคคลที่อยู่ด้านล่าง บุคคลที่อยู่ใต้บังคับบัญชา จะไม่สามารถพัฒนาไปได้ ยังไม่รู้อุปนิสัย ความสามารถของผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองของเราแล้วเราจะไปพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างไร นี่เรียกว่าไม่รู้จักบุคคล ก็จะส่งผลให้การปกครองเกิดความล้มเหลว เพราะฉะนั้นจึงต้องรู้จักบุคคล จึงบอกว่าอยู่สูง ได้แก่ บุคคลระดับผู้บริหารไม่ว่าจะเป็นบริหารบ้านต้องมองลงมาหาบุคคลผู้อยู่ภายใต้การปกครองของตน สามี ภรรยา ต้องมองว่า สามี ภรรยา ลูกหลาน ของเราเป็นอย่างไรคือหลักการของ รู้จักบุคคล ในการปกครองถ้าไม่รู้จักบุคคลผู้ใต้บังคับบัญชา ในการสั่งการให้ ปฏิบัติงาน ควบคุมงาน หรือดูแลทรัพย์สิน สิ่งของต่าง ๆ ภายในวัดจะดำเนินการได้ไม่เรียบร้อย เพราะผู้นำไม่รู้จักว่าบุคคลดังกล่าวมีความสามารถอย่างไร มีข้อดี ข้อเสีย มีนิสัยใจคอ เป็นอย่างไร การสั่งการคนไม่ถูกตรงกับงานจะส่งผลเสียทั้งในการปกครองและการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย

พระครูสุตธรรมสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดสมหวัง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การรู้จักบุคคลเกี่ยวเนื่องกันกับ การรู้จักชุมชน ตัวอย่างเช่น คนที่เก่งในด้านโยธา หากให้มาพูดคุยกับญาติโยมก็คงจะไม่ได้ใช้คนให้ถูก บางคนเก่งเรื่องต้นไม้ ก็ควรให้รับผิดชอบเรื่องต้นไม้ไป แบ่งแยกหน้าที่ไป คนที่เก่งด้านการเรียน และการสอน รับผิดชอบในการสอนหนังสือให้ความรู้ และการเผยแผ่ศาสนาแก่ประชาชน อย่างไรก็ตามหากทุกคนมีงานส่วนรวม ก็จำเป็นต้องทำหน้าที่ร่วมกัน ถ้าคนที่เก่งด้านนั้นๆ แต่เขาเป็นคนไม่รับผิดชอบงาน เราก็ต้องจี้ อย่างเรารู้ว่าเราเป็นหัวหน้า มีศักยภาพ เราก็ต้องจี้ ก็ต้องให้เขารับผิดชอบหน้าที่ของเขา

พระครูพิสุทธิธรรมโชติ เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ขอยกตัวอย่างสักประเด็นในเรื่องของการเข้าหาคนของพระ เช่น พระเข้าหาโยม พระเข้าหาผู้นำ พระเข้าหากษัตริย์ในฐานะเจ้าอาวาส เราจะไปหาผู้บริหารชั้นสูงเราต้องทำตัวให้มีศักดิ์ศรี ต้องดูว่าเวลาไหนที่เราควรเข้าไปหาผู้อื่น เราจะช้านะความเป็นพระเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษเหนือกว่าบุคคลทั่วไปไม่ได้ เราควรต้องสอบถามช่วงเวลาที่เหมาะสมก่อน สำหรับคนในชุมชนต้องรู้นิสัย แม้กระทั่งพระเณรก็ต้องรู้ว่าคน ๆ นี้มีสติปัญญาเท่านี้ จะให้เขาฝืนทำในสิ่งที่เขาทำไม่ได้ รู้จักมอบงานหรือหน้าที่ให้แก่ผู้มีความสามารถ เช่น พระในวัดมีเกือบ 20 รูปก็ต้องรู้จักนิสัยบางทีก็ไม่ควรตึงเกินไป ถ้าญาติโยมมาก็ต้องกำชับให้แต่งกายเหมาะสม รู้จักนิสัยใจคอ เช่น เมื่อเจอผู้มีนิสัยชอบนินทากาเลเข้ามาหาเราก็ต้อนรับปฏิสันถารตามปกติแต่ให้วางเฉยไม่ใช่ไปเอออวยผสมโรง อาจจะหลีกเลี่ยงด้วยการขอว่ามีธุระต้องทำ สำหรับผู้นำ

ที่ดีควรจะส่งเสริมความรู้ ความสามารถให้แก่บุคคลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เพื่อส่งเสริมจุดแข็งและพัฒนาจุดอ่อน และควบคุมกำกับ ดูแล การดำเนินงาน ของผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักปุคคลปโรปรัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักบุคคล) **มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแนวทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่เห็นว่า การ**รู้จักนิสัยใจคอของบุคคลนั้น ๆ ให้ถูกต้อง เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตน กับผู้นั้นได้ด้วยความเหมาะสม การรู้จักบุคคลในแง่มุมต่าง ๆ ในด้านความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ความเป็นบุคคลละเอียดถี่ถ้วน ทำให้การปกครองคณะสงฆ์ในวัด เลือกใช้พระภิกษุทำงานในสิ่งที่ตรงตามความสามารถ รวมทั้งยังส่งเสริมพระภิกษุให้ได้รับการศึกษา ในด้านมีความสามารถอยู่แล้วเพื่อจะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น หรือในด้านที่เป็นจุดอ่อนจะพัฒนาดีขึ้น การรู้และเข้าใจความแตกต่างของบุคคล ความสามารถ คุณธรรม ใครมีข้อดี ใครมีข้อเสีย และรู้จักสั่งการบุคคลได้อย่างเหมาะสม ทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองในการสั่งการพระภิกษุ การศาสนสถาน การศึกษาสงเคราะห์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดผู้รับชอบด้านการสอน การเผยแพร่พระธรรมคำสอนในวันสำคัญทางศาสนา และส่งเสริมความรู้เรื่องใด ให้แก่พระภิกษุสามเณรรูปใดได้อย่างเหมาะสม ด้านการสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ การรู้จักนิสัยใจคอ ทักษะ ความสามารถก็เป็นส่วนหนึ่งในช่วยให้กำหนดผู้รับชอบในการช่วยดูแลรักษา ควบคุมการซ่อมแซม ปรับปรุง ก่อสร้าง จัดให้มีศาสนสถาน หรือกิจกรรมภายในวัดได้

4.3.3 สรุปแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีระดับเจ้าอาวาส

1. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธัมมัญญุตา(รู้จักเหตุ) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้านแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละสถานการณ์ที่เกิดในแต่ละวัด โดยในการบริหารจัดการนั้น สิ่งสำคัญคือต้องพิจารณาให้รู้จักเหตุก่อน เพราะเมื่อเข้าใจสาเหตุ ก็จะยอมรับในผลของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถใช้สติพิจารณาแก้ไขปัญหาได้ รู้จักเหตุก็คือการรู้จักธรรม รู้หลักการรู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎกติกาที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน กล่าวคือ ในฐานะเจ้าอาวาสจะต้องรู้จักเหตุ รู้จักหลักการ รู้กฎ ระเบียบ กติกา ความเป็นจริงของธรรมชาติ ธรรมะที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือหนทางที่จะแก้ไขปัญหาให้บรรลุวัตถุประสงค์

2. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอัตถัญญุตา (รู้จักผล) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีแตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่เล็งเห็น

ว่าผลเกิดต่อเนื่องจากเหตุที่กระทำ และการเป็นนักบริหารการปกครองก็จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักผลลัพธ์หรือเป้าหมายของการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี และรู้ว่าการกระทำใดที่จักนำผลไปสู่เป้าหมายที่เราต้องการ จะได้รับผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดการไว้รู้ว่าประโยชน์ของสิ่งที่เรากำลังทำนั้นจะเกิดแก่ใคร อันจะก่อให้เกิดทั้งความสำเร็จและการพัฒนาในการบริหารจัดการกิจการทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ในวัด ดังนั้นการรู้จุดหมายหรือเป้าหมายนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากอีกประการหนึ่งสำหรับบุคคลที่เป็นเจ้าอาวาสวัดหรือผู้นำ เพราะหากไม่เข้าใจในจุดหมายของการกระทำแล้วจะชื่อว่าผู้นำที่ดีได้ยา

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอัตตัญญุตา (รู้จักตน) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในแนวทางที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ในฐานะผู้นำและนักปกครอง เจ้าอาวาสแต่ละท่านจะมีการเล็งเห็นความสำคัญของการรู้จักตนเอง ถือเป็นสิ่งสำคัญ รู้ข้อดีข้อเสีย จุดแข็งจุดอ่อนของตนเอง แล้วหาทางแก้ไข ปรับปรุงหรือพัฒนาตนเอง กิจการงานใดที่พิจารณาแล้วเล็งเห็นว่าเกินกำลังตัวก็จะมอบหมายให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่าดำเนินการแทน เช่นในด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้าท่านไม่ถนัดในเรื่องใดก็ไม่อวดรู้หรือถือตัวว่าเป็นเจ้าอาวาสบางท่านให้แนวคิดว่าต้องรู้ตัวเสมอว่าอยู่ในสมณเพศ ต้องสำรวมระวังกริยาอาการต่าง ๆ การรู้จักตนก็จะทำให้ละความทะนงตน จะทำกิจการงานร่วมงานกับผู้ใดก็จะมีคนสนับสนุน กิจการต่าง ๆ ก็บรรลุเป้าหมาย

4. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักมัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแนวทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่เห็นว่าในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านต่าง ๆ นั้น ต้องมีความประมาณในการดำเนินกิจการในทุก ๆ อย่าง ไม่ให้มากจนเกินไปหรือน้อยจนเกินไปบางรูปนำหลักข้อนี้ไปใช้พิจารณาสืบเนื่องจากการต้องรู้จักตนเองก่อนแล้วจึงประมาณในความต้องการของตนเอง อะไรที่เกินไปกว่าสมณะรูปพึงใช้ประโยชน์ก็ถือว่าเกินควรและไม่ประมาณ บางรูปยกหลักคำสอนปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในเรื่องความพอเพียง พอประมาณ มาอธิบาย และส่วนใหญ่เน้นไปที่การบริหารในเรื่องของการใช้งบประมาณในการดำเนินกิจการในวัด โดยเฉพาะด้านสาธารณูปการ การบูรณะซ่อมแซม ใช้สอยปัจจัยต่าง ๆ ภายในวัดเพื่อควบคุมการบริหารจัดการการเงินในวัดจึงมีไวยาวัจกรทำบัญชีรับจ่ายของวัด บางรูปนำหลักมัตตัญญุตาไปปรับใช้กับด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้พิจารณาในเรื่องการเทศนาสั่งสอนธรรมะให้พอเหมาะพอดี ไม่มากเกินไปจนคนฟังเบื่อหน่าย ไม่ยากเกินไปในการทำความเข้าใจ และไม่น้อยเกินไปจนจับเอาสาระอะไรไม่ได้

5. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักกาลัญญุตา (รู้จักกาล) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแนวทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่เห็นว่า การเป็นผู้นำ ผู้ปกครอง ต้องรู้จักการจัดสรรเวลาว่า เวลานี้ควรจะทำอะไร มีหน้าที่ต้องทำอะไรรู้ว่าสิ่งนี้ควรทำเวลาใด และไม่เวลานี้ไม่ควรทำสิ่งใด ตลอดจนรู้จักการประมาณระยะเวลาจะก่อนให้เกิดการวางแผน จะทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของงานที่ต้องปฏิบัติในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองเจ้าอาวาสจะสั่งการพระภิกษุผู้ใต้บังคับบัญชาในเวลาที่ถูกต้องเหมาะสม และสามารถควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชาได้เพราะรู้ว่าในเวลานี้ มีหน้าที่ต้องทำอะไร ในด้านการจัดการเรียน การสอนการสอบธรรมศึกษา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการรู้จักการเตรียมการล่วงหน้า ทั้งสถานที่และแผนการเรียนการสอน การสอบ และกำหนดผู้รับผิดชอบในงานต่าง ๆ โดยการวางแผนการ กำหนดระยะเวลาให้เรียบร้อย เพื่อจะได้ไม่ขัดข้องด้านการสาธารณูปการ โดยเฉพาะการซ่อมแซม ก่อสร้าง ควรควบคุมระยะเวลาให้แล้วเสร็จตามแผนการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ วัดเป็นที่บรรเทาความเดือนร้อนของประชาชนได้ตามสมควรในช่วงเวลาที่เกิดภัย และในวัดเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเวลาเทศกาลหรือวันพระ ทำบุญ สวดมนต์ อยู่เสมอ ทั้งนี้ผู้นำที่จักคุณค่าของกาลเวลารู้ว่าเวลาใดหน้าที่อะไร เวลาใดเหมาะสมเวลาใดไม่ควรทำรู้จักประมาณเวลาในการทำงานส่งผลให้การทำงานเป็นไปตามแผนการและบรรลุวัตถุประสงค์ได้

6. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแนวทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ประเด็นที่เหมือนกันคือการต้องรู้จักว่าชุมชนนั้น ๆ ที่อยู่ใกล้วัดเป็นอย่างไร ประชาชนนั้นมีทัศนคติความเชื่อ แนวคิดและค่านิยมไปในทิศทางใด การรู้จักว่าสังคมนั้นเป็นแบบไหนย่อมทำให้บุคคลที่เป็นผู้นำวางตัวได้ถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลในสังคม ดังนั้นผู้นำยังสามารถบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของสังคม ทำให้ประสบความสำเร็จในการขอความร่วมมือในกิจการงานต่าง ๆ และแม้จะมีการผิดใจกันก็นำเอาหลักธรรมอื่นของพระพุทธเจ้ามาช่วยประณีประนอมแก้ไขปัญหา เช่น วิธีเอาความจริงพูดเอาความไม่โกรธไปสยบความโกรธ เอาความรักสยบความชัง สังคมก็คือคนจำนวนมากย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกันเป็นธรรมดา เจ้าอาวาสบางรูปมีการนำหลักปริสัญญุตา มาปรับใช้กับการบริหารกิจการด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในการเทศนาธรรมให้เหมาะสมกับสถานการ์และความต้องการของคนในชุมชน และในด้านการสาธารณูปการ เช่น การพัฒนาวัด ที่ต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจจากคน

ในชุมชนโดยจะต้องวางตัวเป็นผู้นำที่อ่อนน้อม ไม่ทะนงตัว ด้านการสาธารณสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนในยามเกิดภัยพิบัติหรือได้รับความทุกข์ยากลำบากกายใจ ก็เป็นสิ่งที่ทางวัดพึงกระทำด้วยความเมตตาและยินดี วัดและชุมชนต้องมีปฏิสัมพันธ์พึ่งพากันและกัน ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงต้องนำหลักปริสัญญุตา หรือความเป็นผู้รู้จักชุมชน นี้มาใช้ในเบื้องต้น เพื่อการดำเนินกิจการด้านต่าง ๆ ของการบริหารการปกครองกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างราบรื่น

7. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักปุคคลปโรปรัญญุตา (รู้จักบุคคล) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแนวทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่เห็นว่า การรู้จักนิสัยใจคอของบุคคลนั้น ๆ ให้ถูกต้อง เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตน กับผู้นั้นได้ด้วยความเหมาะสม การรู้จักบุคคลในแง่มุมต่าง ๆ ในด้านความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ความเป็นบุคคลละเอียดถี่ถ้วน ทำให้การปกครองคณะสงฆ์ในวัดเลือกใช้พระภิกษุทำงานในสิ่งที่ตรงตามความสามารถ รวมทั้งยังส่งเสริมพระภิกษุให้ได้รับการศึกษาในด้านมีความสามารถอยู่แล้วเพื่อจะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น หรือในด้านที่เป็นจุดอ่อนจะพัฒนาดีขึ้น การรู้และเข้าใจความแตกต่างของบุคคล ความสามารถ คุณธรรม ใครมีข้อดี ใครมีข้อเสีย และรู้จักสั่งการบุคคลได้อย่างเหมาะสม ทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้าน การปกครองในการสั่งการพระภิกษุ การศาสนสถาน การศึกษาสงเคราะห์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดผู้รับชอบด้านการสอน การเผยแพร่พระธรรมคำสอนในวันสำคัญทางศาสนา และส่งเสริมความรู้เรื่องใด ให้แก่พระภิกษุสามเณรรูปใดได้อย่างเหมาะสม ด้านการสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ การรู้จักนิสัยใจคอ ทักษะ ความสามารถก็เป็นส่วนหนึ่งในช่วยให้กำหนดผู้รับชอบในการช่วยดูแลรักษา ควบคุมการซ่อมแซม ปรับปรุง ก่อสร้าง จัดให้มีศาสนสถาน หรือกิจกรรมภายในวัดได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 188 รูป ผู้วิจัยทำการสำรวจ (Survey Research) และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และส่วนที่ 3 ความเห็นและข้อเสนอแนะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสถิติ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) โดยจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 บทสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Content Analysis) ประกอบการสัมภาษณ์ที่ได้จดบันทึก บันทึกเทป และการถ่ายภาพ โดยการตีความซึ่งเป็นการตีความเพื่อสร้างข้อสรุปของข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ซึ่งสามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีดังนี้

1) อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีอายุ 46 – 60 ปี มากที่สุด จำนวน 81 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.10 รองลงมามีอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 55 รูป คิดเป็นร้อยละ 29.30

อายุ 31 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.92 จำนวน 45 รูป และอายุน้อยกว่า 30 ปี น้อยที่สุด จำนวน 7 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.70

2) พรรษา (อายุของความเป็นพระ) ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีพรรษาอยู่ในช่วง 11 – 20 พรรษา มากที่สุด จำนวน 81 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.10 รองลงมา 21 – 30 พรรษา จำนวน 53 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.20 มากกว่า 30 พรรษา จำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.70 และน้อยกว่า 10 พรรษา น้อยที่สุด จำนวน 15 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.00

3) ระยะเวลาตำรงตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 68 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.2 รองลงมา 5 – 10 ปี จำนวน 62 รูป มากกว่า 15 ปี จำนวน 33 รูปคิดเป็นร้อยละ 17.6 และ 10 – 15 ปี น้อยที่สุด จำนวน 25 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.3

4) วุฒิการศึกษานักธรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ามีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอกมากที่สุด จำนวน. 177 รูป คิดเป็นร้อยละ 94.10 รองลงมานักธรรมชั้นตรี จำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.20 นักธรรมชั้นโท จำนวน 5 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.7 และไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีวุฒิการศึกษานักธรรม

5) วุฒิการศึกษาเปรียญธรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมมากที่สุด จำนวน 106 รูป คิดเป็นร้อยละ 56.40 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาชั้นประโยค 1 – 2 ถึงเปรียญธรรม 3 จำนวน 54 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.70 ระดับเปรียญธรรมชั้น 4 - 6 จำนวน 26 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.80 และระดับเปรียญธรรมชั้น 7 - 9 น้อยที่สุด จำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.1

6) วุฒิการศึกษาสายสามัญของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ามีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 59 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.40 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า จำนวน54 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.70 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า จำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.70 ระดับปริญญาโท จำนวน 26 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.40 และระดับปริญญาเอกน้อยที่สุด จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.6

5.1.2 ผลการวิเคราะห์การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ หลักสัปปุริสธรรมด้านอัตตัญญุตา (การรู้จักตน) รองลงมาคือ ด้านปุคคลปโรปรัญญุตา (การรูกจักบุคคล) และหลักสัปปุริสธรรมด้านอัตถัญญุตา (การรู้จักผล) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

1) ธัมมัญญุตา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น บุคคลอื่นหรือพระภิกษุ สามเณรรูปอื่น รองลงมา คือ การมีความรู้ความเข้าใจพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

คือ การเตรียมการวางแผนในการปฏิบัติงานการดำเนินการ กิจกรรม/โครงการต่างๆ ของคณะสงฆ์ตามลำดับ

2) อัตถัญญุตา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ สามารถสื่อสารวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจได้ รองลงมาคือ การใช้ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุง แก้ไขข้อผิดพลาด ในการดำเนินการครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งทางบวก และทางลบในขณะดำเนินงานต่าง ๆ ได้ ตามลำดับ

3) อัตตัญญุตา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ปฏิบัติตน ตามพระธรรวิมนัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม รองลงมาคือ วางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่พระภิกษุ สามเณร ในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น การปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ตามลำดับ

4) มัตตัญญุตา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มีการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และข้อจัดวางระบบการเงิน การบัญชี และพัสดุได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแต่ละกิจกรรม เป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ รองลงมาคือ มีการจัดสรรทรัพยากรบุคคลในการดำเนินกิจการของวัดได้อย่างเหมาะสม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ วางแผนจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม/โครงการ ให้เพียงพอเหมาะสม และสามารถดำเนินกิจกรรม/โครงการ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ตามลำดับ

5) กาลัญญุตา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ตรงต่อเวลาและรักษาเวลาในการปฏิบัติงาน/ดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม รองลงมาคือ มีการบริหารเวลาที่เหมาะสม สามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรมของวัดสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายตามเวลาที่กำหนด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สามารถจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม/การปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ตามลำดับ

6) ปริสัญญุตา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ รู้จัก และเข้าใจขนบธรรมเนียม ประเพณี ของชุมชนเป็นอย่างดี รองลงมาคือ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

คือ มีส่วนช่วยในการสนับสนุนพัฒนาชุมชน หรือบุคคลในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ตามลำดับ

7) ปุคคลปโรปรัญญุตา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ รู้จักพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ภายในวัดของท่าน ทุกคน/รูป รองลงมาคือ มีการมอบหมายหน้าที่ให้เหมาะสมตามความรู้ความสามารถ และศักยภาพของ พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนด้านการศึกษา ให้แก่พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ค่าเฉลี่ยตามลำดับ

5.1.3 ผลจากการรวบรวมความเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ดังนี้

1) เจ้าอาวาสควรศึกษาหลักธรรมให้เข้าใจ และพิจารณาว่าสามารถนำไปปรับใช้ได้กับส่วนใดกิจกรรมใด เช่น บริหารกิจกรรมให้เกิดประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมาย ภายใต้กรอบระยะเวลาที่กำหนด สามารถตรวจสอบประเมินผลได้

2) เจ้าคณะผู้ปกครองระดับสูงกว่าขึ้นไปควรช่วยเหลือในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการวางแผนงาน/โครงการ และการบริหารงบประมาณ เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดภายในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

3) ควรมีการยกย่องวัดที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นตัวอย่างเพื่อปรับใช้เป็นแนวทางแก่วัดอื่น ๆ

4) การจัดกิจกรรมตามประเพณีของชุมชน ควรที่จะมีการเผยแพร่และสอดแทรกหลักสัปปุริสธรรมในแก่คนในชุมชนให้เล็งเห็นว่า หลักสัปปุริสธรรมนั้น สามารปรับใช้ได้กับหลายสถานการณ์ โดยเฉพาะผู้บริหาร ผู้ปกครอง ผู้นำฯ แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงชุมชนและสังคมของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะคำนึงถึงด้านพหุวัฒนธรรม พหุศาสนา ตลอดจนสภาพบ้านเมือง แล้วประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมให้เหมาะ สอดคล้องกับความเป็นจริงอย่างชาญฉลาดโดยไม่เสียหลักธรรม เพื่อที่วัดและชุมชนอยู่ร่วมกันได้

5) หลักสัปปุริสธรรม โดยหลักแล้วเน้นที่ตัวสติ และปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการใช้เหตุผลในการพิจารณาในบริหารงาน พิจารณาถึงความชำนาญของบุคคล ตามเวลา ตามงานและสถานที่ให้เหมาะสม ใช้คนให้ถูกกับงาน ตามความรู้ความสามารถ รู้จักประมาณ ส่งผลต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน เพราะธรรมะทุกอย่างต้องลงไปสู่การปฏิบัติจึงจะมีพลัง

5.1.4 ผลจากจากการสัมภาษณ์ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สรุปได้ว่า เจ้าอาวาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการนำหลักสัปปุริสธรรมมาช่วยในการส่งเสริมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทุกด้านได้อย่างหลากหลายและแตกต่างกัน ตามบริบทของสถานที่และสถานการณ์ สรุปผลได้ ดังนี้

1) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรม ข้อธัมมัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักเหตุ) มีการนำหลักธรรมข้อนี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในแต่ละด้านโดยปรับใช้แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละสถานการณ์ที่เกิดในแต่ละวัด ได้แก่ ใน **ด้านการปกครอง** ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการปกครองโดยเริ่มต้นจากการตระหนักถึงการดำรงตนในฐานะสมณเพศต้องรู้ศีลของพระทั้ง 227 ข้อ รู้กฎ ระเบียบ คำสั่งของมหาเถรสมาคม รวมถึงข้อกฎหมายต่าง ๆ และทำความเข้าใจเหตุผลข้อห้าม เพื่อการประพฤติตนให้เหมาะสมก่อนที่จะสามารถปกครอง ดูแล พระรูปอื่น ๆ **ด้านการศาสนศึกษา** ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญแก่การศึกษาของพระภิกษุว่าการศึกษาทั้งแผนกธรรมและบาลีนั้นสำคัญ โดยเฉพาะภาษาบาลีเพราะว่าการเข้าใจภาษาบาลีนั้นจะช่วยให้การศึกษาพระไตรปิฎกแตกฉาน เข้าใจในหลักธรรมชั้นสูงยิ่งขึ้น และช่วยส่งเสริมพระภิกษุให้มีความรู้ ความสามารถมากยิ่งขึ้น **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญกับการตระหนักและเข้าใจว่าทำไมวัดต้องจัดให้มีการศึกษาสงเคราะห์ ด้วยเพราะว่าฐานะหรือสภาพของบุคคล บทบริทางชุมชนรอบ ๆ วัด รวมถึงพระภิกษุ สามเณร มีพื้นฐานแตกต่างกัน จึงเป็นสาเหตุให้พระผู้มีความรู้ จึงควรจะมีเมตตาให้ความรู้แก่บุคคล ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด หรือประชาชนทั่วไป **ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญกับการตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ เพื่อให้ผู้คนรู้จักนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ไปปรับใช้ให้ชีวิตพ้นจากความทุกข์ เมื่อเราเข้าใจเหตุว่าเพราะต้องการให้คนพ้นทุกข์เราจึงเผยแพร่เทศนาธรรม เราก็จะมีเมตตาและตั้งใจทำในกิจของสงฆ์ต่อไป **ด้านการสาธารณูปการ** ผู้ให้สัมภาษณ์ ใช้ในการพิจารณาถึงสาเหตุที่ต้องดำเนินการเฝ้าระวังและการบำรุงรักษา ซ่อมแซม ข้าวของเครื่องใช้สถานที่ ภายในวัด ให้แข็งแรง สมบูรณ์สามารถใช้งานได้ ซึ่งในฐานะเจ้าอาวาสก็จะต้องดูแลทุกอย่างไม่เพียงแต่บุคคลแต่ รวมถึงสถานที่ข้าวของเครื่องใช้ เสนาสนะต่าง ๆหากเพิกเฉยก็อาจจะเกิดอันตรายต่อบุคคลที่อาศัยในวัด และไม่สามารถใช้จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้ **ด้านสาธารณสงเคราะห์** ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านใช้ในการพิจารณาสาเหตุของบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ และในฐานะผู้ปกครองวัดก่อนพิจารณาช่วยเหลือตามความต้องการของบุคคลนั้นได้หรือไม่

2) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรม ข้ออัตถัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักผล) มีการนำหลักธรรมข้อนี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในแต่ละด้าน โดยปรับใช้แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ **ด้านการปกครอง** ผู้ให้

สัมภาษณ์บางท่านนำหลักอัตถัญญุตาประยุกต์ใช้ทั้งการปกครองพระภิกษุ สามเณร และการบริหารกิจกรรมที่วัดและชุมชนในเขตปกครองจัดขึ้น ส่วนมากจะเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย จุดมุ่งหมายของผลในการจัดกิจกรรมหรือโครงการไว้ และต้องการให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้ใด **ด้านการศาสนศึกษา และด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา** ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ในการกำหนดเป้าหมายให้แก่พระภิกษุ สามเณร ที่ต้องรู้ว่าการส่งเสริมให้พระเณรในการเรียนหนังสือนั้นก็เพื่อจะให้มีผลลัพธ์ในการที่จะเป็นประโยชน์แก่ตัวแต่ละบุคคลเองและเมื่อเขามีความรู้ในวิชา ความเข้าใจในธรรมะจะสามารถเป็นประโยชน์ต่อวัด ต่อพระพุทธศาสนา และเป็นกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้คนพ้นทุกข์ ให้คนพ้นทุกข์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านความสำคัญในการศึกษาที่มีขึ้นเพื่อวางจุดมุ่งหมายให้แก่เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาที่แท้จริง และเพื่อการพัฒนาตนเองต่อไป แต่ก่อนจะเป็นคนสอนผู้อื่นได้นั้น ก็จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้รู้มาก่อน **ด้านการสาธารณูปการ** ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านใช้การกำหนดจุดมุ่งหมายเราจะดูแลรักษาข้าวของเครื่องใช้เสนาสนะ สร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัด มีไว้เพื่อประโยชน์ในการใช้ชีวิตประจำวันของพระภิกษุสามเณร หรือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

3) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรม ข้ออัตตัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักตนเอง) มีการนำหลักธรรมข้อนี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแต่ละด้าน โดยปรับใช้ไปแนวทางที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ในฐานะผู้นำและนักปกครอง เจ้าอาวาสแต่ละท่านจะมีการเล็งเห็นความสำคัญของการรู้จักตนเอง ถือเป็นสิ่งสำคัญ รู้ข้อดีข้อเสีย จุดแข็งจุดอ่อนของตนเอง แล้วหาทางแก้ไข ปรับปรุงหรือพัฒนาตนเอง โดยใน**ด้านการปกครอง** ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านใช้พิจารณาตนเอง หรือภาพรวมของวัด โดยต้องรู้ว่าตนเองมีความสามารถเพียงใด มีตำแหน่งอะไร จุดแข็งและจุดอ่อนของตนคืออะไร ถ้ามีความสามารถเพียงเล็กน้อย แต่ทำงานที่เกินความสามารถ ก็ไม่ได้ส่งผลดี หรือมีตำแหน่งอย่างหนึ่ง หรือจะไปก้าวก่ายหน้าที่ของผู้ที่ตำแหน่งงานสูงกว่าก็คงไม่เกิดประโยชน์รู้กำลังของตนเองว่าจะพัฒนาอย่างไร ทำอย่างไร ทำได้หรือไม่ เช่น การพัฒนาวัด มีกำลังคนงบประมาณ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และเวลาเพียงพอหรือไม่ **ด้านการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ และการเผยแผ่ศาสนา** ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงภาพรวมในการประยุกต์ใช้หลักอัตถัญญุตาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 3 ด้าน โดยในฐานะเจ้าอาวาสนั้นต้องรู้ความสามารถของตัวเอง มีความรู้ในด้านธรรม และทักษะการสอนเพียงใด เช่นถ้าเราไม่ถนัดหรือไม่เก่งในเรื่องไหนก็อย่าไปอวดรู้ ไปเที่ยวสอนผู้อื่นด้วยความทะนงตัวว่าเป็นถึงเจ้าอาวาส แต่ต้องให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาดำเนินงานแทนเรา **ด้านการสาธารณูปการ** ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงในการในการพัฒนาวัด เช่น การสร้างพระพุทธรูป โบสถ์ ศาลา หรือกุฏิใหม่ เราก็ต้องรู้กำลังของเรา รู้ว่าศักยภาพเรามีแค่ไหนทางวัดมีปัจจัย หรือกำลังคนมากแค่ไหนก็ทำไปตามกำลังความพอดี

อย่าทำอะไรเกินตัว **ด้านการสาธารณสงเคราะห์**ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านใช้ในการดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือพระภิกษุ สามเณรที่อาพาธหรือลำบากขัดสนในด้านต่าง ๆ โดยการตรวจสอบกำลังงบประมาณ และกำลังคน ก่อนแล้วจึงทำการช่วยเหลือตามพอประมาณแก่กำลัง หรือความสามารถที่ทางวัดจะช่วยเหลือได้ มิใช่ทำสิ่งใดเกินตัว

4) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรม ข้อมัตตัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักประมาณ) สรุปได้ว่า มีการนำหลักธรรมข้อนี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแต่ละด้าน โดยปรับใช้แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านต่าง ๆ นั้น ต้องมีความประมาณในการดำเนินกิจการในทุก ๆ อย่าง ไม่ให้มากจนเกินไปหรือน้อยจนเกินไป ผู้ให้สัมภาษณ์บางรูปนำหลักข้อนี้ไปใช้พิจารณาสืบเนื่องจากการต้องรู้จักตนเองก่อนแล้วจึงประมาณในความต้องการของตนเอง อะไรที่เกินไปกว่าสมณะรูปพึงใช้ประโยชน์ก็ถือว่าเกินควรและไม่ประมาณ ผู้ให้สัมภาษณ์บางรูปยกหลักคำสอนปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในเรื่องความพอเพียง พอประมาณ มาอธิบาย และส่วนใหญ่เน้นไปที่การบริหารในเรื่องของการใช้งบประมาณในการดำเนินกิจการในวัด โดยเฉพาะ**ด้านสาธารณูปการ** การบูรณะซ่อมแซม ใช้สอยปัจจัยต่าง ๆ ภายในวัดเพื่อควบคุมการบริหารจัดการการเงินในวัด จึงมีไวยาวัจกรทำบัญชีรับจ่ายของวัด ผู้ให้สัมภาษณ์บางรูปนำหลักมัตตัญญุตาไปปรับใช้กับ**ด้านการศาสนศึกษา** การจัดการเรียนการสอน ก็ให้คำนึงเวลาให้เหมาะสม และ**ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** โดยใช้พิจารณาในเรื่องเวลาในการเทศนาสั่งสอนธรรมะให้พอเหมาะพอดี ไม่มากเกินไปจนคนฟังเบื่อหน่าย ไม่ยากเกินไปในการทำความเข้าใจ และไม่น้อยเกินไปจนจับเอาสาระอะไรไม่ได้ ใน**ด้านการสาธารณสงเคราะห์** มีการช่วยเหลือพระภิกษุสามารถเณรที่อาพาธ หรือประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือจากวัด ให้เป็นไปตามปัจจัย และกำลังที่วัดสามารถจะให้แก่บุคคลนั้น ๆ ได้

5) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรม ข้อกาลัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา) สรุปได้ว่า มีการนำหลักธรรมข้อนี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในแต่ละด้าน โดยปรับใช้แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ **ด้านการปกครอง** ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า การเป็นผู้นำ ผู้ปกครอง ต้องรู้จักการจัดสรรเวลาว่าเวลานี้ควรจะทำอะไร มีหน้าที่ต้องทำอะไร รู้ว่าสิ่งนี้ควรทำเวลาใด และเวลานี้ไม่ควรทำสิ่งใด ตลอดจนรู้จักการประมาณระยะเวลา เกิดการวางแผน ทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของงานที่ต้องปฏิบัติในการบริหารกิจการในวัด เจ้าอาวาสจะสั่งการพระภิกษุผู้ใต้บังคับบัญชาในเวลาที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะทำให้สามารถควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เพราะรู้ว่าในเวลานี้ บุคคลนี้มีหน้าที่ต้องทำอะไร **ด้านการศาสนศึกษา** และ**ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญกับเวลาในการสอน การเตรียมความพร้อมการสอบธรรมศึกษา การรู้จักการเตรียมการ

ล่วงหน้า ทั้งสถานที่และแผนการเรียนการสอน การสอบ และกำหนดผู้รับผิดชอบในงานต่าง ๆ โดยการวางแผนการ กำหนดระยะเวลาให้เรียบร้อย เพื่อจะได้ไม่ขัดข้อง **ด้านการสาธารณูปการ** โดยเฉพาะการซ่อมแซม ก่อสร้าง ผู้ให้สัมภาษณ์มี การกำหนดระยะเวลาให้แล้วเสร็จตามแผนการ และ**ด้านสาธารณสงเคราะห์** ผู้ให้สัมภาษณ์ตระหนักว่าวัดเป็นที่บรรเทาความเดือนร้อนของประชาชนได้ตามสมควรในช่วงเวลาที่เกิดภัย และในวัดเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเวลาเทศกาล หรือวันพระ ทำบุญ สวดมนต์ อยู่เสมอ ทั้งนี้ เจ้าอาวาสหรือผู้นำที่จักคุณค่าของกาลเวลารู้ว่าเวลาใดหน้าที่อะไร เวลาใดเหมาะสมเวลาใดไม่ควรทำ รู้จักประมาณเวลาในการทำงานส่งผลให้การทำงานเป็นไปตามแผนการ และบรรลุวัตถุประสงค์ได้

6) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรม ข้อปริสัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักชุมชน) สรุปได้ว่า มีการมีการนำหลักธรรมข้อนี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัด สุราษฎร์ธานี ในแต่ละด้าน โดยปรับใช้แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ **ด้านการปกครอง** ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า การรู้จักว่าชุมชนนั้น ๆ ที่อยู่ใกล้วัดเป็นสิ่งสำคัญ การรู้ว่าประชาชนนั้นมีทัศนคติ ความเชื่อ แนวคิดและค่านิยมไปในทิศทางใด การรู้จักว่าสังคมนั้นเป็นแบบไหนย่อมทำให้บุคคลที่เป็นผู้นำวางตัวได้ถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลในสังคม ผู้นำจะสามารถบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของสังคม ทำให้ประสบความสำเร็จในการขอความร่วมมือในกิจการงานต่าง ๆ และแม้จะมีการผิดใจกัน ก็นำเอาหลักธรรมอื่นของพระพุทธเจ้ามาช่วยประณีประนอมแก้ไขปัญหา เช่น วิธีเอาความจริงพูด เอาความไม่โกรธไปสยบความโกรธเอาความรักสยบความชัง และพึงตระหนักว่าสังคมก็คือคนจำนวนมาก ย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกันเป็นธรรมดา **ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** เจ้าอาวาสบางรูปมีการนำหลักปริสัญญุตา มาปรับใช้ในการเทศนาธรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความต้องการของคนในชุมชน และ**ด้านการสาธารณูปการ** เช่น การพัฒนาวัด ที่ต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจจากคนในชุมชนโดยจะต้องวางตัวเป็นผู้นำที่อ่อนน้อม ไม่ทะนงตัว **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** วัดก็จะช่วยเหลือประชาชน ในยามเกิดภัยพิบัติหรือได้รับความทุกข์ยากลำบากกายใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทางวัดพึงกระทำด้วยความเมตตาและยินดี ด้วยเพราะวัดและชุมชนต้องมีปฏิสัมพันธ์พึ่งพากันและกัน ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงต้องนำหลักปริสัญญุตา หรือความเป็นผู้รู้จักชุมชน นี้มาใช้ในเบื้องต้น เพื่อการดำเนินกิจการด้านต่าง ๆ ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างราบรื่น

7) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรม ข้อปุคคลปโรปรัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักบุคคล) สรุปได้ว่า มีการมีการนำหลักธรรมข้อนี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัด สุราษฎร์ธานี ในแต่ละด้าน โดยปรับใช้แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ **ด้านการปกครอง** ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า การรู้จักบุคคลในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในด้านความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน รวมถึงการรู้จักนิสัยใจคอของบุคคลนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

เพื่อที่จะปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม เพราะการรู้และเข้าใจความแตกต่างของบุคคล สามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย จุดแข็งจุดอ่อน จะทำให้สามารถบริหารงานและสั่งการบุคคลได้อย่างเหมาะสม ทำให้การปกครองคณะสงฆ์ในวัดราบรื่น **ด้านการศาสนศึกษา** ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านนำหลักปุคคลปโรปรัญญุตา ใช้ประยุกต์ในการให้ความสำคัญกับการรู้จักพื้นฐานทางการศึกษาของพระลูกวัด หรือสามเณร โดยต้องการจะส่งเสริมภิกษุสามเณรในวัดให้ได้รับการศึกษาสูงที่สุด และหากภิกษุรูปใดมีความสามารถและเล็งเห็นว่าจะสามารถพัฒนาได้ดียิ่งขึ้นก็จะต้องส่งเสริม หรือหากเล็งเห็นว่าภิกษุรูปใดยังมีจุดอ่อนแต่สามารถพัฒนาได้ก็ให้การสนับสนุน เพื่อปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนของแต่ละรูปให้พัฒนาดีขึ้น **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านนำหลักปุคคลปโรปรัญญุตา ใช้ประยุกต์ในการให้ความสำคัญกับการรู้จักพื้นฐานทางการศึกษาของพระลูกวัด หรือสามเณร โดยต้องรู้ว่าที่มาของแต่ละบุคคลที่เข้ามาบวชนั้นมีสาเหตุพื้นฐานมาจากสิ่งใด อาทิ ความยากจนของครอบครัว ก็ต้องมีเมตตาช่วยเหลือให้การศึกษา หรือแม้กระทั่งบุคคลทั่วไปในชุมชน ที่ต้องการมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ก็จะต้องให้การสนับสนุนช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ **ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านนำหลักปุคคลปโรปรัญญุตา ใช้ประยุกต์ในการพิจารณามอบหมายงานให้แก่พระภิกษุผู้สามารถเทศนาธรรมสั่งสอนในสิ่งที่ตรงตามความสามารถของแต่ละรูป รวมทั้งยังส่งเสริม และในยามที่ต้องเทศนาธรรมหรือเผยแพร่พระธรรมคำสอนในวันสำคัญทางศาสนา ก็ต้องคำนึงถึงพื้นฐานและความต้องการของบุคคลในชุมชน หรือผู้ฟังว่ามีความพร้อมแค่ไหน ถ้าเทศนาธรรมที่เข้าใจยากจนเกินไปก็อาจจะทำให้ประชาชนไม่เข้าใจไม่ได้รับความรู้ **ด้านการสาธารณูปการ** ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านนำหลักปุคคลปโรปรัญญุตา ใช้ประยุกต์ในการพิจารณามอบหมายงานตามกำลังความสามารถของพระภิกษุ สามเณรในวัด เช่น การมอบหมายหน้าที่ทำความสะอาด หรือซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ภายในวัด หรือมอบหมายไวยาวัจกรดูแลจัดการสิ่งต่าง ๆ ภายในวัดตามสติปัญญาและความถนัดได้ ถือเป็นการบริหารจัดการคนให้เหมาะกับงาน ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงต้องนำหลักปุคคลปโรปรัญญุตา หรือความเป็นผู้รู้จักบุคคลนี้มาใช้ในเบื้องต้น เพื่อการดำเนินกิจการด้านต่าง ๆที่ต้องใช้ความร่วมมือความสามัคคีของบุคคลเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างราบรื่น

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. **ธัมมัญญุตา (เป็นผู้รู้จักเหตุ**) พระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความรู้ความเข้าใจพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม มีการเตรียมการวางแผนในการปฏิบัติงานการดำเนินการ กิจกรรม/โครงการต่างๆ ของคณะสงฆ์ รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น บุคคลอื่นหรือพระภิกษุ สามเณรรูปอื่น ซึ่งการรู้จักเหตุทำให้บุคคลรู้หลักในการปฏิบัติเข้าใจในสิ่งที่กระทำ รู้จักบทบาทภาระหน้าที่ความรับผิดชอบทุกอย่าง รู้กฎ ระเบียบต่างคำสั่ง ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ พร้อมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในการทำ

ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ ในการบริหารงานจัดกิจกรรม ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่าการรู้จักเหตุ หลักความจริงของธรรมชาติรู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์แบบแผนหน้าที่ รู้กฎแห่งธรรมดารู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผลและรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล ซึ่งจะเป็นเหตุให้ทำการใด ๆ ได้สำเร็จผลตามความมุ่งหมาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210) และงานวิจัยของจุฑารัตน์ ทศไกร และคณะ เรื่อง ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีวิธีการตามหลักธัมมัญญุตา มีวิธีการได้แก่ ผู้บริหารควรรู้จักเหตุ หลักการ กฎเกณฑ์ วิธีการ แนวทางปฏิบัติ และรู้จักขั้นตอนของการบริหารจัดการหลักสูตร ตั้งแต่ขั้นตอนในการปฏิบัติและการนำไปใช้ในบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพของผู้เรียน (จุฑารัตน ทศไกร และคณะ (2564, หน้า 170-175) เช่นเดียวกันกับ การบริหารจัดการวัดที่รู้จักเหตุ รู้จักบทบาทภาระหน้าที่ความรับผิดชอบทุกอย่างรู้กฎ ระเบียบต่าง คำสั่ง ต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการวัด ให้เกิดประโยชน์ต่อวัด พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด

2. อัตถัญญุตา (เป็นผู้รู้จักผล) พระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถสื่อสารวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจได้ สามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งทางบวก และทางลบ ในขณะดำเนินงานต่าง ๆ ได้ ตามลำดับ และนำผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุง แก้ไขข้อผิดพลาด ในการดำเนินการครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า การรู้จักผล รู้จักประโยชน์ที่ประสงค์ รู้ผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ หรือความเป็นไปตามหลัก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210) และงานวิจัยของพระครูโกสุมสมณวัตร เรื่องหลักสัปปุริสธรรมที่สงเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญบาน ในตำบลศรีณรงค อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า หลักสัปปุริสธรรมในด้านอัตถัญญุตา ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามหลักสัปปุริสธรรมการรู้จักผล รู้ว่าเมื่อทำสิ่งนั้นจะเกิดผลดีหรือผลเสียแก่ใคร มากน้อยเพียงใด และรู้จักว่าเป้าหมายของการกระทำ จะส่งผลให้ผู้ใหญ่บ้านสร้างความสามัคคีในการทำกิจกรรม และดำเนินงานตามเป้าหมายจนประสบความสำเร็จ และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม (พระครูโกสุมสมณวัตร (สังวาลย กุสุโม/เมาตะยา) (2560, หน้า 60)

3. **อัตตัญญุตา (เป็นผู้รู้จักตน)** พระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีปฏิบัติตนตามพระธรรวิมนัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม วางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่พระภิกษุ สามเณร ในด้านต่าง ๆ ได้ และมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งความเป็นผู้รู้จักตนเองจะทำให้สามารถวิเคราะห์ตนเองได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า การรู้จักตนนั้นหมายถึง ฐานะ

ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ความถนัดความสามารถ และคุณธรรมต่างๆ เป็นต้น ของตนตามจริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210) และงานวิจัยของพระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ และพระมหาสุเมฆ สมาหิโต เรื่อง ทักษะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ต้องมีทักษะความคิดรวบยอด ความรู้ ความเข้าใจในด้านรู้จุดเด่น รู้จุดด้อย คือ รู้จักความสามารถของตนเองว่าสามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านใดให้บรรลุวัตถุประสงฆ์ได้หรือไม่สามารถดำเนินกิจการคณะสงฆ์ในด้านใดให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ หรือทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือล้มเหลวในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อจะดำเนินการพัฒนา แก้ไข และปรับปรุงให้ดีขึ้น (พระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินฺโท) และพระมหาสุเมฆ สมาหิโต, 2564, หน้า 235-244)

4. **มัตตัญญุตา (เป็นผู้รู้จักประมาณ)** พระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และข้อจัดวางระบบการเงิน การบัญชี และพัสดุได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแต่ละกิจกรรม เป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ มีการจัดสรรทรัพยากรบุคคลในการดำเนินกิจการของวัดได้อย่างเหมาะสม มีการวางแผนจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม/โครงการ ให้เพียงพอเหมาะสม และสามารถดำเนินกิจกรรม/โครงการ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งความผู้รู้จักประมาณ ต้องรู้จักขอบเขตความพอเหมาะในการบริหารงานรวมถึงการดำเนินชีวิตไม่ทำอะไรเกินตัว จนทำให้ตนเองและผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า การรู้จักประมาณ รู้จักความพอเหมาะพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัย (พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210) และงานวิจัยของพระครูโพธิกิตติคุณ เรื่อง ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ ของคณะสงฆภาค 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักคุณธรรมเชิงพุทธนั้นพระสังฆาธิการซึ่งเป็นผู้บริหารวัดต้องอาศัยหลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงาน กิจการต่างๆ ให้สำเร็จ โดยในด้านมัตตัญญุตา รู้จักประมาณ รู้ความพอดี พระสังฆาธิการต้องรู้จักความพอเหมาะพอดี ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเรื่องนั้น ๆ เช่น การใช้จ่ายงบประมาณของคณะสงฆ์ต้องมีเหตุผล ความจำเป็น ความคุ้มค่า และมีความเข้าใจฐานะของตนเองในการดำเนินงาน เพื่อประหยัดและใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด (พระครูโพธิกิตติคุณ, 2561, หน้า 140-141)

5. **กาลัญญุตา (เป็นผู้รู้จักกาล)** พระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นผู้ตรงต่อเวลาและรักษาเวลาในการปฏิบัติงาน/ดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม มีการบริหารเวลาที่เหมาะสมสามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรมของวัดสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายตามเวลาที่กำหนด และจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม/การปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ซึ่งความเป็นผู้รู้จักกาล รู้คุณค่าของเวลา เวลาใดคือเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือเวลาควรที่จะหยุดดำเนินการ สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์

กล่าวว่า การรู้จักกาล กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบกิจทำหน้าที่การงาน หรือ ปฏิบัติการต่าง ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210) และงานวิจัยของพระครูสังฆรักษปรีชา ฐิตญาโณ ศึกษาเรื่องสัปปุริสธรรม พฤติกรรมหรือการกระทำเปนเครื่องกำหนดอนาคต ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตสมัยใหม่ จำเป็นต้องรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร รู้ว่ากิจการใดต้องใช้เวลาเท่าไหร่ แล้วทำให้ตรงเวลา ทำให้ทันเวลา จึงจะทำให้การดำเนินการ กิจการต่างๆ มีโอกาสที่จะบรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้น (พระครูสังฆรักษปรีชา ฐิตญาโณ, 2564, หน้า 23-26)

6. **ปริสัญญุตา (เป็นผู้รู้จักชุมชน)** พระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีรู้จักและเข้าใจขนบธรรมเนียม ประเพณี ของชุมชนเป็นอย่างดี มีจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน พร้อมทั้งมีส่วนช่วยในการสนับสนุนพัฒนาชุมชน หรือบุคคลในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า การรู้จักชุมชน คือรู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมนุมและชุมชน รู้จักมารยาท ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี และรู้ข้อควรปฏิบัติอื่นต่อชุมชน นั้นๆ (พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต), 2518, หน้า 210) และงานวิจัยของพระครูนิมิตสาธุวัฒน (บุญเมือง ชวโน) และคณะ เรื่อง แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลักสังคหวัตถุของพระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน เป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ได้แก่ การให้ การเสียสละ การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ การประพฤติตนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และการเป็นผู้มีความสม่ำเสมอพระสังฆาธิการ ได้ยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินปฏิบัติศาสนกิจการสาธารณสงเคราะห์ อย่างสม่ำเสมอ (พระครูนิมิตสาธุวัฒน (บุญเมือง ชวโน) และคณะ, 2564, หนา 44-45) โดยการยึดหลักของสังคหวัตถุ 4 นั้น จะส่งผลต่อพระสังฆาธิการให้เป็นผู้รู้จักชุมชนมากขึ้น รู้จักมารยาท การปฏิบัติตน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ศาสนกิจสงเคราะห์ การทำบุญ ให้เป็นไปตามขบมธรรมเนียมประเพณี ความต้องการของชุมชนนั้น ๆ

7. **ปุคคลปโรปรัญญุตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล)** พระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีรู้จักพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ภายในวัดของท่าน ทุกคน/รูป มีการมอบหมายหน้าที่ให้เหมาะสมตามความรู้ความสามารถ และศักยภาพของ พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด มีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนด้านการศึกษา ให้แก่พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ซึ่งความเป็นผู้รู้จักบุคคล การรู้บุคคล รู้ประเภทของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้อง รู้ว่าบุคคลใดมีความสามารถในด้านใด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า การรู้จักบุคคล รู้ความ แตกต่างระหว่างบุคคล โดยอัธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เพื่อปฏิบัติต่อผู้นั้นโดยถูกต้อง เช่น ควรคบหรือไม่ จะเกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกย่องจะตำหนิ หรือแนะนำสั่งสอนอย่างไรจึงจะได้ผล เป็นต้น(พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต),

2518, หน้า 210-211) และงานวิจัยของพระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ และพระมหาสุเมฆ สมาหิโต เรื่อง ทักษะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ต้องมีทักษะความคิดรวบยอด ความรู้ ความเข้าใจในด้านรู้จักความสามารถของบุคลากร คือ รู้จักความแตกต่างของความรู้ ความสามารถความเชี่ยวชาญ รวมทั้งศักยภาพของภิกษุในการปกครองเพื่อประโยชน์ในการว่างแผนทั้งการจัดองค์กรเพื่อประโยชน์ในการดำเนินตามกิจการคณะสงฆ์ เช่น ในการดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน มีวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่มีความแตกต่างกันทาง ดังนั้น การที่จะดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต้องอาศัยพระภิกษุ สามเณรที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจการด้านนั้น ๆ หรือ “Put the right man on the right job” การมอบหมายงานให้ถูกกับบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับงานนั่นเอง (พระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินฺโท) และพระมหาสุเมฆ สมาหิโต, 2564, หน้า 235-244)

5.2.2 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรม ข้อธัมมัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักเหตุ) สรุปได้ว่า มีการนำหลักสัปปุริสธรรม ข้อธัมมัญญุตา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในแต่ละด้านแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละสถานการณ์ที่เกิดในแต่ละวัด ในฐานะเจ้าอาวาสจะต้องรู้จักเหตุ รู้จักหลักการ รู้กฎ ระเบียบ รู้ว่าเหตุว่าเพราะอะไรถึงจัดให้มีการศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การบำรุง รักษา สถานที่ เครื่องใช้ของวัด ผู้ที่มาขอความช่วยเหลือจากวัดนั้นมีสาเหตุเกิดนจากอะไร สิ่งสำคัญคือต้องพิจารณาให้รู้จักเหตุก่อน เพราะเมื่อเข้าใจสาเหตุก็จะยอมรับในผลของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถใช้สติพิจารณาแก้ไขปัญหาได้ รู้จักเหตุก็คือการรู้จักธรรม รู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎกติกาที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องการงานวิจัย พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางประยุกต์ใช้หลักธัมมัญญุตาความเป็นผู้รู้จักเหตุ โดยได้นำหลักความเป็นผู้รู้หลักการและ กฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจการต่างๆ และควรเป็นผู้รู้จักการพิจารณาวิเคราะห์ แยกแยะอย่างสมเหตุสมผล (พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล), 2562, หน้า 129-140) และงานวิจัยของพระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินฺโท) และพระมหาสุเมฆ สมาหิโต เรื่อง ทักษะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า ผูบริหารคณะสงฆในระดับตาง ๆ ตองมีทักษะความคิดรวบยอด ความรูความเขาใจในดานการรูจักเหตุ รูหลักเกณฑ และหลักการในการบริหารกิจการคณะสงฆวามีความมุงหมายอยางไรในภารกิจแตละด้านโดยการวิเคราะหให้ทราบถึงสาเหตุของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน(พระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินฺโท) และพระมหาสุเมฆ สมาหิโต, 2564, หนา 235)

2) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรม ข้ออัตถัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักผล) สรุปได้ว่า มีการนำหลักสัปปุริสธรรม ข้ออัตถัญญุตา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีแตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเห็นว่าผลเกิดต่อเนื่องจากเหตุที่กระทำ และการเป็นนักบริหารการปกครองก็จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักผลลัพธ์หรือเป้าหมายของการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี และรู้ว่าการกระทำใดที่จักนำผลไปสู่เป้าหมายที่เราต้องการ สำหรับผู้เป็นเจ้าอาวาสวัดหรือผู้บริหารนั้น เมื่อรู้จักจะใช้ผลในการกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ของการปกครอง การบริหารงาน การส่งเสริมความรู้ให้แก่พระภิกษุ สามเณร หรือประชาชนทั่วไป รวมถึงการบริหารจัดการสาธารณูปการที่มีอยู่ในวัด จะสร้างใหม่ ซ่อมแซม ปรับปรุงเพื่อประโยชน์อันใด ซึ่งสอดคล้องการงานวิจัย พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางประยุกต์ใช้ด้านอัตถัญญุตา ความเป็นรู้จักผล โดยได้นำหลัก ความเป็นผู้รู้จักความหมาย ความเข้าใจ ประโยชน์ที่ประสงค์ หรือวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนทำอยู่ รู้ว่าสิ่งที่ทำอยู่อย่างนั้นๆ เพื่อประสงค์ประโยชน์ต่อการที่จะทำนุบำรุงพระศาสนา (พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล), 2562, หน้า 129-140) และงานวิจัยของจุฑารัตน์ ทศไกร และคณะ เรื่อง ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารตามหลักอัตถัญญุตา ผู้บริหารต้องรู้จักผลจากการวางแผนการทำงาน กิจกรรม และผลการปฏิบัติงานของผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ โดยจะให้ความสำคัญแก่วัตถุประสงค์ และผลที่ได้รับเป็นหลักโดยคำนึงถึงสิ่งสำคัญคือการพัฒนาคุณภาพของกิจกรรมที่ทำ (จุฑารัตน์ ทศไกร และคณะ, 2564, หน้า 170-175)

3) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมข้ออัตตัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักตนเอง) มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในแนวทางที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ในฐานะผู้นำและนักปกครอง เจ้าอาวาสแต่ละท่านจะมีการเล็งเห็นความสำคัญของการรู้จักตนเอง ถือเป็นสิ่งสำคัญ รู้ข้อดีข้อเสีย จุดแข็งจุดอ่อนของตนเอง แล้วหาทางแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาตนเอง กิจการงานการสอนพระภิกษุ สามเณร ประชาชน หรือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาถ้าหากพิจารณาแล้วเล็งเห็นว่าเกินกำลังตัวก็จะมอบหมายให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่าดำเนินการแทน รู้จักหน้าที่ในตำแหน่งของตนเอง รู้จักความรู้ของตน ถ้าท่านไม่ถนัดในเรื่องใดก็ไม่อวดรู้หรือถือตัวว่าเป็นเจ้าอาวาส ต้องรู้ตัวเสมอว่าอยู่ในสมณเพศ ต้องสำรวมระวังกริยาอาการต่าง ๆ การรู้จักตนก็จะทำให้ละความทะนงตน จะทำกิจการงานร่วมงานกับผู้ใดก็จะมีคนสนับสนุนกิจการต่าง ๆ ก็บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องการงานวิจัย พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขต

จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางประยุกต์ใช้ด้านอัตตัญญุตา ได้นำหลักความสามารถการมองตนเองออกว่า ตนเองเป็นใคร มีฐานะ และภาวะอย่างไร กำลังต้องการอะไร เมื่อมองออกแล้วก็พยายามปรับปรุงตนเองให้เป็นอย่างที่ตนเป็นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีความเข้าใจในภาวะผู้นำของคณะสงฆ์ (พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล), 2562, หน้า 129-140) และงานวิจัยของธนวัฒน์ ชาวโพธิ์ เรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านช้าง โดยภาวะผู้นำในด้านอัตตัญญุตา เป็นรู้จักตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในแต่ละดับชั้นไม่แตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับการประยุกต์หลักอัตตัญญุตาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสทั้ง 5 รูป ที่ให้ความสำคัญกับการรู้จักตนเองเป็นสำคัญ (ธนวัฒน์ ชาวโพธิ์, 2565, หน้า 57-65)

4.) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมข้อมัตตัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักประมาณ) มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแนวทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านต่าง ๆ นั้นต้องมีความประมาณในการดำเนินกิจการในทุก ๆ อย่าง ไม่ให้มากจนเกินไปหรือน้อยจนเกินไป ส่วนใหญ่เน้นไปที่การบริหารในเรื่องของการใช้งบประมาณในการดำเนินกิจการในวัด โดยเฉพาะด้านสาธารณูปการ การบูรณะซ่อมแซม ใช้สอยปัจจัยต่าง ๆ ภายในวัดเพื่อควบคุมการบริหารจัดการการเงินในวัดจึงมีไวยาวัจกรทำบัญชีรับจ่ายของวัด บางรูปนำหลักมัตตัญญุตาไปปรับใช้กับด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้พิจารณาในเรื่องการเทศนาสั่งสอนธรรมะให้พอเหมาะพอดี ไม่มากเกินไปจนคนฟังเบื่อหน่าย ไม่ยากเกินไปในการทำความเข้าใจ และไม่น้อยเกินไปจนจับเอาสาระอะไรไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องการงานวิจัย พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าแนวทางประยุกต์ใช้ด้านมัตตัญญุตาได้นำหลักความรู้จักพอดีแห่งเหตุ โดยมิใช่เพียงเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตนแต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัย หรือ องค์ประกอบทั้งหลายที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญาความรู้จักประมาณในสิ่งต่าง ๆ และควรมีการวางแผน กำหนดนโยบายให้เหมาะสม (พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล), 2562, หน้า 129-140) และงานวิจัยของพระครูสังฆรักษปรีชา ฐิตญาโณ) ศึกษาเรื่องสัปปุริสธรรม พฤติกรรมหรือการกระทำเป็นเครื่องกำหนดอนาคต ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตสมัยใหม่ตามหลักมัตตัญญุตา ความรู้จักประมาณควรคำนึงถึงความเป็นอยู่พอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย และใช้จ่ายตามความจำเป็น จะไม่ทำให้เดือดร้อนในภายหลัง ซึ่งหลักสัปปุริสธรรมนั้นจะมีบทบาทในการดำเนินชีวิต และช่วยให้มีความระมัดระวังและรอบคอบมากขึ้น เพื่อให้ผู้คนไม่ว่าจะเป็นคนธรรมดา ผู้นำ หรือผู้บริหาร เป็นบุคคลที่ดีในสังคม (พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ 2564, หน้า 24-26)

5) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมข้อกาลัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา) มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแนวทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การเป็นผู้นำ ผู้ปกครอง ต้องรู้จักการจัดสรรเวลาว่าเวลานี้ควรจะทำอะไร มีหน้าที่ต้องทำอะไรรู้ว่าสิ่งนี้ควรทำเวลาใด และไม่เวลานี้ไม่ควรทำสิ่งใด ตลอดจนรู้จักการประมาณระยะเวลา จะก่อนให้เกิดการวางแผน จะทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของงานที่ต้องปฏิบัติในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองเจ้าอาวาสจะสั่งการพระภิกษุผู้ใต้บังคับบัญชาในเวลาที่ถูกต้องเหมาะสม และสามารถควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชาได้เพราะรู้ว่าในเวลานี้ มีหน้าที่ต้องทำอะไร ในด้านการจัดการเรียน การสอน การสอบธรรมศึกษา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการรู้จักการเตรียมการล่วงหน้า ทั้งสถานที่และแผนการเรียนการสอน การสอบ และกำหนดผู้รับผิดชอบในงานต่าง ๆ โดยการวางแผนการกำหนดระยะเวลาให้เรียบร้อย เพื่อจะได้ไม่ขัดข้อง ด้านการสาธารณูปการ โดยเฉพาะการซ่อมแซมก่อสร้าง ควรควบคุมระยะเวลาให้แล้วเสร็จตามแผนการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ วัดเป็นที่บรรเทาความเดือนร้อนของประชาชนได้ตามสมควรในช่วงเวลาที่เกิดภัย และในวัดเป็นแหล่ง ที่พึ่งทางจิตใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเวลาเทศกาล หรือวันพระ ทำบุญ สวดมนต์ อยู่เสมอ ทั้งนี้ ผู้นำที่จักคุณค่าของกาลเวลารู้ว่าเวลาใดหน้าที่อะไร เวลาใดเหมาะสมเวลาใดไม่ควรทำ รู้จักประมาณเวลาในการทำงานส่งผลให้การทำงานเป็นไปตามแผนการ และบรรลุวัตถุประสงค์ได้ซึ่งสอดคล้องกับการงานวิจัยของพระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าแนวทางประยุกต์ใช้ด้านกาลัญญุตา ได้นำหลักการรู้จักกาลเวลาใดอันที่จะประกอบกิจนั้นๆ เป็นต้นว่า ตนมีหน้าที่การงานจะพึงทำหลายอย่างด้วยกัน จะเป็นกิจทางธรรมหรือทางโลกก็ตาม จะต้องแบ่งเวลาให้เหมาะแก่กิจที่จะต้องทำนั้น ๆ การงานจึงจะดำเนินไปโดยเป็นระเบียบเรียบร้อยดี (พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล), 2562, หน้า 129-140) และงานวิจัยของพระครูโพธิกิตติคุณศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ ของคณะสงฆ์ภาค 3 ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่ได้นำหลักสัปปุริสธรรมด้านกาลัญญุตา รู้กาล รู้เวลาอันเหมาะสม และระยะเวลา ในการประกอบกิจหรือหน้าที่ให้ตรงเวลา เป็นเวลา ทันเวลา เหมาะสมกับเวลา มาใช้บริหารและปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยพระสังฆาธิการผู้รู้จักกาลจะรู้ว่าเวลาใดควรทำงานอะไร หรือละเว้นจากงานหรือกิจกรรมอะไรที่ไม่จำเป็นจึงจะเหมาะสม (พระครูโพธิกิตติคุณ 2561, หน้า 146-147)

6) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมข้อปริสัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักชุมชน) มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแนวทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการต้องรู้จักว่าชุมชนนั้น ๆ ที่อยู่ใกล้วัดเป็น

อย่างไร ประชาชนนั้นมีทัศนคติ ความเชื่อ แนวคิดและค่านิยมไปในทิศทางใด การรู้จักว่าสังคมนั้นเป็นแบบไหนย่อมทำให้บุคคลที่เป็นผู้นำวางตัวได้ถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลในสังคม ดังนั้นผู้นำยังสามารถบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของสังคม ทำให้ประสบความสำเร็จในการขอความร่วมมือในกิจการงานต่าง ๆ และแม้จะมีการผิดใจกันก็นำเอาหลักธรรมอื่นของพระพุทธเจ้ามาช่วยประณีประนอมแก้ไขปัญหา เจ้าอาวาสอาศัยหลักการรู้จักชุมชนในการเทศนาธรรมให้เหมาะสมกับสถานการ์และความต้องการของคนในชุมชน ในการพัฒนาวัด ที่ต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจจากคนในชุมชน และช่วยเหลือประชาชนในยามเกิดภัยพิบัติหรือได้รับความทุกข์ยากลำบากกายใจ ก็เป็นสิ่งที่ทางวัดพึงกระทำด้วยความเมตตาและยินดี วัดและชุมชนต้องมีปฏิสัมพันธ์พึ่งพากันและกัน เพื่อการดำเนินกิจการด้านต่างๆ ของการบริหารการปกครองกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างราบรื่น ซึ่งสอดคล้องกับการงานวิจัยของพระศตวรรษ กิตฺติปาโล(บุญกมล) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าแนวทางประยุกต์ใช้ด้านปริสัญญุตา โดยนำหลักความรู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นชุมนุม และชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรทำกิริยาอย่างนี้ ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ควรเกี่ยวข้องควรสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชย์อย่างนี้ (พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล), 2562, หน้า 129-140) และงานวิจัยของพระครูโกสุมสมณวัตร เรื่องหลักสัปปุริสธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า การรู้จักชุมชนว่ามีกฎเกณฑ์ หรือข้อตกลงร่วมกันอย่างไร ชุมชนมีขนมธรรมเนียม ประเพณีอย่างไร มีความต้องการหรือขาดแคลนสิ่งใด ซึ่งในด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การใช้หลักปริสัญญุตารู้จักชุมชนจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พระครูโกสุมสมณวัตร (สังวาลย์ กุสุโม/เมาตะยา), 2560, หน้า 59-62)

7) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมข้อปุคคลปโรปรัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักบุคคล) มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในแนวทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการรู้จักนิสัยใจคอของบุคคลนั้น ๆ ให้ถูกต้องเพื่อที่จะได้ปฏิบัติตน กับผู้นั้นได้ด้วยความเหมาะสม การรู้จักบุคคลในแง่มุมต่าง ๆ ในด้านความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ความเป็นบุคคลละเอียดถี่ถ้วน ทำให้การปกครองคณะสงฆ์ในวัด เลือกใช้พระภิกษุทำงานในสิ่งที่ตรงตามความสามารถ รวมทั้งยังส่งเสริมพระภิกษุให้ได้รับการศึกษา ในด้านมีความสามารถอยู่แล้วเพื่อจะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น หรือในด้านที่เป็นจุดอ่อนจะพัฒนาดีขึ้น การรู้และเข้าใจความแตกต่างของบุคคล ความสามารถ คุณธรรม ใครมีข้อดี ใครมีข้อเสีย และรู้จักสั่งการบุคคลได้อย่างเหมาะสม ทำให้กำหนดผู้รับชอบด้านการสอน การเผยแพร่

พระธรรมคำสอนในวันสำคัญทางศาสนา และส่งเสริมความรู้เรื่องใด ให้แก่พระภิกษุสามเณรรูปใดได้อย่างเหมาะสม และส่วนหนึ่งในการช่วยให้กำหนดผู้รับชอบในการช่วยดูแลรักษา ควบคุมการซ่อมแซม ปรับปรุง ก่อสร้าง จัดให้มีศาสนสถาน หรือกิจกรรมภายในวัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของงานวิจัยของพระศตวรรษ กิตฺติปาโล(บุญกมล) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริม การปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าแนวทางประยุกต์ใช้ด้านปุคคลปโรปรัญญุตา โดยนำหลักความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือรู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ คุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่ง หรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ควรคบหรือไม่ จะใช้ จะตำหนิ ยกย่อง แนะนำ สั่งสอน อย่างไร จึงจะได้ผลดีตามมา (พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล), 2562, หน้า 129 - 140) และงานวิจัยของพระครูโพธิกิตติคุณ ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ ของคณะสงฆ์ภาค 3 ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารที่ต้องบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นคุณธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เกิดความคุ้มค่าในด้านต่าง ๆ ซึ่งในด้านหลักปุคคลปโรปรัญญุตา รู้จักบุคคล รู้ความแตกต่างของบุคคลว่า ความสามารถ คุณธรรม ฯลฯ ของใครเป็นอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติตนต่อบุคคลนั้นอย่างไร จะให้คำแนะนำ สั่งสอน อย่างไรวิธีใด เพื่อสรรหาบุคคลให้ตรงกับงาน เกิดความคุ้มค่าในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (พระครูโพธิกิตติคุณ, 2561, หน้า 149 -150)

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1) เป็นแนวทางการปรับใช้หลักสัปปุริสธรรมในการเป็นปฏิบัติตนสำหรับผู้นำองค์กร

2) สามารถนำผลการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในแต่ละท่าน ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยใช้หลักสัปปุริสธรรมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของพระสังฆาธิการอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีเท่านั้น ยังมีพระสังฆาธิการอยู่ทั่วทั้ง 76 จังหวัด ที่มีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม รวมถึงตำแหน่งการปกครองในระดับสูงกว่า ซึ่งเป็นปัจจัยที่แตกต่างกันต่อการใช้หลักสัปปุริสธรรมที่แตกต่างกันอย่างไรบ้าง

2) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการ

3) ควรศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ

บรรณานุกรม

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือ

กรมการศาสนา. (2539). *คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์.* กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

_____. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา.* กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

_____. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์.* กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัย.* พิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่: คลองชั่ง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *การบริหารจัดการแนวพุทธ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุทิน ชนะบุญ. (2560). *สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยด้านสุขภาพเบื้องต้น.* ขอนแก่น: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). *คู่มือพระสังฆาธิการ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2518). *พระธรรมปิฎก พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ). (2540). *การปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตฺติเมธี). (2546). *ธรรมปริทัศน์ “46”.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน). (2548). *ธรรมญาณนิพนธ์ 100 ปีพระพุทธวรญาณ.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระราชวรเมธี และคณะ. (2560). *แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ.2560 – 2564.* กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

ไพรัตน์ เลิศพิริยกมล. (2539). *สภาพปัญหาสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถาบันราชภัฏ.

2) ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์และ/หรือสารนิพนธ์

พระมหากฤตวิทย์ อธิฏฐาโน (สนธิสุข). (2548). *ศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดประชาธิปไตยในพุทธปรัชญาเถรวาทกับแนวคิดประชาธิปไตยในสังคมปจจุบัน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย ,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาชรินทร์ อินฺทปญฺญ (แก้วคำแสน). (2550). *ศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมสิทธาจารย์ (หนู ถาวโร).* วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาบุญมี ปุญฺวุฑฺโฒ (ขามเชิด). (2552). *ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมการบริหารงานวัดของเจ้าอาวาส ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิปุโล). (2554). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี.* วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูปลัดอภิชาต สุวณฺณโชโต (ทรงกิจวิศวการ). (2558). *รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูโกสุมสมณวัตร (สังวาลย์ กุสุโม/เมาตะยา). (2560). *ศึกษาหลักสัปปุริสธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูโพธิกิตติคุณ (กิตติพงษ์ สุปณฺโณ). (2561). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ ของคณะสงฆ์ภาค 3*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล). (2562). *ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี.* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาสมควร ศรีสงคราม. (2562). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรมและพละธรรมกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเขตกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา. (2563). *ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พระมหาอาคม อตฺถเมธี และพระมหาจักรพล สิริธโร. (2564). *บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

3) บทความในวารสาร

จุฑารัตน์ ทศไกร และคณะ. (2564). แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. *วารสารวิจยวิชาการ, 5*(3), 163 – 177.

ธนวัฒน์ ชาวโพธิ์. (2565). ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง. *วารสารวิจัยศรีล้านช้าง, 2*(4), 57 – 65.

บุศรา โพธิสุข และคณะ. (2560). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย. *พิฆเนศวร์สาร, 13*(2), 19 – 29.

พระปลัดวรรณไชย มะยงค์. (2558). การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยหลักทศพิธราชธรรมในจังหวัดชุมพร. *Veridian E-Journal Silpakorn University, 8*(1), 351 – 366.

พระณรงค์ สังขวิจิตร. (2560). การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6*(1), 27 – 40.

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตฺติปญโญ และคณะ. (2560). การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6*(2), 517 – 530.

พระทองพจน์ ธีรธมฺโมและคณะ. (2561). หลักสัปปุริสธรรมกับการแก้ไขวิกฤติปัญหาสังคม. *วารสารสมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 6*(1), 51 – 65.

พระครูนิมิตสาธุวัฒน์ (บุญเมือง ชวโน) และคณะ. 2564. แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลักสังคหวัตถุของพระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี. *Journal of Modern Learning Development, 6*(3), 41 – 57.

พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ. (2564). สัปปุริสธรรม : พฤติกรรมการดำเนินชีวิตสมัยใหม่. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(*7), 17 – 26.

พระครูพิฆูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินโท) และพระมหาสุเมฆ สมาหิโต. (2564). ทักษะการบริหารกิจการคณะสงฆ์. *วารสารวิจยวิชาการ, 4*(2), 235 – 250.

3) ราชกิจจานุเบกษา

กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 5 และแก้ไขเพิ่ม พุทธศักราช 2509 ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ. (2509, 4 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1 - 2.

กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 14 พุทธศักราชการ 2535 ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค. (2535, 18 พฤศจิกายน). หน้า 1 – 3.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505. (2505, 25 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 6 – 7.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2535. (2535, 24 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 7 – 8.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2560. (2560, 6 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1 – 2.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 พุทธศักราช 2561. (2561, 15 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 2 – 3.

4) การสัมภาษณ์

พระครูอาคมปัญญาคุณ. (2566, 4 กุมภาพันธ์). เจ้าอาวาสวัดตรณาราม. สัมภาษณ์.

พระมหานพดล นิพฺโย. (2566, 5 กุมภาพันธ์). เจ้าอาวาสวัดใหม่ลานทะเล. สัมภาษณ์.

พระครูพิสุทธิธรรมโชติ. (2566, 11 กุมภาพันธ์). เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด. สัมภาษณ์.

พระครูอดุลสีลานุวัตร. (2566, 12 กุมภาพันธ์). เจ้าอาวาสวัดกลาง. สัมภาษณ์.

พระครูสุตธรรมสิทธิ์. (2566, 12 กุมภาพันธ์). เจ้าอาวาสวัดสมหวัง. สัมภาษณ์.

5) เอกสารสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

ทฤษฎี : กระบวนการบริหาร POSDCoRB. (2565). สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565, จาก www.การศึกษาไทย.com/25/01/2022/ทฤษฎี-กระบวนการบริหาร-postcorb

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก https://www.geocities.ws/tmchote/tpd-mcu/

สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวัฑฒโน). (2549). *ธรรมศึกษา.* สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565, จาก http://mahamakuta.inet.co.th/study/study64/mk6412.html.

สมชาต สุรชาตรี. (2558). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย.* สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565, จาก https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/2474

สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม. (ม.ป.ป.). *การจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมที่ยั่งยืน.* สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565, จาก https://Pasangha.com/ฝ่ายสาธาณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษธานี. (2565). *ข้อมูลพระ - วัด ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี* สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก https://sni.onab.go.th/th/content/category/index/id/17

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2554*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565, จาก https://dictionary.orst.go.th/

เมฆา วิรุฬหก. (2564). *คณะสงฆ์ไทยเคยปกครองแบบ “แบ่งแยกอำนาจ” อย่างประชาธิปไตย ก่อน “สฤษดิ์” สั่งเลิก*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_1840

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

1) พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.

วุฒิการศึกษา : ศน.ด. (พุทธศาสน์ศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
: ศน.ม. (พุทธศาสน์ศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
: ร.บ. (ทฤษฎีและเทคนิคทางรัฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่งปัจจุบัน : รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
: เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธรรมยุต)

2) รศ.ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์

วุฒิการศึกษา : Ph.D. (Sociology) Pune
: M.A. (Political Sciences) Nehru Institute of Social Sciences, Pune
: M.A. (Sociology) Nehru Institute of Social Sciences, Pune
: พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
: อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์

3) นางสาวปราณี ทองแดง

วุฒิการศึกษา : ศษ.ม. การศึกษามหาบัณฑิต
: มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตำแหน่งปัจจุบัน : นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๔ **วันที่** ๑๗ พฤศจิยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ด้วย นางสาวหัสยา พันธุ์มณี นักศึกษาปริญญาโท นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง "การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- ทราบ
- ตรวจให้แล้ว
- รับรองแบบวัดและเครื่องมือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต,ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช
๒๘ พ.ย. ๖๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๕ **วันที่** ๑๗ พฤศจิยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร รศ.ดร. เดชชาติ ตรีทรัพย์ ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ด้วย นางสาวหัสยา พันธุ์มณี นักศึกษาปริญญาโท นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง "การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๔

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร นางสาวปราณี ทองแดง นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษสำนักพระพุทธศาสนา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ด้วย นางสาวหัสยา พันธุ์มณี นักศึกษาปริญญาโท นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง “การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province)” โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

-ทราบ
- ตรวจให้แล้ว

(นางสาวปราณี ทองแดง)
นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๕

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สำหรับ Try out)

เรียน เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธ)

ด้วย นางสาวหัสยา พันธุ์มณี นักศึกษาปริญญาโท นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง "การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการทำสารนิพนธ์เรื่องนี้ นักศึกษามีความประสงค์ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สำหรับ Try out) บุคคลากรในพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ใช้ประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีจากท่าน จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

- ทราบ
- ดำเนินการ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูปริยัติยาภิรม

ด้วย นางสาวหัสยา พันธุ์มณี นักศึกษาปริญญาโท นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง "การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย เรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวหัสยา พันธุ์มณี ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูสุนทรธรรมพินิจ เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ธ)

ด้วย นางสาวหัสยา พันธุ์มณี นักศึกษาปริญญาโท นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง "การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย เรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวหัสยา พันธุ์มณี ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูอาคมปัญญาคุณ (ปญฺญาคโม) เจ้าอาวาสวัดตรณาราม

ด้วย นางสาวหัสยา พันธุ์มณีนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง "การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวหัสยา พันธุ์มณี ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระมหานภดล นิพฺภโย เจ้าอาวาสวัดใหม่ลานทะเล

ด้วย นางสาวหัสยา พันธุ์มณีนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง "การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวหัสยา พันธุ์มณี ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูอดุลสีลานุวัตร เจ้าอาวาสวัดกลาง

ด้วย นางสาวหัสยา พันธุ์มณีนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง "การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวหัสยา พันธุ์มณี ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูสุตธรรมสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดสมหวัง

ด้วย นางสาวหัสยา พันธุ์มณีนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง "การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย เรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวหัสยา พันธุ์มณี ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูพิสุทธิธรรมโชติ เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด

ด้วย นางสาวหัสยา พันธุ์มณีนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง "การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (An Application of Sappurisa Dhamma Base on the Sangha Affair Administration in Surat Thani Province)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวหัสยา พันธุ์มณี ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ภาคผนวก ง

แบบสอบถาม

เรื่อง

การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อทราบมีการปฏิบัติตรงกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม กรุณาตอบแบบสอบถามตรงตามความเป็นจริง และตอบให้ครบทุกข้อ คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย เพื่อนำผลมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป

2. แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1.ธัมมัญญุตา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) 2.อัตถัญญุตา (เป็นผู้รู้จักผล) 3.อัตตัญญุตา (เป็นผู้รู้จักตน) 4.มัตตัญญุตา (เป็นผู้รู้จักประมาณ) 5.กาลัญญุตา (เป็นผู้รู้จักกาล) 6.ปริสัญญุตา (เป็นผู้รู้จักชุมชน) 7.ปุคคลปโรปรัญญุตา(เป็นผู้รู้จักบุคคล)

ส่วนที่ 3 ความเห็นและข้อเสนอแนะ

ขอขอบคุณ

นางสาวหัสยา พันธุ์มณี
นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช

แบบสอบถาม

เรื่อง <u>การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี</u>

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
จึงขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

<u>ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม</u>

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือเติมข้อมูลลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง และตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. อายุ

( ) น้อยกว่า 30 ปี
( ) 31 – 45 ปี
( ) 46 – 60 ปี
( ) มากกว่า 60 ปี

2. พรรษา

( ) น้อยกว่า 10 พรรษา
( ) 11 - 20 พรรษา
( ) 21 - 30 พรรษา
( ) มากกว่า 30 พรรษา

3. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง.....ปี.....เดือน

4. วุฒิการศึกษานักธรรม

( ) ไม่มี
( ) นักธรรมชั้นตรี
( ) นักธรรมชั้นโท
( ) นักธรรมชั้นเอก

5. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

( ) ไม่มี
( ) ชั้นประโยค 1-2 ถึง ป.ธ. 3
( ) ระดับเปรียญ ปธ 4 - 6
( ) ระดับเปรียญ ปธ 7 – 9

6. วุฒิการศึกษาสายสามัญ

( ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า
( ) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย /เทียบเท่า
( ) ระดับอนุปริญญา
( ) ระดับปริญญาตรี
( ) ระดับปริญญาโท
( ) ระดับปริญญาเอก

<u>ส่วนที่ 2 การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์</u>

ด้านข้อมูล แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1.ธัมมัญญุตา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) 2.อัตถัญญุตา (เป็นผู้รู้จักผล) 3.อัตตัญญุตา (เป็นผู้ รู้จักตน) 4.มัตตัญญุตา (เป็นผู้รู้จักประมาณ) 5.กาลัญญุตา (เป็นผู้รู้จักกาล) 6.ปริสัญญุตา (เป็นผู้รู้จักชุมชน) 7.ปุคคลปโรปรัญญุตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล)

กรุณาอ่านข้อความในแบบสอบถาม และเลือกให้คะแนนน้อยไปถึงมาก คือ 1 ถึง 5 ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยระดับ 5 คือ มีการปฏิบัติตรงกับข้อความมากที่สุด และระดับ 1 คือ มีการปฏิบัติตรงกับข้อความน้อยที่สุด

ข้อความ	น้อยที่สุด ⟶ มากที่สุด				
	1	2	3	4	5
1. ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ					
1.1 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม เพียงใด					
1.2 ท่านมีการเตรียมการและวางแผน ในการปฏิบัติงาน การดำเนินการ กิจกรรม/โครงการต่างๆ ของคณะสงฆ์ เพียงใด					
1.3 ท่านมีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น บุคคลหรือพระภิกษุ สามเณรรูปอื่น					
2. อัตถัญญุตา การรู้จักผล					
2.1 ท่านสามารถสื่อสาร วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจได้					
2.2 ท่านสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งทางบวก และทางลบ ในขณะดำเนินงานต่างๆ ได้					
2.3 ท่านใช้ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาด ในการดำเนินการครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น					
3. อัตตัญญุตา การรู้จักตน					
3.1 ท่านปฏิบัติตน ตามพระธรรวิมนัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม					
3.2 ท่านวางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่พระภิกษุ สามเณร ในด้านต่างๆ ได้เช่น การปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย					

ข้อความ	น้อยที่สุด → มากที่สุด				
	1	2	3	4	5
3.3 ท่านศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ					
4. มัตตัญญุตา การรู้จักประมาณ					
4.1 ท่านมีการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
4.2 ท่านวางแผนจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม/โครงการ ให้เพียงพอเหมาะสม และสามารถดำเนินกิจกรรม/โครงการ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้					
4.3 มีจัดสรรทรัพยากรบุคคล ในการดำเนินกิจการของวัดได้อย่างเหมาะสม					
4.4 จัดวางระบบการเงิน การบัญชี และพัสดุ ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแต่ละกิจกรรม เป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้					
5. กาลัญญุตา การรู้จักเวลา					
5.1 ท่านมีการบริหารเวลาที่เหมาะสม สามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรมของวัดสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายตามเวลาที่กำหนด					
5.2 ท่านสามารถจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม/การปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม					
5.3 ท่านตรงต่อเวลา และรักษาเวลาในการปฏิบัติงาน/ดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม					
6. ปริสัญญุตา การรู้จักชุมชน					
6.1 ท่านรู้จัก และเข้าใจ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ของชุมชนเป็นอย่างดี					
6.2 ท่านจัดกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน					
6.3 ท่านมีส่วนช่วยในการสนับสนุนพัฒนาชุมชน หรือบุคคลในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน					

ข้อความ	น้อยที่สุด ⟶ มากที่สุด				
	1	2	3	4	5
7. ปุคคลปโรปรัญญุตา การรู้บุคคล					
7.1 ท่านรู้จักพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ภายในวัดของท่านทุกคน/รูป					
7.2 ท่านมอบหมายหน้าที่ให้เหมาะสมตามความรู้ความสามารถและศักยภาพของ พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด					
7.3 ท่านมีส่วนช่วยส่งเสริม และสนับสนุนด้านการศึกษา ให้แก่พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด					

<u>ส่วนที่ 3 ความเห็นและข้อเสนอแนะ</u>

ท่านมีแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างไร

ความคิดเห็น .....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ .....

.....

.....

“ขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้”

ภาคผนวก จ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง <u>การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี</u>

บทสัมภาษณ์ นี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

<u>ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม</u>

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือเติมข้อมูลลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริงและตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. อายุ

( ) น้อยกว่า 30 ปี ( ) 31 – 45 ปี

( ) 46 – 60 ปี ( ) มากกว่า 60 ปี

2. พรรษา

( ) น้อยกว่า 10 พรรษา ( ) 11 - 20 พรรษา

( ) 21 - 30 พรรษา ( ) มากกว่า 30 พรรษา

3. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง.....ปี.....เดือน

4. วุฒิการศึกษานักธรรม

( ) ไม่มี ( ) นักธรรมชั้นตรี

( ) นักธรรมชั้นโท ( ) นักธรรมชั้นเอก

5. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

( ) ไม่มี ( ) ชั้นประโยค 1-2 ถึง ป.ธ. 3

( ) ระดับเปรียญ ปธ 4 - 6 ( ) ระดับเปรียญ ปธ 7 – 9

6. วุฒิการศึกษาสายสามัญ

( ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า ( ) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย /เทียบเท่า

( ) ระดับอนุปริญญา ( ) ระดับปริญญาตรี

( ) ระดับปริญญาโท ( ) ระดับปริญญาเอก

ส่วนที่ 2 บทสัมภาษณ์ (จงแสดงความคิดเห็นประเด็นดังต่อไปนี้) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์

2.1 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามหลักธัมมัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักเหตุ) ท่านรู้จักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามหลักธัมมัญญุตา อย่างไรบ้าง

.....

.....

2.2 การบริหารกิจการกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามหลักอัตถัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักผล) ท่านได้จัดทำแผนการดำเนินการของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้านหรือไม่ อย่างไร และได้กำหนดวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย ของกิจกรรม/โครงการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ตามหลักอัตถัญญุตาอย่างไร

.....

.....

2.3 การบริหารกิจการกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามหลักอัตตัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักตนเอง) ท่านใช้ความรู้ ความสามารถ สนับสนุน/สั่งการ/ช่วยเหลือ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามหลักอัตตัญญุตาอย่างไร

.....

.....

2.4 การบริหารกิจการกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามหลักมัตตัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักประมาณ) ท่านมีการควบคุม กำกับ ดูแล การจัดสรรทรัพยากร ที่มีอยู่ให้เหมาะสม เพียงพอต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ตามหลักมัตตัญญุตา และเกิดประโยชน์สูงสุด ได้อย่างไร และมีระบบในการควบคุมงบประมาณ การรับ - จ่ายเงิน อย่างเป็นระบบ และสามารถตรวจสอบได้หรือไม่อย่างไร

.....

.....

2.5 การบริหารกิจการกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามหลักกาลัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา) ท่านมีการบริหารเวลาให้เหมาะสม ในการดำเนินกิจกรรม/ปฏิบัติงาน กิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามหลักกาลัญญุตา ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตามเวลาที่กำหนด อย่างไร

.....

.....

2.6 การบริหารกิจการกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามหลักปริสัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักชุมชน) ท่าน พระภิกษุ สามเณร ที่อยู่ภายในการปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดกิจกรรมทางศาสนาให้แก่ชุมชน หรือประชาชนในชุมชมมีส่วนในการพัฒนาวัดภายในชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน ตามหลักตามหลักปริสัญญุตา อย่างไร

.....

.....

2.7 การบริหารกิจการกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามหลัก ปุคคลปโรปรัญญุตา (ความเป็นผู้รู้จักบุคคล) ท่านรู้จักพระภิกษุ สามเณรที่อยู่ภายใต้การปกครอง และรับรู้ถึงความรู้ ความสามารถ ศักยภาพของผู้อื่น และได้มีการมอบหมายหน้าที่ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ตามหลักปุคคลปโรปรัญญุตา อย่างไรบ้าง

.....

.....

“ขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้”

ภาคผนวก ฉ
ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			รวม	ค่า	สรุปผล	ข้อเสนอแนะ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	(ΣX)	IOC		
	☐ 3. ระดับอนุปริญญา ☐ 4. ระดับปริญญาตรี ☐ 5. ระดับปริญญาโท ☐ 6. ระดับปริญญาเอก							
ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 7 ด้าน ได้แก่ 1.ธัมมัญญุตา(ความเป็นผู้รู้จักเหตุ)2.อัตถัญญุตา(ความเป็นผู้รู้จักผล) 3.อัตตัญญุตา(ความเป็นผู้รู้จักตน) 4.มัตตัญญุตา(ความเป็นผู้รู้จักประมาณ) 5.กาลัญญุตา(ความเป็นผู้รู้จักกาล) 6.ปริสัญญุตา(ความเป็นผู้รู้จักชุมชน) 7.ปุคคโลปรัญญุตา(ความเป็นผู้รู้จักบุคคล)							
1. ธัมมัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ								
1	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม เพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
2	ท่านมีการเตรียมการและวางแผนในการปฏิบัติงาน การดำเนินการกิจกรรม/โครงการต่างๆ ของคณะสงฆ์ เพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
3	ท่านมีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น บุคคลหรือพระภิกษุ สามเณรรูปอื่น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
2. อัตถัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักผล								
4	ท่านสามารถสื่อสาร วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจได้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
5	ท่านสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งทางบวก และทางลบ ในขณะดำเนินงานต่างๆ ได้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
6	ท่านใช้ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาด ในการดำเนินการครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			รวม	ค่า	สรุปผล	ข้อเสนอแนะ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	(ΣX)	IOC		
3. อัตตัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักตน								
7	ท่านปฏิบัติตน ตามพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่ง มหาเถรสมาคม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
8	ท่านวางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่พระภิกษุสามเณร ในด้านต่างๆ ได้เช่น การปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
9	ท่านศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
4. มัตตัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ								
10	ท่านมีการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
11	ท่านวางแผนจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม/โครงการให้เพียงพอเหมาะสม และสามารถดำเนินกิจกรรม/โครงการให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
12	มีจัดสรรทรัพยากรบุคคล ในการดำเนินกิจการของวัดได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
13	จัดวางระบบการเงิน การบัญชี และพัสดุ ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแต่ละกิจกรรม เป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
5. กาลัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักเวลา								
14	ท่านมีการบริหารเวลาที่เหมาะสม สามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			รวม	ค่า	สรุปผล	ข้อเสนอแนะ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	(ΣX)	IOC		
	ของวัดสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายตามเวลาที่กำหนด							
15	ท่านสามารถจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม/การปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
16	ท่านตรงต่อเวลา และรักษาเวลาในการปฏิบัติงาน/ดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
6. ปริสัญญตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน								
17	ท่านรู้จัก และเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณี ของชุมชนเป็นอย่างดี	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
18	ท่านจัดกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
19	ท่านมีส่วนช่วยในการสนับสนุนพัฒนาชุมชน หรือบุคคลในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
7. ปุคคลปโรปรัญญตา ความเป็นผู้รู้บุคคล								
20	ท่านรู้จักพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ภายในวัดของท่านทุกคน/รูป	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
21	ท่านมอบหมายหน้าที่ให้เหมาะสมตามความรู้ความสามารถ และศักยภาพของ พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
22	ท่านมีส่วนช่วยส่งเสริม และสนับสนุนด้านการศึกษา ให้แก่พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			รวม	ค่า	สรุปผล	ข้อเสนอแนะ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	(ΣX)	IOC		
ส่วนที่ 3 ความเห็นและข้อเสนอแนะ								
1	ท่านมีแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

สรุป การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Context Validity) ของแบบสัมภาษณ์
โดยใช้เทคนิค IOC (Index Of Item Congruence)

เรื่อง การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			รวม	ค่า	สรุปผล	ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	(ΣX)	IOC		
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม							
1	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
ส่วนที่ 2 บทสัมภาษณ์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์							
1	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
2	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
3	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
4	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์
เรื่อง การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี
แต่ละข้อได้ค่า 1.00

ความเห็น เห็นสมควรดำเนินการต่อไป

(พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร,ดร.)
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ทดสอบความเชื่อมั่นจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient- A)
แบบสอบถาม เรื่อง การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Reliability Statistics

VARIABLES	Cronbach's Alpha	N of Items
1. ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ	.811	3
2. อัตถัญญุตา การรู้จักผล	.823	3
3. อัตตัญญุตา การรู้จักตน	.811	3
4. มัตตัญญุตา การรู้จักประมาณ	.812	4
5. กาลัญญุตา การรู้จักเวลา	.827	3
6. ปริสัญญุตา การรู้จักชุมชน	.821	3
7. ปุคคลปโรปรัญญุตา การรู้บุคคล	.813	3

Item Statistics

VARIABLES	Mean	Std. Deviation	N
1. ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ			
1.1 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม เพียงใด	4.5000	.62972	30
1.2 ท่านมีการเตรียมการและวางแผน ในการปฏิบัติงาน การดำเนินการ กิจกรรม/โครงการต่างๆ ของคณะสงฆ์ เพียงใด	4.5000	.57235	30
1.3 ท่านมีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น บุคคล หรือพระภิกษุ สามเณรรูปอื่น	4.5667	.56832	30
2. อัตถัญญุตา การรู้จักผล			
2.1 ท่านสามารถสื่อสาร วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจได้	4.4333	.67891	30
2.2 ท่านสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งทางบวก และทางลบ ในขณะดำเนินงานต่างๆ ได้	4.5	.62972	30
2.3 ท่านใช้ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาด ในการดำเนินการครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น	4.3667	.71840	30
3. อัตตัญญุตา การรู้จักตน			
3.1 ท่านปฏิบัติตน ตามพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม	4.7000	.466609	30
3.2 ท่านวางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่พระภิกษุ สามเณร ในด้านต่างๆ ได้เช่น การปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย	4.3000	.59596	30
3.3 ท่านศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	4.5000	.68229	30

VARIABLES	Mean	Std. Deviation	N
4. มัตตัญญุตา การรู้จักประมาณ			
4.1 ท่านมีการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	4.3667	.66868	30
4.2 ท่านวางแผนจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม/โครงการ ให้เพียงพอเหมาะสม และสามารถดำเนินกิจกรรม/โครงการ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้	4.2667	.63968	30
4.3 มีจัดสรรทรัพยากรบุคคล ในการดำเนินกิจการของวัดได้อย่างเหมาะสม	4.3000	.70221	30
4.4 จัดวางระบบการเงิน การบัญชี และพัสดุ ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแต่ละกิจกรรม เป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้	4.4000	.62146	30
5. กาลัญญุตา การรู้จักเวลา			
5.1 ท่านมีการบริหารเวลาที่เหมาะสม สามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรมของวัดสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายตามเวลาที่กำหนด	4.2000	.71438	30
5.2 ท่านสามารถจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม/การปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม	4.1667	.59209	30
5.3 ท่านตรงต่อเวลา และรักษาเวลาในการปฏิบัติงาน/ดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม	4.6667	.54667	30
6. ปริสัญญุตา การรู้จักชุมชน			
6.1 ท่านรู้จัก และเข้าใจ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ของชุมชนเป็นอย่างดี	4.5333	.62881	30
6.2 ท่านจัดกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน	4.3667	.61495	30
6.3 ท่านมีส่วนช่วยในการสนับสนุนพัฒนาชุมชน หรือบุคคลในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน	4.6000	.49827	30
7. ปุคคลปโรปรัญญุตา การรู้บุคคล			
7.1 ท่านรู้จักพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ภายในวัดของท่านทุกคน/รูป	4.5333	.57135	30
7.2 ท่านมอบหมายหน้าที่ให้เหมาะสมตามความรู้ความสามารถและศักยภาพของ พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด	4.2667	.58329	30
7.3 ท่านมีส่วนช่วยส่งเสริม และสนับสนุนด้านการศึกษา ให้แก่พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด	4.3333	.60648	30

Item-Total Statistics

VARIABLES	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected ItemTotal Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1. ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ				
1.1 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม เพียงใด	9.0667	1.030	.755	.737
1.2 ท่านมีการเตรียมการและวางแผนในการปฏิบัติงาน การดำเนินการกิจกรรม/โครงการต่างๆ ของคณะสงฆ์เพียงใด	9.0667	1.237	.650	.836
1.3 ท่านมีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น บุคคลหรือพระภิกษุ สามเณรรูปอื่น	9.000	1.172	.728	.765
2. อัตถัญญุตา การรู้จักผล				
2.1 ท่านสามารถสื่อสาร วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจได้	8.6687	1.430	.711	.723
2.2 ท่านสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งทางบวก และทางลบในขณะดำเนินงานต่างๆ ได้	8.8000	1.614	.647	.789
2.3 ท่านใช้ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุง แก้ไขข้อผิดพลาด ในการดำเนินการครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น	8.9333	1.375	.685	.753
3. อัตตัญญุตา การรู้จักตน				
3.1 ท่านปฏิบัติตน ตามพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่งมหาเถรสมาคม	8.8000	1.269	.736	.707
3.2 ท่านวางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่พระภิกษุ สามเณร ในด้านต่างๆ ได้เช่น การปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย	9.2000	1.131	.609	.793
3.3 ท่านศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	9.0000	.897	.694	.723

VARIABLES	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected ItemTotal Correlation	Cronbach's Alpha If Item Deleted
4. มัตตัญญุตา การรู้จักประมาณ				
4.1 ท่านมีการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	12.9667	2.585	.653	.752
4.2 ท่านวางแผนจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม/โครงการ ให้เพียงพอเหมาะสม และสามารถดำเนินกิจกรรม/โครงการ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้	13.0667	2.616	.682	.739
4.3 มีจัดสรรทรัพยากรบุคคล ในการดำเนินกิจการของวัดได้อย่างเหมาะสม	13.0333	2.447	.681	.738
4.4 จัดวางระบบการเงิน การบัญชี และพัสดุ ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับแต่ละกิจกรรม เป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้	12.9333	2.961	.506	.816
5. กาลัญญุตา การรู้จักเวลา				
5.1 ท่านมีการบริหารเวลาที่เหมาะสม สามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรมของวัดสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายตามเวลาที่กำหนด	8.8333	1.040	.710	.751
5.2 ท่านสามารถจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม/การปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม	8.8667	1.361	.632	.811
5.3 ท่านตรงต่อเวลา และรักษาเวลาในการปฏิบัติงาน/ดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม	8.3667	1.344	.744	.719
6. ปริสัญญุตา การรู้จักชุมชน				
6.1 ท่านรู้จัก และเข้าใจ ขนบธรรมเนียมประเพณี ของชุมชนเป็นอย่างดี	8.9667	.999	.688	.746
6.2 ท่านจัดกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน	9.1333	1.016	.697	.733
6.3 ท่านมีส่วนช่วยในการสนับสนุนพัฒนาชุมชน หรือบุคคลในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน	8.9000	1.266	.664	.777

VARIABLES	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
7. ปุคคลปโรปรัญญุตา การรู้บุคคล				
7.1 ท่านรู้จักพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ภายในวัดของท่าน ทุกคน/รูป	8.6000	1.145	.643	.763
7.2 ท่านมอบหมายหน้าที่ให้เหมาะสมตามความรู้ความสามารถ และศักยภาพของ พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด	8.8667	1.085	.685	.720
7.3 ท่านมีส่วนช่วยส่งเสริม และสนับสนุนด้านการศึกษา ให้แก่พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด	8.8000	1.062	.662	.745

Scale Statistic

VARIABLES	Mean	Variance	Std.Deviation	N of Items
1. ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ	13.5667	2.392	1.54659	3
2. อัตถัญญุตา การรู้จักผล	13.3000	3.045	1.74494	3
3. อัตตัญญุตา การรู้จักตน	13.5000	2.259	1.50287	3
4. มัตตัญญุตา การรู้จักประมาณ	17.3333	4.437	2.10637	4
5. กาลัญญุตา การรู้จักเวลา	13.0333	2.585	1.60781	3
6. ปริสัญญุตา การรู้จักชุมชน	13.5000	2.259	1.50287	3
7. ปุคคลปโรปรัญญุตา การรู้บุคคล	13.1333	2.257	1.50249	3

ลงชื่อ.....

(พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร.)

อาจารย์ที่ปรึกษา

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ช
หนังสือจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ที่ จว. ๒๔๐/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

TITLE : AN APPLICATION OF SAPPURISA DHAMMA BASE ON THE AFFAIR ADMINISTRATION IN SURAT THANI PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

หัสยา พันธุ์มณี

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๓๕๑/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าโครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภยันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหามฆวินทร์ ปริสุตฺตโม, ผศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ซ

รูปภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์พระครูอาคมปัญญาคุณ

เจ้าอาวาสวัดตรณาราม

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

สัมภาษณ์พระมหานพดล นิพฺโย

เจ้าอาวาสวัดใหม่ลานทะเล

วันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

สัมภาษณ์พระครูพิสุทธิธรรมโชติ

เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด

วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

สัมภาษณ์พระครูอดุลสีลานุวัตร

เจ้าอาวาสวัดกลาง

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

สัมภาษณ์พระครูสุตธรรมสิทธิ์

เจ้าอาวาสวัดสมหวัง

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

ภาคผนวก ฌ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากโปรแกรมสำเร็จรูป

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

Statistics

		AGE	YEAR	Dhamma	PALI	EDU
N	Valid	188	188	188	188	188
	Missing	0	0	0	0	0

1. อายุ

AGE

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Under 30 Year	7	3.7	3.7	3.7
	31 - 45 Year	45	23.9	23.9	27.7
	46 - 60 Year	81	43.1	43.1	70.7
	Over 60 Year	55	29.3	29.3	100.0
	Total	188	100.0	100.0	

2. พรรษา

YEAR

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Under 10 Year	15	8.0	8.0	8.0
	11 - 20 Year	81	43.1	43.1	51.1
	21 - 30 Year	53	28.2	28.2	79.3
	Over 30 Year	39	20.7	20.7	100.0
	Total	188	100.0	100.0	

3. วุฒินักธรรม

Dhamma

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Bechelor's Degree	6	3.2	3.2	3.2
	Master's Degree	5	2.7	2.7	5.9
	Ph.D.	177	94.1	94.1	100.0
	Total	188	100.0	100.0	

4. วุฒิเปรียญธรรม

PALI

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	None	106	56.4	56.4	56.4
	1 - 3	54	28.7	28.7	85.1
	4 - 6	26	13.8	13.8	98.9
	7 - 9	2	1.1	1.1	100.0
	Total	188	100.0	100.0	

5. วุฒิการศึกษาสามัญ

EDU

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Middle School Or Under	39	20.7	20.7	20.7
	High School	54	28.7	28.7	49.5
	Diploma	6	3.2	3.2	52.7
	Bachelor's Degree	59	31.4	31.4	84.0

	Master's Degree	27	14.4	14.4	98.4
	Ph.D.	3	1.6	1.6	100.0
	Total	188	100.0	100.0	

ส่วนที่ 2 การใช้หลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์

1. ธัมมัญญุตา (เป็นผู้รู้จักเหตุ)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Dhammannutta1.1	188	3.00	5.00	4.2234	.59686
Dhammannutta1.2	188	3.00	5.00	4.1011	.58993
Dhammannutta1.3	188	3.00	5.00	4.4894	.65806
Valid N (listwise)	188				

2. อัตถัญญุตา (เป็นผู้รู้จักผล)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Atthannuta2.1	188	3.00	5.00	4.1277	.64142
Atthannuta2.2	188	3.00	5.00	4.0638	.62580
Atthannuta2.3	188	2.00	5.00	4.1064	.58443
Valid N (listwise)	188				

3. อัตตัญญุตา (เป็นผู้รู้จักตน)

4.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Attannuta3.1	188	2.00	5.00	4.6489	.61544
Attannuta3.2	188	3.00	5.00	4.5106	.59848
Attannuta3.3	188	3.00	5.00	4.5053	.63328
Valid N (listwise)	188				

5. มัตตัญญุตา (เป็นผู้รู้จักประมาณ)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Mattannuta4.1	188	3.00	5.00	4.1170	.53451
Mattannuta4.2	188	2.00	5.00	4.0638	.59063
Mattannuta4.3	188	2.00	5.00	4.1117	.62332
Mattannuta4.4	188	2.00	5.00	4.1170	.61802
Valid N (listwise)	188				

6. กาลัญญุตา (เป็นผู้รู้จักกาล)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Kàlannutà5.1	188	3.00	5.00	4.2287	.57191
Kàlannutà5.2	188	3.00	5.00	4.1436	.56228
Kàlannutà5.3	188	2.00	5.00	4.6011	.58080
Valid N (listwise)	188				

7. ปริสัญญุตา (เป็นผู้รู้จักชุมชน)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Parisannutà6.1	188	3.00	5.00	4.5638	.63006
Parisannutà6.2	188	2.00	5.00	4.4255	.62032
Parisannutà6.3	188	3.00	5.00	4.1649	.59359
Valid N (listwise)	188				

8. ปุคคลปโรปรัญญุตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Puggalannutà7.1	188	3.00	5.00	4.5851	.55518
Puggalannutà7.2	188	3.00	5.00	4.4947	.60742
Puggalannutà7.3	188	3.00	5.00	4.4894	.58947
Valid N (listwise)	188				

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล : นางสาวหัสยา พันธุ์มณี

วัน เดือน ปีเกิด : วันพฤหัสบดีที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2532

ชาติภูมิ : สงขลา

ที่อยู่ปัจจุบัน : 104/3 หมู่ที่ 4 ตำบลสนามชัย อำเภอสทิงพระ
จังหวัดสงขลา รหัสไปรษณีย์ 90190
Email. Thegreatsaw29@gmail.com

การศึกษา : ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาเพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

หน้าที่การงานปัจจุบัน : นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ สำนักงานงานพระพุทธศาสนา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี